

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Mary, Martyrs, and Miracles: The changing nature of miracle stories, comparing the ältere Hochmeisterchronik and the Kronike von Pruzinlant, 1190-1433

Urselmann, Matthijs

Citation

Urselmann, M. (2023). *Mary, Martyrs, and Miracles: The changing nature of miracle stories, comparing the ältere Hochmeisterchronik and the Kronike von Pruzinlant, 1190-1433*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3713860>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Mary, Martyrs, and Miracles

-The changing nature of miracle stories, comparing the ältere Hochmeisterchronik and the Kronike von Pruzinlant, 1190-1433-

Produced by: M.G. Urselmann
Student number: S2320843
Supervised by: Prof.dr. P.C.H. Buc
Academic degree: Master of Arts (MA)
Specialization: Middle Ages
Date: 27-09-2023
Location: Leiden
Words: 17.980 (excluding: frontpage, table of contents, footnotes, bibliography, and appendixes)

Table of contents

1. Introduction	2
2. The Teutonic Order	11
3. The ältere Hochmeisterchronik and the Kronike von Pruzinlant	16
4. Chivalric Literature	22
5. The idea of Mary	32
6. Miracles	37
6.1 Conquest	37
6.2. Conversion	49
6.3. Heavenly intervention and reward	52
7. Conclusion	62
8. Bibliography	66
9. Concordance of historical and modern place-names as mentioned in the chronicle of the ältere Hochmeisterchronik.	71
10. The ältere Hochmeisterchronik in chronological summary points (Dutch).	72

1. Introduction

*“As you have not ceased to cherish the Holy Land of Jerusalem, the country of the Son, with your Holiness’ care, so also you ought not abandon Livonia, the land of the Mother, which has hitherto been among the pagans and far from the cares of your consolation and is now again desolate. For the Son loves His Mother and, as He would not care to lose His own land, so, too, He would not care to endanger His Mother’s land”.*¹

When one thinks of the crusades, Jerusalem and the fight against Muslims such as Saladin (Salah ad-din, d. 1193 C.E.) easily comes to mind. However, Europeans engaged in many crusades across the continent. The papacy focused not only on the fight against the Muslim; pagans also proved to be worthy of its attention. High in the north, multiple crusades took place.² These crusades are better known by their collective name: the Northern crusades. They targeted present day Eastern Germany, Poland and the Baltic States.³ Especially the region of Prussia, now located in north Poland, saw its fair amount of fighting.⁴

Historians such as Christopher Tyerman⁵ and Norman Housley⁶ dedicated multiple books to the crusades, trying to shed light on the ideas, motifs, and beliefs behind this religio-social movement. Tyerman, in his attempt to define the essence of the ‘crusade’ shows that there are multiple aspects to these Northern crusades. The Prussian crusades -which will be the main focus of this thesis- arose under different circumstances than the crusades to the Holy Land. Historians still disagree on whether the Northern crusades were of similar status as compared to the crusades to the Holy Land?⁷ Was the status of the Prussian crusades similar to those of the Holy Land, or did these crusades enjoy a different status? Robert Bartlett presents the Prussian crusades as *ad hoc* crusading, so not a true

¹ Henricus de Lettis, *Heinrici Cronicon Lyvoniae*, trans. J.A. Brundage (2003) XIX (7) 152.

² C. Maier, *Preaching the Crusades* (Cambridge 1994) 52.

³ C. Tyerman, *God’s war: a new history of the Crusades* (London 2006) 674

⁴ The area known as Prussia is now located in present-day Poland and the Russian enclave of Kaliningrad.

⁵ Tyerman, *God’s war*.

⁶ N. Housley, *Contesting the Crusades* (Malden 2006).

⁷ C. Tyerman, *The debate on the Crusades, 1099-2010* (Manchester 2015) 219.

crusade (as far as it is possible to have a 'true crusade').⁸ He states that: "In the mental climate of the ages of Pope Innocent III it was natural that force meant the crusade".⁹ Bartlett suggests that the use of force, in the form of physical violence, and the phrasing of these actions as a 'crusade', went hand in hand. Innocent III (r.1198-1216) was an avid supporter of the crusades, formulating crusade policy and raising funds.¹⁰ Force had to be applied, because the Church could maintain no effective missionary bishopric without it.¹¹

The papacy's choice for a crusade in the north of Europe comes from a multitude of reasons. One of these reasons was the increased militarisation of Latin European society, a precondition to European expansion. Christian Europe had already a long tradition of using violence to push back adversaries and gain new territory, and Muslims and pagans became the main target for its military campaigns.¹² The choice for expansion, at the expense of the pagans of the north, does therefore fit within a common movement. However, as to the Northern Crusades, other drivers were at play.¹³

Around the beginning of the thirteenth century, the Teutonic Order, on orders of the Church, invaded Prussia with the purpose of either converting or defeating those they deemed as enemies of God. Gregory IX (r. 1227-1241) gave the Order a bull, in 1230, that approved its mission of colonization¹⁴ and Christianization of the Northern lands.¹⁵ The Order

⁸ See N. Housley, *Contesting the Crusades* (Malden 2006) 1-23. For further information on the discussion surrounding the definition of the crusades.

⁹ R. Bartlett, *The making of Europe: Conquest, colonisation and cultural change 950-1350* (London 1994) 18.

¹⁰ P. Cole, *The preaching of the crusades to the Holy Land, 1095-1270* (Cambridge 1991) 80.

¹¹ Bartlett, *The making of Europe*, 18.

¹² J. Flori, 'Knightly Society', in: D. Luscombe and J. Riley-Smith, *The New Cambridge Medieval History*, vol. 4: c.1024-c.1198, part 1 (Cambridge 2004) 157.

¹³ E. Christiansen, *The Northern Crusades: The Baltic and the Catholic Frontier 1100-1525* (Minneapolis 1980) 121-122. For proponents of the Crusade, it was hoped that the expansion to the north would help stop the growing influence of the Hohenstaufen. The Church was in a continuous battle with the Hohenstaufen; the possibility of limiting the influence of this house would prove useful. By converting the northern regions before the Hohenstaufen could, the Church not only obtained a new region of influence; it also added a region that could provide additional wealth to its domain. New churches attracted wealth, alternative forms of patronage, and it also increased the number of people that paid tithes. Next to this, it was hoped that conversion of these foreign regions could influence the Orthodox Christians living in northern Russia. Having Russian support could buttress the position of the Church against the Hohenstaufen, since it provided them with a powerful ally. The Russians could prove a useful ally when facing the ever-present Muslims threat. It was believed that the Northern crusades would prove to be a lucrative enterprise.

¹⁴ *Ibidem*, 118.

¹⁵ Maier, *Preaching the Crusades*, 43-44.

had taken on the name of Saint Mary when created in 1190, calling itself 'the Teutonic Order of St Mary's hospital'. Mary already had an important role in the Baltic before the arrival of the Order,¹⁶ the adoption of her name therefore fitted the cause. In her name, the Order fought, together with armed forces that were not part of the Order itself,¹⁷ against the pagans of Prussia and other enemies of the Christian faith. The defence of the Christian faith and conversion of the pagans were deemed a proper form of legitimization, *a casus belli*, for war. Mary and other divine entities stood at the basis of miraculous stories surrounding the deeds of the knights of the Order, who often originated from the lower nobility.¹⁸ These stories buttressed the Order's mission by infusing its deeds with heavenly approval. However, over time, people changed the manner in which they used and presented these stories.

In early medieval thought there was no distinction between nature and the miraculous, for all creation was both natural and miraculous.¹⁹ However, during the 12th century, a distinction was made between the natural and the miraculous. It defined miracles as events that opposed the natural workings of the world. Events that took place because of nature or the will of men were therefore distinguished from those that are caused by the intervention of God.²⁰ Miracles could be functionalized as an argument for Christian belief, as a proof of the sanctity and the virtue of a person or a relic, or as a didactic means in order to impress and to convince an audience of a theological message.²¹ Miracle stories appeared in historical writing and were included as part of historical events, in which they were a natural part.²² The strangeness and unusual nature of their narratives had the possibility of attracting readers.²³ Their didactic use asserted divine approval, which was usually used for ecclesiastical or secular politics. The detection of God's hand in political events, such as the rise and fall of nations, is a clear form of Medieval propaganda.²⁴ Miracles appeared in

¹⁶ Ibidem, 47.

¹⁷ H. Nicholson, *Love, War, and the Grail* (Brill 2001) 24,

¹⁸ Ibidem, 31.

¹⁹ B. Ward, *Miracles and the Medieval Mind: Theory, Record and Event 1000-1215* (Philadelphia 1982) 3.

²⁰ Ibidem, 4.

²¹ A. Ruth, 'Representing Wonder in Medieval Miracle Narratives', *MLN* v.126, No. 4 (2011) 89.

²² Ward, *Miracles and the Medieval Mind*, 203.

²³ Ibidem, 205.

²⁴ Ibidem, 201-202.

various forms such as prophetic dreams, the revival of the dead, conversion of infidels, heavenly intervention,²⁵ being saved from suicide or accident, and relief from distress and destruction of war.²⁶ The crucial element in these miracle stories was the invocation of a saint.²⁷ All these forms had different functions, which had an effect on the sources on various levels, affecting structure and individual narrations.²⁸ The function of a miracle could therefore only be understood within the larger context in which the miracle occurred.²⁹ Miracles were open to a great variety of interpretation, therefore their surrounding context is of great importance.³⁰

To understand the changing nature of stories about miracles, this thesis will compare two chronicles, both written in a difficult dialect of Middle High German,³¹ the *ältere Hochmeisterchronik* (1433-1440) and the *Kronike von Pruzinlant* (1331-1341).³² The *ältere Hochmeisterchronik* is largely based on the *Kronike von Pruzinlant*, which adds an interesting element of comparison; especially since they cover slightly different periods. Earlier historians have compared the *ältere Hochmeisterchronik* to other chronicles, such as the *Jungere hochmeisterchronik*, but have not yet made a comparison with the *Kronike von Pruzinlant*.³³ When comparing the texts of both chronicles, differences can be found in the way stories are written down. This could suggest that the authors had different perceptions of the events that took place. When comparing the chronicles, the *ältere Hochmeisterchronik* will always be looked at first, followed by the *Kronike von Pruzinlant*.³⁴

²⁵ Ibidem, 12-19.

²⁶ M. E. Goodich, *Violence and Miracle in the Fourteenth Century: Private Grief and Public Salvation* (Chicago 1995) 3.

²⁷ R. Bartlett, 'Medieval Miracle Accounts as Stories', *The Irish Theological Quarterly* Vol. 82 (2017) 115.

²⁸ S. Katajala-Peltomaa and C. Krötzel, 'Approaching Twelfth-to Fifteenth-Century Miracles: Miracle Registers, Collections, and Canonization Processes as Source Material', in: C. Krötzel and S. Katajala-Peltomaa, *Miracles in Medieval Canonization Processes: Structures, Functions and Methodologies*, *IMR* 23 (Turnhout 2018) 2-3.

²⁹ Ruth, 'Representing Wonder in Medieval Miracle Narratives', 90.

³⁰ Ward, *Miracles and the Medieval Mind*, 208.

³¹ To read and understand the difficult and not always orthographically coherent Middle High German dialects in which these two chronicles are written is an invisible achievement of this MA thesis.

³² Special thanks should be given to Carsten Jahnke for proposing looking at the *ältere Hochmeisterchronik*.

³³ O. Lorenz, *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter seit der Mitte des dreizehnten Jahrhunderts* 2 (Berlin 1887), 220-221.

³⁴ A summary of the *ältere Hochmeisterchronik*, in summary point, is attached at the end of the thesis (appendix 2).

The chronicles both give a clear and chronological narrative of events that took place between 1190 and 1433. This period witnessed the founding and the downfall of the Teutonic Order. The Chronicles' contents are of a political nature, but politics and religion often dovetailed in this period. Besides mentioning battles and alliances of the Teutonic Order, the chronicles also leave room for stories of saints and miracles; these include miracles performed by individuals, appearances of Mary, and martyrdom. The *ältere Hochmeisterchronik* was written after the Order had lost the battle of Grunwald-Tannenberg (1410). The battle heralded the demise of the Order. The *Kronike von Pruzinlant* was written during the Order's heyday. By comparing these chronicles, this thesis aims to provide an answer to the questions: How did the nature of stories about miracles change after the year 1410, and how should we account for this change?

By comparing the two chronicles, this thesis seeks to give insight into the secular and ideological workings of miracles. Because of the nature of the chronicles, having a closer look at chivalric literature, miracles, and the overall ideological nature of the crusades is essential. The stories in the chronicles fit within a long tradition of Christian story telling. For this reason, other accounts might help us better understand the presence of miracle stories. One of these is the *Cantigas de Santa Maria*, which recounts miracles within the context of the Spanish *Reconquista*.³⁵ It was Alfonso X who produced the *Cantigas de Santa Maria*, which were inspired by Alfonso's devotion to Mary. The *Cantigas de Santa Maria* centres around miracles and praises the virtues of Mary through art, music, and poetry.³⁶ The *Cantigas de Santa Maria* contains miracles that are like those in the *ältere Hochmeisterchronik* and the *Kronike von Pruzinlant*. By comparing the miracles of the *ältere Hochmeisterchronik* with those of the *Cantigas de Santa Maria*, a deeper understanding of the effect, usage, and depiction of the miracles is created. The comparison between the two also highlights the *ältere Hochmeisterchronik's* connection to the grander tradition of Christian miracle stories. However, there is more to the *Cantigas* than meets the eye. The

³⁵ J.E. Keller and A.G. Cash, *Daily Life Depicted in the Cantigas de Santa Maria* (Kentucky 1998).

³⁶ *Ibidem*, IX.

Cantigas revolve around the affirmation of social control and the maintenance of the status quo. Stories in the *Cantigas* reflect the social ideology of its time. It treats Muslims, Jews, and heretics differently, but they always have a lower standing than the Christians.³⁷ The *Cantigas* used Mary to legitimize harmful actions against these groups, making her the flagship saint of the *Reconquista*. Mary's approval of these deeds buttressed further military conquest and would convince the public of its divine purpose.³⁸ The chronicle of the *ältere Hochmeisterchronik* does not stand on itself, but is based on, and derives from, a greater literary tradition. For this reason, it proves useful to compare these supernatural events with their counterparts in the Iberian Peninsula.

This thesis builds upon the research of Max Töppen who delved deep into both the *Kronike von Pruzinlant* and the *ältere Hochmeisterchronik*, but does not make a full comparison between the two. Töppen discusses both chronicles in detail, but does so from a largely secular/political perspective. Not much attention is paid to the occurrences of miracles in the stories, or the differences in the chroniclers' presentation of these stories.³⁹ Other works use a similar approach.⁴⁰ The work of Gisela Volmann-Profe ventured deeper into the changes between various Teutonic chronicles. She addressed the differences between the *ältere Hochmeisterchronik* and the Peter von Dusburg's *Chronica terrae Prussiae* (on which the *Kronike von Pruzinlant* based itself), but only did so in the context of the Order's downfall. She demonstrated that there are indeed differences in the phrasing of events between the chronicles. However, she only approached the chronicles from a political

³⁷ M.D. Bollo-Panadero, 'Heretics and Infidels: The 'Cantigas de Santa María' as Ideological Instrument of Cultural Codification', *Romance quarterly* LV (2008) 164.

³⁸ L. Holt, 'Cantigas de Santa María, Cantigas de Cruzada: Reflections of Crusading Spirituality in Alfonso X's Cantigas de Santa María', *Al-Masaq* 27 (2015) 218–220.

³⁹ M. Töppen, *Geschichte der Preussischen Historiographie von P. v. Dusburg bis auf K. Schütz: oder Nachweisung und Kritik der gedruckten und ungedruckten Chroniken zur Geschichte Preussens unter der Herrschaft des deutschen Ordens* (Berlin 1853) 15-18, 55-87.

⁴⁰ See <https://www.geschichtsquellen.de/werk/2910> for additional works on the *ältere Hochmeisterchronik*. Works such as: Olivier, M. 'Une chronique de l'ordre Teutonique et ses usages à la fin du Moyen ge: l'Ancienne Chronique des Grands-Maîtres et sa réception jusqu'au milieu du XVle siècle', discuss the differences between the two chronicles, but do so from a largely political perspective.

perspective, not mentioning the abundance of miracles that are present within the chronicles.⁴¹

The most relevant work, for this essay, is that of Gregory Leighton, who argued that the Teutonic knights created a sacred landscape in Prussia during the thirteenth century. This landscape was allegedly created by hierophanies, martyrdoms, pilgrims, and relics at the Order's historic centres.⁴² The Order was aware that the creation of a sacred landscape was necessary after its conquests. Activities such as pilgrimage and relic veneration sacralized its conflict.⁴³ In addition, Leighton discusses the workings of the broader ideological, material and spatial expressions of the Teutonic Order, stating that the sacralisation of the landscape was a key factor in defining, propagating and portraying the crusades in the Baltic region during the thirteenth and fourteenth century.⁴⁴ Elaborating on Leighton's work, this thesis tries to provide a better understanding of literary works that accompanied the sacralisation of the landscape, as well as the change in literary writing at the time of the Order's downfall. This thesis proposes that desacralization took place during the time of the Order's downfall. There are clear differences between chronicles written before the battle of Grunwald-Tannenberg, and the peace of Thorn, and chronicles written after this period. Since it was miracles that accompanied and buttressed the sacralisation of land, the change in the use and portrayal of miracle stories could hint at the possible desacralization of the land.

This thesis opens with a broad description of the Teutonic Order and its developments. This is followed up by an analysis of *the ältere Hochmeisterchronik* and the *Kronike von Pruzinlant*. The analysis ventures deeper into the origins and contents of both chronicles. Thereafter, the thesis discusses chivalric literature, and its place within the chronicles. This literary form is present in both chronicles and is worth discussing before

⁴¹ G. Volmann-Profe, 'Vom historiographischen Umgang mit Niederlagen: die Schlacht von Tannenberg in preußischen Chroniken des 15. Jahrhunderts', in: F. Löser, and R.G. Päsler, *Vom vielfachen Schriftsinn im mittelalter: Festschrift für Dietrich Schmidtke* (Hamburg 2005) 607-622.

⁴² G. Leighton, 'Did the Teutonic Order Create a Sacred Landscape in Thirteenth-Century Prussia?', *Journal of medieval history* 44 (2018) 457-483.

⁴³ Ibidem, 481-482.

⁴⁴ G. Leighton, *Ideology and Holy Landscape in the Baltic Crusades* (Yorkshire 2022).

dissecting the miracles that appear in the chronicles. A closer look at the position of Mary within the broader context of miracles and the crusades follows this literary element. Besides the specific case of Mary, the thesis will also deal with the role of miracles and saints. After this, I present the miracles ordered into three categories: expansion, conversion, and heavenly intervention and reward. The conclusion argues that the impact of the Order's defeat in 1410 at Tannenberg is visible in the use that the *ältere Hochmeisterchronik* made of the *Kronike von Pruzinlant*.

The reading of the primary sources is subject to the reader's interpretation. This thesis builds itself around the chronicle of the *ältere Hochmeisterchronik* -and also the *Kronike von Pruzinlant* in a lesser degree- which is written Middle High German. Therefore, the use of the *Mittelhochdeutsches Wörterbuch* proved incredibly useful.⁴⁵ A Dutch summary of the *ältere Hochmeisterchronik* is included in appendix II.⁴⁶ Here, the main contents of the *ältere Hochmeisterchronik* are displayed in summary points, making it easy to pick out the miracle stories that are present in the chronicle. A complete translation of the text would be a fun, yet time-consuming, endeavour, which does not fit the time span given for the writing of this thesis. No summary or complete translation of the chronicle has yet been published, therefore the summary might prove useful to those who wish to continue researching the *ältere Hochmeisterchronik*.⁴⁷ The miracles stories in the *ältere Hochmeisterchronik* will primarily be discussed in chapter 6, where they will be discussed in a thematic order.

The relevance of this thesis is dual. On the one hand, it elaborates on the research surrounding the *ältere Hochmeisterchronik*. Where most researches focussed on the literary or political aspect of the chronicle, this thesis seeks to display the miraculous elements that are present in the chronicle. By doing so, it connects the miracles in the *ältere Hochmeisterchronik* to a broader tradition of miracle storytelling. On the other hand, this

⁴⁵ <http://www.mhdwb-online.de>

⁴⁶ The choice of making Dutch summary, instead of an English one, comes from the fact that it is the present writer's native language. Next to this, the Dutch and German languages are closely connected. Therefore, it proved easier to translate and summarize the text of the *ältere Hochmeisterchronik* in Dutch.

⁴⁷ The absence of a full translation or summary of the chronicle might be explained by the readability of Middle High German.

thesis compares the *ältere Hochmeisterchronik* with its predecessor, the *Kronike von Pruzinlant*. The results of this comparison show that there is a significant difference in the presentation, and degree of grandeur, of individuals. The *ältere Hochmeisterchronik* downplays the events and miracles that take place in the *Kronike von Pruzinlant*, and attributes less magnificence to the individuals that appear in these stories. The comparison gives insight into the change in literary tradition during times of change, but also gives a better understanding of the image that the Order had of itself.

2. The Teutonic Order

The Order started as a small organization that was created in 1190 by crusaders from Bremen and Lübeck during the third crusade, amidst the siege of Acre by the forces of Salladin.⁴⁸ Its main goal was to protect pilgrims and noblemen from Germany, and initially enjoyed the patronage of the German emperors, the approval of the papacy, and the encouragement of the magnates of the Latin East.⁴⁹ Next to its activities in the East, the Order started its operations in Prussia in the 1230s. Its goal was to convert the pagans of Northern Europe to Christianity. The expansion of its mission to north Europe proved to be convenient, given the growing tensions in the Holy Land. The Muslims gained ground on the Christians and could eventually drive them out. The Order's activities ceased its activities in the Holy Land when the last city in the Holy Land, Acre, was conquered by the Muslims in 1291. When its last bastion in *Outremer* fell, the Order focussed its activities on the region of Prussia. Because of its ongoing mission in Prussia, the Order remained intact even though its original domain was no longer accessible. Even though the Order did not operate in the Holy Land after this date, it still kept its original name: *Ordo domus hospitalis Sancte Marie Theutonicorum Hierosolymitanorum*.⁵⁰

The Order was not the first power that tried to subdue and convert the Prussians; others had tried to do so earlier. The Poles had made many attempts to incorporate the Prussians into the Christian world, but without success. The only one who had been slightly successful was Pope Honorius III. He organized an 'invincible' crusading army led by various northern European nobles, but this army could only conquer the region around Chelmno in 1223. This campaign led to a devastating Prussian retaliation.⁵¹ In response, the Duke of Masovia, Conrad, called upon the Teutonic Order to help subdue the Prussians. The Order accepted and started establishing multiple river forts in the Prussian region. These forts served as stepping stones from which the Teutonic knights could push into the interior of the

⁴⁸ N. Morton, *The Teutonic Knights in the Holy Land 1190-1291* (Woodbridge 2009) 9-10.

⁴⁹ *Ibidem*, 185.

⁵⁰ A. Mentzel-Reuters, *Arma spiritualia: Bibliotheken, Bücher und Bildung im Deutschen Orden* (Wiesbaden 2003) 18.

⁵¹ Christiansen, *The Northern Crusades*, 100.

Prussian lands.⁵² The forts did not solely have a defensive purpose, they also served as symbols of the mission's success.⁵³ The citizens of the newly conquered lands received the Kulmer law, meaning that they had to serve and follow the Order. Serving normally implied that one had to perform military service, but the Order extended the meaning of Kulmer law in the 1250s. It now also forced citizens to renovate the Order's forts and castles when needed.⁵⁴ This was convenient for the Order, as it transformed its wooden forts into sturdy stone castles. These castles symbolized the military society of the time and showed the Order's dominance over the region.⁵⁵ It was here that the lord judged, convoked subjects, and collected rents and taxes, with the help of his knights.⁵⁶ The creation of stone castles and the housing of the lord and his knights also contributed to the emergence of court life.⁵⁷ More importantly, the stone castles created permanent monuments of the Order's success in the Prussian region. Many of these castles still stand today, serving as centres of education and tourism.⁵⁸

Historians still debate about the precise moment the Order switched its attention from the Holy Land to Prussia and Livonia. Some argue that this took place in the 1230s. Others believe this shift occurred in 1271, when the Order lost the fort of Montefort in the Holy Land.⁵⁹ Even though opinions differ, the evidence, such as the Order's purchases of land in 1290, suggests that the Order still had its eye on the East. After suppressing a second Prussian rebellion, the Order shifted its attention to the Holy Land once more. Sadly for the Order, it lost all Christian-held territories in the East before it could cultivate its new domain.

The fall of Acre symbolized the end of crusading activities in the East. With the loss of its last foothold in the East, the Order had no other option than to continue its endeavours in Northern Europe.⁶⁰ Continued expansion into the lands of Lithuania marked the Order's

⁵² Ibidem, 101.

⁵³ G. Leighton, *Ideology and Holy Landscape in the Baltic Crusades* (Yorkshire 2022) 131-132.

⁵⁴ R. Czaja and J. Sarnowsky, *Die Ritterorden als Träger der Herrschaft: Territorien, Grundbesitz und Kirche* (Toruń 2007) 106-107.

⁵⁵ Flori, 'Knightly Society', 152.

⁵⁶ Ibidem, 158.

⁵⁷ Ibidem, 169.

⁵⁸ Leighton, *Ideology and Holy Landscape in the Baltic Crusades*, 131.

⁵⁹ Morton, *The Teutonic Knights in the Holy Land*, 118-119.

⁶⁰ Ibidem, 127-130.

goal in the century that followed. The Order bought or conquered land in former Lithuanian territory and increased its standing within the world of north European politics. Most notably during this time is the grand mastership of Winrich von Kniprode (1310-1382). He maintained his post for 31 years (1351-1382), during which he rebuilt castles, recruited many crusaders, weakened his enemies through means of diplomacy and kept a constant pressure on the Prussian-Lithuanian border. Because of this, his grand mastership is often called the golden age of the Order in Prussia.⁶¹

Kniprode's approach gives a glimpse of the changing nature of knights and their chivalric ways. Whereas former knights chose battle in the open field, the new generation sought victory through siege and economic warfare. Skilled infantry and artillery proved to be a major obstacle for the Teutonic knights. This was not only a problem on the battlefield but also outside of it; as it challenged chivalric-social supremacy. The Order slowly lost its function as protector, since the lower classes showed they were also perfectly capable of defending themselves.⁶² This transfer of power destroyed a part of the Order's identity and heralded its demise.

After the death of von Kniprode in 1382, the Order became troubled with both external and internal turmoil. Within the Order, heated arguments, jealousy, and family politics characterized the end of the 14th century. Jealousy was present between the German master and the Grandmaster of the Order, and the growing Hussite movement (after ca. 1415) altered the religious playing field. However, these were not the main reason for the fall of the Order. Tensions between the Order, Poland and Lithuania were in fact the main reason for the Order's decline. The Order had first accepted Polish intervention in Prussian lands, but Pope Innocent IV's granting of newly colonized territory to Polish noblemen created friction between the Order and Poland. Next to this, Alexander IV granted the Poles a crusading status, similar to that of the Order. Because of this, the Order and the Poles had

⁶¹ Christiansen, *The Northern Crusades*, 156-157.

⁶² S. van der Elst, *The Knight, the Cross, and the Song* (Philadelphia 2017) 126-127.

to compete for the resources in the same area.⁶³ These tensions came to a head when, in 1409, the Samogitian revolt occurred. Famine caused the uprising, which the Order worsened by blocking food shipments from Poland. The Order wanted to suppress the insurgents with the help of the Poles. However, during the discussion of a plan for joint intervention, the Poles notified the Order that they would treat an attack on Lithuanian lands as an assault on their own kingdom.⁶⁴ Poland and Lithuania thus positioned themselves against the Order. At first, the conflict limited itself to skirmishes with one side invading the other's lands, but when the Order invaded deep into the Polish lands, it mustered veritable armies. The combined forces of the Poles and Lithuanians eventually clashed with the Order at the battle of Grunwald-Tannenberg in 1410.⁶⁵ After their decisive victory on the battlefield, the Polish-Lithuanian armies travelled deeper into the Order's territory, and besieged the castle of Marienburg, which guarded the Order's treasures. Under the new command of Heinrich Plauen (1370-1441), letters were written to monarch all across Europe, asking for aid against the Polish-Lithuanian forces.⁶⁶ The siege of Marienburg eventually failed, and the Order could cast the Polish-Lithuanian forces out of its lands. The war ended with the treaty of Thorn, which forced the Order to pay war reparations to the Polish-Lithuanian coalition. The reparations proved too great a burden for the Order. For this reason, the grandmaster of the Order implemented a new tax to gain the money needed for the war reparations. Rebellion greeted his plan.⁶⁷

The peace of Thorn was a bigger defeat for the Teutonic Order than the battle of Grunwald. Its signing led the Order to bankruptcy, which left it unable to regain any of its former glory. On top of this, a renewed war with Lithuania and Poland in 1413/1414 and losing its mission of converting the pagans of the north had deprived the Order of both wealth and purpose. No new knights or pilgrims visited the Order, and the amount of money

⁶³ Maier, *Preaching the Crusades*, 87-89.

⁶⁴ W. Urban, *The Last Years of the Teutonic Knights: Lithuania, Poland and the Teutonic Order* (Havertown 2019) 101-102.

⁶⁵ *Ibidem*, 122-123.

⁶⁶ S. Ekdahl, 'Der 1. Thorner Frieden (1411) im Spiegel der Söldnerfrage, *Ordines Militares Vol. XVIII* (2013) 72-73.

⁶⁷ *Ibidem*, 136.

received from supporters decreased.⁶⁸ With the Lithuanians and Samogitians converted, the Order no longer possessed a religious justification for its war against these peoples.⁶⁹ When the Order's hegemony in Prussia was destroyed by Poland-Lithuania, the unavoidable fall of the Order came. The Order was incorporated as a vassal of the king of Poland in 1466, following the second treaty of Thorn. The Livonian branch still held considerable independence, but the Prussian branch was now subject to the Polish king.⁷⁰

The loss of its justification and mission eventually led to the slow decline of the Teutonic state. Where the Order could first position itself as the defender and propagator of the Christian faith, it had now become an empty shell of its former self. Not only did the Order lose its former mission, but it also lost its former wealth. War reparations, combined with rebellions from within, left the Teutonic state broken. Its glorious crusading days of old had passed, and the Order itself would slowly pass with it. The Order refracted its demise in its in-house historiography, which this essay will now present.

⁶⁸ Ibidem, 158-159.

⁶⁹ Ibidem, 323-324.

⁷⁰ Nicholson, *Love, War, and the Grail*, 27.

3. The *ältere Hochmeisterchronik* and the *Kronike von Pruzinlant*

The creation of forts and ongoing pilgrim visitations were not the only thing that accompanied the Order's expansion into north Europe; the writing of chronicles also did. These chronicles give a clear, but often biased view, of the events that took place in this region at the time of the Order's expansion.⁷¹ Written by various writers, they were supposed to promote the Order's mission. The chronicles transformed defeat into victory, and condoned acts of murder and pillage.

The leading chronicle in this thesis is the *ältere Hochmeisterchronik*, otherwise known as the *Chronica Prutonorum* or *Chronicon Samilanum*, which centres around the activities of the Teutonic Order from 1190 to 1433.⁷² It bases itself on older chronicles such as the *Kronike von Pruzinlant*, the *Livländischen Rheimchronik* and the *Chronicon Livoniae*. Various authors added three continuations to the original chronicle. These extensions range from 1433 to 1479. Multiple copies and versions of the chronicle exist. There are twenty-two manuscripts of the *ältere Hochmeisterchronik*. Ten of these originate from the 1500s, seven from the 1600s and five from an even later time.⁷³ Historians agree that one author wrote the part up to the year 1433. The continuations were supposedly written by different authors.⁷⁴ Most historians agree that the author of the part up to the year 1433 was a member of the Teutonic Order, possibly a priest.⁷⁵ This person allegedly joined the Teutonic Order somewhere around the year 1390 and stayed with it, at least until the battle of Grunwald in 1410. This unknown author wrote the chronicle between 1433 and 1440.⁷⁶ Even though the

⁷¹ Ibidem, 2.

⁷² The *Bayerische Akademie Der Wissenschaften* served as my starting point. The site provides summaries of various primary sources, which also include the aforementioned chronicles: <https://www.geschichtsquellen.de/werk/2910> (Consulted 24-07-2023).

⁷³ Anonymous, *Die Ältere Hochmeisterchronik*, trans. Töppen. M, 'Die Aeltere Hocmeisterchronik', in: *Scriptores rerum Prussicarum. Die Geschichtsquellen der preussischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft*, 3 (Leipzig 1866) 519.

⁷⁴ Ibidem, 530.

⁷⁵ K. Kletke, *Quellenkunde der Geschichte des Preussischen Staats, 1: Die Quellenschriftsteller zur Geschichte des Preußischen Staats, Nach ihrem Inhalt und Werth Dargestellt* (Berlin 1858) 218.

⁷⁶ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 529-530.

author may be unknown, we have more insight about the works on which the *ältere Hochmeisterchronik* is based.

The choice to centre this thesis on the *ältere Hochmeisterchronik* comes from the tremendous change at the time of writing. The Order had recently lost most of its influence and territory after its defeat at the battle of Grunwald in 1410 and the following peace treaty of Thorn. A great number of the regions, conquered in the two hundred years before, fell into the hands of Poland and Lithuania. On top of this, Poland and Lithuania forced the Order to pay war reparations. After the Polish and Lithuanians failed in their attempt to seize Marienburg (Malbork), and the imprisonment and death of its grandmaster,⁷⁷ the Order agreed to these terms.⁷⁸ The Order need help after this defeat, but no one would aid it. To make things worse, The Poles and Lithuanians imprisoned the newly appointed grandmaster at Danetzk (Gdańsk) during his search for aid; he died in prison seven years later.⁷⁹ The author of the *ältere Hochmeisterchronik* lived during these troubling times. The chronicle recounts the period of the Order's decline, which allows one, by comparison, to evaluate the reuse of earlier chronicles within this new context. The times of prosperity had passed during the writing of the *ältere Hochmeisterchronik*, but was partly based on texts written in a more prosperous period.

⁷⁷ Ibidem, 629. "In dem selben jare am Sontage vor sinte Merten wart Hinrich von Plawen zeu dem XXIII homeister irkorn, und hilt das ampt III jar. Her wolde diszen schaden und dy unere, dy gote in dem lande von den heiden irhoten wart, an den vinden rechen, und sante in alle lant noch hulfe. Addir ich weis nicht, was seyne gebittiger bedawchte, sy setezten en von dem meisterampte ken Engelsburg, dornoch ken Dantezk, do her wol VII jar gefangen sas. Czu letczt santen sy en ken Lochstete, do selbist starb her und wart ken Marienburg gefurt. Zeu sinte Annen leit her ouch begraben".

⁷⁸ Ibidem, 628. "Dorumme mit eynem gutten muthe in gotis namen bestreit sy der meister alle uff dem felde Thannenberch und bleib do selbist tod mit seyner gebittigern und mit andern machem hedermanne. Dornoch czogen sy vor Marienburg und belogen das hawsz mit vintlichem storme tag und nacht VIII wochen. Idoch von den gnaden gotis werten sich dy heren mit den gerten so menlich, das dy vinde mit schanden musten von dannen weichen. Dy andern hewser gewonnen sy gemeynlich mit brieffen und mit drewen ane im nedirlande und uff der pomerischen seyten. Und uff das das lant nicht zeu sere wurde vorterbet und verheret, so gab sich das lantvolk obir al das lant dem koninge in gnade un holten em".

⁷⁹ Ibidem, 629. "In dem selben jare am Sontage vor sinte Merten wart Hinrich von Plawen zeu dem XXIII homeister irkorn, und hilt das ampt III jar. Her wolde diszen schaden und dy unere, dy gote in dem lande von den heiden irhoten wart, an den vinden rechen, und sante in alle lant noch hulfe. Addir ich weis nicht, was seyne gebittiger bedawchte, sy setezten en von dem meisterampte ken Engelsburg, dornoch ken Dantezk, do her wol VII jar gefangen sas. Czu letczt santen sy en ken Lochstete, do selbist starb her und wart ken Marienburg gefurt. Zeu sinte Annen leit her ouch begraben".

The present thesis aims to explain the effect of this change on the *ältere Hochmeisterchronik* author's interpretation of the earlier texts. The *ältere Hochmeisterchronik* leaves out several passages of the original chronicles and alters various words and sentences, which create an interesting field of research.⁸⁰ This comparison can lead to a better understanding of the chronicle itself.

The author of the *ältere Hochmeisterchronik* himself, assumes that there was a decline. One can draw this from the following passage:

*“But after that they unfortunately deteriorated in His love, and became cold and day by day (miserably lamenting to God and his Mother) lost their honest way of life. They did not acknowledge yet sadly acknowledged, how their predecessors courageously spilled their blood, and went to their deaths against the pagans for the sake of faith and righteousness, and how God had given them Prussia and also Livonia to miraculously possess up till this day, and that the citizens of both countries had to live by the commandments. Because of this, God inundated many plagues over these poor countries, and raised once more many enemies against them”.*⁸¹

The passage reveals that the glory days of the Order were long gone, and that God punished the Teutonic Order with plagues and a new flood of enemies. Lands and wealth that were once given to the Order became threatened by these recent developments.

Strikingly, the anonymous author creates contrast by referring to the old days of the Order,

⁸⁰ One of these differences appears in the story of a brother of the Teutonic Order, who saw Mary, among others, in his dream. An interesting difference between *the ältere Hochmeisterchronik* and the *Kronike von Pruzinlant* can be found here. The *ältere Hochmeisterchronik* uses the word ‘Prussians’ at the end, whilst in *di Kronike von Pruzinlant* the word Heidin is used to describe the enemy of the Teutonic Order. The different times of writing might help explain the slight difference between the two chronicles. The writing of *di Kronike von Pruzinlant* took place one hundred years before the appearance of the *ältere Hochmeisterchronik*.

⁸¹ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 601. “*Abir domoch leider begunden sy ap zeu nemen in seyner libe, und worden kallt und von tag zeu tage (leider sey is gote geclaget und seyner mutter) yo kelder an rechtem leben. Sy irkanten nicht noch leider irkennen, wie ire vorfarn mildiclich vorgussen ir blut, und in den tod gingen kegen die heiden umb des globen und der gerechtikeit willen, und wie das got en gegeben hat Prewserlant und ouch Leifland wunderlich zeu besitezen bas uff diszen tag, und die inwoner diszer beiden lande en zeu gebote müssen steen. Dorumme vorhenget got vele pflogen obir disze armen lande, und reyset wedir sye vil finde”.*

separating it from the one in his time. This explains, grosso modo, the differences between the *ältere Hochmeisterchronik* and the *Kronike von Pruzinlant*. The author of the *ältere Hochmeisterchronik* could no longer laud the actions and accomplishments of the knights in his time. The only thing he could do was to fall back on the actions and accomplishments of knights of earlier times. By doing so, the anonymous preserved a connection to the past of the Order, whilst preserving an ideal of what the future might hold if the Order returned to its old nature. A different approach to this passage can be found in the work of Gisela Volmann-Profe, who explains it using a more political perspective. She suggests that the idea of knights fighting for Christianity did no longer make sense in a world where it was surrounded by Christian states. Because of this, the idea of a religious-knightly Order was aborted, in favour of the creation of a Teutonic state.⁸²

Of the three chronicles that the *ältere Hochmeisterchronik* reused, it employs Nicolaus von Jeroschin's *Kronike von Pruzinlant* most often.⁸³ The chronicle provides 75 percent of the content in *the ältere Hochmeisterchronik*. Jeroschin's chronicle is based on Peter von Dusburg's *Chronicon terre Prussie*. He transformed Peter von Dusburg's Latin chronicle into a rhyming chronicle. Whereas the chronicle of Peter von Dusburg focuses on the writing of a sacred history for the Teutonic Order, the chronicle of Nicolaus von Jeroschin motivated the Order along the lines of chivalric novels.⁸⁴ If one compares the *Kronike von Pruzinlant* with the *ältere Hochmeisterchronik*, one sees similar differences. The *ältere Hochmeisterchronik* focuses less on individual accomplishments and more on the creation of a narrative for the Teutonic Order.

The comparison between the *ältere Hochmeisterchronik* and the *kronike von Pruzinlant* raises the question of the contribution of miracles in the *ältere Hochmeisterchronik*. For the thirteenth century and the first half of the fourteenth century, the

⁸² Volmann-Profe, 'Vom historiographischen Umgang mit Niederlagen', 617-619.

⁸³ Nicolaus de Jeroschin, *Di Kronike von Pruzinlant*, trans. Strehlke, E. 'Di Kronike von Pruzinlant', in: *Scriptores rerum Prussicarum. Die Geschichtsquellen der preussischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft*, 1 (Leipzig 1861) 303-624.

⁸⁴ G. Leighton, 'Did the Teutonic Order Create a Sacred Landscape in Thirteenth-Century Prussia?', *Journal of medieval history* 44 (2018) 459-460.

amount of miracles is much greater than for the second half of the fourteenth century and the fifteenth century. Given that the events up to 1390 derive from the *kronike von Pruzinlant*, it is logical that most of the examples of miracles find their origin in this chronicle. Why the anonymous authors and other writers did not continue adding miracles to their writings is ultimately unclear, but one can speculate. Changes within the region and the nature of conquest might explain the difference in the amount of miracles.

Where the Teutonic Order first fought against pagans, it now had Christians as opponents. The Lithuanians converted in 1387, a few years after the Grand Duke's principality's personal union with the kingdom of Poland.⁸⁵ Because of this, the Teutonic Order could no longer declare a holy war against the Lithuanians, who were its greatest enemy after the Order had subdued the Prussians. Miracles and martyrs also disappear from the chronicles during this time. The members of the Order observed miracles when they fought the Christians of Russia, but these not present during its battles with Poland-Lithuania? One might suggest that this is to be explained by the Catholic nature of the Polish-Lithuanian form of Christianity, whereas the Russian adhered to an Orthodox form. The loss of legitimacy through holy war presumably -such is the essay's argument- led to a decline in Teutonic chroniclers' use of miracles, as well as later chronicler's underexposure of individuals featured in these previous miraculous stories.

Next to the altered number of miracles, it is also notable that the *Kronike von Pruzinlant* has a greater chivalric culture component than the *ältere Hochmeisterchronik*. Chivalric literature was used to forge and maintain connections between the members of the Order. Knights would listen to stories or sing them together. Members of the Order could recreate events that had occurred and even name their children after the heroes that took a central place in these stories. Thus, chivalric literature not only created a common history for the Order but also served as a binding element that kept the Order together.⁸⁶ It is therefore striking that

⁸⁵ The area of Lithuania is located in present day Lithuania and north Belarus.

⁸⁶ J. Bumke, 'Höfische Kultur. Versuch einer kritischen Bestandsaufnahme', *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur* 114 (Tübingen 1992) 487–490.

the knights in the stories of the *Kronike von Pruzinlant* are portrayed much grander than those in the *ältere Hochmeisterchronik*. This difference creates another dimension in the comparison between the two chronicles; how were these men perceived during the time of the Order's rise, and how were they perceived during its fall?

Comparison means that one must have a proper understanding of the chronicles themselves, as well as a broader knowledge of the general history surrounding the Teutonic Order. Differences between the writings of the anonymous author of the *ältere Hochmeisterchronik* and Jeroschin's *Kronike von Pruzinlant* clearly state a shift in the Order's image and, possibly, its identity as well. By examining both chronicles and comparing them, we can tentatively propose why this shift took place and what effect it had on the Order's perception of itself; changing times also leads to a change in literary expression. Perceptions change throughout time, altering the way one perceives and writes about the present and the past. The examination of these literary differences will lead to a better understanding of the workings of chivalric literature, miracles, and other religious notions. These aspects will be discussed and outlined in the following chapter.

4. Chivalric Literature

*“As an ideal of a clean life, the chivalric idea is of very special form. It is an aesthetic ideal in its essence, composed of variegated fancy and uplifting affliction”.*⁸⁷

The knightly class of mounted aristocrats arose around the twelfth century.⁸⁸ These knights upheld a set of rules, though they were not binding. They covered aspects such as how knights should behave, how they should treat their opponents in battle, how to treat them after the battle, how to treat women, and how to treat their equals. Because of these ‘rules’, the knight’s manners were affected, not only in court but also on the battlefield. Chivalry meant to make knights into pro-gentlemen, making violences and war kinder and gentler for the knights themselves.⁸⁹ Over time, these rules created the image of an ideal knight.

During the 11th century, this image was subjected to further change. The Church needed to protect itself from its enemies, both internal and external. The internal struggle between knights in Europe disturbed the peace of Christendom and formed a danger to the Church.⁹⁰ Not even their property or ecclesiastical positions were safe from the encroachment of lay lords.⁹¹ The Church fended off the knights and nobles by addressing them on their moral behaviour.⁹² However, this did not fully resolve military tensions between the knights themselves. Therefore, the Church, accepting that the pursuit of outlawing violence was futile, redirected the growing movement of militarism towards the infidels outside the world of Christendom.⁹³

The Church was not the only one that had to respond to external pressures. The knightly class dealt with similar issues. Chivalric literature developed following pressure from

⁸⁷ J. Huizinga, *Herfsttij der Middeleeuwen. Studie over levens-en gedachtenvormen der veertiende en vijftiende eeuw in Frankrijk en de Nederlanden* (40th edition; Amsterdam 2022) 92. “Als ideaal van een schoon leven is de ridderlijke gedachte van zeer bijzondere gedaante. Het is een in zijn wezen esthetisch ideaal, opgebouwd uit bonte fantasie en verheffende aandoening”.

⁸⁸ Flori, ‘Knightly Society’, 150.

⁸⁹ R.W. Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers: The Collected Articles of Richard W. Kaeuper*, C. Guyol ed. (Leiden 2016) 346.

⁹⁰ Flori, ‘Knightly Society’, 163.

⁹¹ Ibidem, 164

⁹² Cole, *The preaching of the crusades to the Holy Land*, 81-82.

⁹³ Flori, ‘Knightly Society’, 165.

the Church and the new literate class, who tried to increase their influence over the knights.⁹⁴ It adopted romance as part of its repertory, which upheld the idea of the flawless knight. This knight ideally served ladies and held himself to a strict code of conduct. However, chivalric literature came to be influenced by the Church, which tried to incorporate its own ideas and beliefs into the ideology of knighthood.⁹⁵ Connecting church ideology to the chivalric element of romance completed the final transformation; the ideal knight was now a zealous defender of the Christian faith. He fought for the honour and glory of God, which meant taking part in the crusades. For if he truly loved God, he could not let his patrimony fall to heretics and infidels.⁹⁶ This *nova militia* found its ultimate form in the religious-knightly Orders and the crusaders.⁹⁷ The terminology surrounding the crusades emerged at the end of the 12th century.⁹⁸ It was in part by redefining the crusader, the battlefield, and the concept of holy war in terms of romance, that the Church could thus convince the Latin aristocracy to take the cross.⁹⁹ However, this did not mean that the knights were Christian knights (*Miles Christianus*) that were under the authority of the Church. They were still and foremost faithful to their secular lord.¹⁰⁰ Nor did it mean that they would behave as pious Christians, they still abused their own peasant and used violence.¹⁰¹

*“Anyone who loves their father or mother more than me is not worthy of me; anyone who loves their son or daughter more than me is not worthy of me. Whoever does not take up their cross and follow me is not worthy of me. Whoever finds their life will lose it, and whoever loses their life for my sake will find it”.*¹⁰²

⁹⁴ Nicholson, *Love, War, and the Grail*, 16.

⁹⁵ Flori, ‘Knightly Society’, 182.

⁹⁶ J. Riley-Smith, ‘Crusading as an Act of Love’, in: *The Crusades: The Essential Readings* (Oxford 2002) 38.

⁹⁷ W. Paravicini, ‘Die Ritterlich-Höfische Kultur des Mittelalters’, *Enzyklopädie Deutscher Geschichte* 32 (Berlin 2010) 4-5.

⁹⁸ C. Maier, *Crusade Propaganda and Ideology: Model Sermons for the Preaching of the Cross* (Cambridge 2000) 52.

⁹⁹ Elst, *The Knight, the Cross, and the Song*, 132.

¹⁰⁰ Flori, ‘Knightly Society’, 181; Maier, *Crusade Propaganda and Ideology*, 54.

¹⁰¹ D. Barthélemy, *Chevaliers et Miracles: La violence et le sacré dans la société féodale* (Paris 2004) 81.

¹⁰² *Holy Bible: New international version* (London 2011) Matthew 10:37-39.

The verse from the book of Matthew is often associated with the crusades. It points out that one receives a reward after surrendering one's life to the Lord. Participants could find a new life after taking up the cross, forgiving sins from their old life. Because of this, countless knights joined a military order or took part in a crusade. Joining a military order was, however, different from participating in a crusade. A knight that joined a military order adhered to the rules of the order, whilst a knight that took part in a crusade took vows which promised devotion to God and his fellow Christians.¹⁰³ The forgiving of sins was not always enough to attract knights to do the Lords' bidding. Therefore, the Teutonic Order also added secular aspects to the crusading adventure, in order to attract more knights to their cause. Festivities and spectacles became a means of attracting new crusaders.¹⁰⁴ The Order did not exhibit all aspects of crusading and its holy nature, although many elements can still be found. Elements such as fear of dying without confession, the burning of lands, the flowing of the blood of the non-believers and brotherly love are clear, although somewhat gruesome, examples.

These elements were also part of the new religious-chivalric culture. Stories of devout knights and their challenges came to circulate. These stories possessed a similar nature as the existing genre of chivalric literature. The earlier genre centred around knights that went on quests and possessed various heroic qualities. The Christian influx of ideas gave a religious character to these stories. Knights now possessed pious qualities and encountered saints, the Devil, or even God himself during their quests. In these stories, knights could elevate to the level of saint, although there were other qualities underlying this elevation. Knights became heroic not because of their church-social merits, but because of their piety.¹⁰⁵

This new type of chivalric literature came into play at a time of tremendous change and needed to fit the needs of the Church. The Church recognized that there were still evils

¹⁰³ Maier, *Preaching the Crusades*, 135.

¹⁰⁴ Elst, *The Knight, the Cross, and the Song*, 135.

¹⁰⁵ Huizinga, *Herfsttij der Middeleeuwen*, 240.

that only armed force could solve. The rise of knighthood and the increasing power of the nobility formed a growing problem for the Church. Interestingly, the Church praised and denounced knights at the same time. In this way, it could produce a society in which the Church could work its influence on the armed forces of the Christian world.¹⁰⁶ But to a point, knights often glorified violence, even what we would nowadays call war crimes.

The conflicting nature of chivalry made it possible for noblemen to commit atrocious acts, but to do so in the service of God; “it indefatigably wages a twofold combat, against flesh and blood and against spiritual hosts of evil in the Heavens”.¹⁰⁷ Bernard of Clairvaux distinguished between homicide -the sin of killing man-, and malicide -the act of killing evil itself-. God would consider the latter as a noble deed.¹⁰⁸ Rhetorical means avoided commands such as ‘Thou shalt not kill’. This was not something new. Even before the first crusades, Christians avoided punishment for killing by fitting it within a religious framework, as shown in the work of *Augustine of Hippo (354-430)*:

“... they who have waged war in obedience to the divine command, or the wisdom of government, and in this capacity have put to death wicked men; such persons have by no means violated the commandment, “Thou shalt not kill”.¹⁰⁹

It does not come as a surprise that chivalric literature influenced the chronicles. Writing surrounding chivalric literature was already well-developed. The literature, although not all of it, reinforced the orthodoxy and reminded the knights of the undeniable function of priests in the sacramental system.¹¹⁰ In these chivalric stories, it connected the earning of honour through prowess to worshipping God. In earlier chivalric literature, prowess produced

¹⁰⁶ Kaeuper, *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, 63-64.

¹⁰⁷ Bernard of Clairvaux, *In praise of the new knighthood*, trans. C. Greenia (Collegeville 2000) 33.

¹⁰⁸ D. Jones, *The templars: The Rise and Fall of God's Holy Warriors* (London 2017) 56.

¹⁰⁹ Saint Augustine of Hippo, *De civitate Dei contra Paganos*, trans. M. Dods (10th edition; Peabody 2020) 25.

¹¹⁰ Kaeuper, *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, 45.

honour, which was vindicated by physical violence.¹¹¹ Later on, knights could receive prowess in battle, which came from the heavens. Therefore, it was God who stood at the base of gaining honour. God welcomed brave knights who had earned enough honour in life into His paradise after they died. Saints or angels would often guide the honourable knights when they ascended.¹¹²

The story of Brother Ditterich Rode provides a striking example of the influence of chivalric literature in the chronicles. The chronicles promote Ditterich to the status of hero in the *Kronike von Pruzinlant* for burning the lands of the Pomeranians and killing its people¹¹³ when he fought against the Prussians in 1275.¹¹⁴ The *kronike von Pruzinlant* depicts important men perpetrating villainous deeds as heroes. However, considering the author's motives for writing the chronicle, it should not come as a surprise. The chronicle was meant to glorify the Order, not to undermine its authority or give its members a bad name. The chronicle possesses no unbiased view, and surely does not ascribe many positive words to enemies of the Order.

Killing enemies and burning their lands seem to be a recurrent theme within chivalric romances; war is often associated with these two elements. *Bertran de Born*, a poet from the second half of the twelfth century, even said that: "*War is not a noble word when it's waged without fire and blood*".¹¹⁵ Both these themes had a commonplace within the world of chivalric romances.¹¹⁶ The *ältere Hochmeisterchronik* and The *Kronike von Pruzinlant* both present these themes. The chronicles mention the burning of land and killing of the people who inhabited them on practically every page.

¹¹¹ Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers*, 346.

¹¹² Kaeuper, *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, 48-49.

¹¹³ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 461. "...in dem lande roub unde mort mit brande...".

¹¹⁴ Ibidem. "*Brudir Ditterich, der da was geheizin Rodde, als ich las, ein helt deswar zu strite tuir und zu Cristburc commentuir, bin der andrin abeker der Pruzin nam an sich mit wer von den brudrin sinin und von pilgerinin eine trucht geacht mit zal von hundirt mannin ubir al, und reiste mit den hin kegin Pegezenin uf gewin, ubinde in dem lande roub unde mort mit brande*".

¹¹⁵ W.D. Paden and T.A. Sankovitsch, 'Poems of the Troubadours Guilhelm d'Autpol and Daspol', *Romance philology* 46 (1993) 398-399.

¹¹⁶ Kaeuper, *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, 176-177.

Another, and somewhat intriguing, element of chivalric literature is that of brotherly affection. The stories surrounding this element speak of the deep, and even loving, connection between warriors. Because of this affection, the warriors wanted to be together, both in this life and the next. The story of brothers Heynman and Frederich exemplifies this form of love. Their story takes place during a time when the Order consolidated its power over Prussia.¹¹⁷ Both served at Kwidzyn and loved each other so much that they promised each other that they would die together. However, God decided differently. Frederich died suddenly when he fell off his horse during a ride, thus ascending to heaven without Heynman. The new devastated Heynman, and he said with crying eyes:

“O Frederich, dear friend, trusted man, how could you have forgotten me!

Did we not intend, in God’s name, that we would ascend to heaven at the same time, for now I have to follow you and search for you”.¹¹⁸

After he had spoken these words, Frederich asked a priest to visit him. The priest gave Frederich the wafer (the Eucharist), after which Frederich gave his spirit and could find his friend in the afterlife.¹¹⁹ The wafer takes on the role of a miraculous *corporaliter*, possessing the powers of a relic or a saint.¹²⁰ Jeroschin’s account ascribes even more affection to the relationship between the two brothers.¹²¹ Such affection might strike present-day readers as

¹¹⁷ Christiansen, *The Northern Crusades*, 104.

¹¹⁸ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 585. “O Frederich, lieber frunt, getrawer man, wie hastu meyn also vorgessen! Hatten wir uns doch voreynet in gotis namen, das wir beide gleiche wilde farn zeu hymmelreiche, vor ware ich mus dir noch folgen und dich suchen”.

¹¹⁹ Ibidem. “Im demselber jare warn zeu Marienburg II brüder, Heynman und Frederich gnant, dy hatten sich undirenander so lip, das eyner an den andern sterben noch genesen gerte. Dy libe werte czwuschen en manchen tag. Zeu letez pflögete unser here Heynman mit der awszsetezikeit, das leit her mit gedolt. Dornoch obir kortez sturezte Frederich von eynem pferde uff dy erde, das her tot bleib. Do das Heynemanne wart gesait, her sprach mit weynenden ougen: O Frederich, lieber frunt, getrawer man, wie hastu meyn also vorgessen! Hatten wir uns doch voreynet in gotis namen, das wir beide gleiche wilde farn zeu hymmelreiche, vor ware ich mus dir noch folgen und dich suchen. Seet wunder! Diszer bruder was ane alle seuche, idoch his her zeu em komen eynen prister, der em gotis leichenam gab, zeu hant gap her gote uff seynen geist, und fur, do her seynen vrunt vant”.

¹²⁰ B. Ward, *Miracles and the Medieval Mind*, 17-18.

¹²¹ According to Jeroschin, the burden of being alone in the world weighed heavily on Heynman. He had promised to God to walk the same path as his brother. Now that Frederich had gone to his eternal resting place, Heynman had to follow. The priest who gave him the sacrament witnessed his death. God understood the knight’s virtue and gave him the saving sacrament. After this, Heynman accepted his death without complaining and left the misery of earth. His spirit transcended to the land of God,

a clear form of homosexuality. However, such a bond can come into being because of various reasons. Love for God can manifest itself in various forms. Jonathan Riley-Smith argues that: “Western knights were taught that to be good Christians meant undertaking great acts of Christian love or charity -caritas- the greatest of these being “love of God” and “love of neighbor”.¹²² Love of God could lead crusaders to become literal followers of Christ. When the soldiers of Christ joined an expedition, they showed their love for God.¹²³ Love for another knight is therefore comparable to love for one’s neighbour. One can find the idea of expressing fraternal love in various sources.¹²⁴ With Heinrich and Heynman, this is translated into love for one another.

The affection between the two knights is not the only similarity with chivalric romances. Sacrificing oneself to be with the one you love, although not always in death, also had its place in chivalric novels. In *Lancelot of the lake*, Galehot had a strong affection for Lancelot. The story proves the existence of this affection when Arthur tried to keep Lancelot as a companion. This act would separate Galehot and Lancelot from each other. When Galehot heard this, he issued a passionate objection. He offered his services as a simple retainer so that he could stay with Lancelot. He would rather be poor and content than rich and unhappy.¹²⁵ Arthur eventually shows mercy to Galehot, taking him in as a companion, instead as a retainer. In the story of Heynman and Frederich, Heynman did not ask for a demotion to a lower standing to be with the one he loves. He instead asked God to take him to his companion in heaven. Granting one access to Heaven is no demotion, for life is better

where there was no pain or suffering. There he found his friend, who, from that point on out, would never leave his side again. Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 550. “*Oh herzelibir vrunt, Friderich, getruwir man, wi hastu mich also vorlan! Wi hat din truwe diz gemeint? Nu hatte wir uns doch voreint mit gelubde in gotis nam, daz wir soldin beidintsam mit einandir gliche warn zu himelriche in di endelose ru; wi hastu vorgezzin nu, des sich vorant din truwe mir? Vorwar, vorwar, sich sol nach dir min lebin hinnen leiten und hi nicht lengir beiten. Und allein er were an allir suche swere, sundir als ir hat vornumen, so liz er im den pristir kumen und intpfine von sinre hant di sacramenta da zuhant; und als im wurden di geleist, do gab er uf zuhant den geist an dem selben tage sundir alle clage varnde in der vroidin lant, da alliz truren ist geblant und alliz leit vorskundin. Da so hat er vundin sinin vrunt, der im als e nimmir wirt benumen me*”.

¹²² J. Riley-Smith, ‘Crusading As An Act Of Love’, 32.

¹²³ Ibidem, 32-33.

¹²⁴ Ibidem, 38.

¹²⁵ Ibidem, 217.

in Heaven than on earth. Thus, Heynman willingly sacrificed his earthly life to be with Frederich. One can also find the idea of being together in Heaven in the *Post-vulgate death of Arthur*. In the story, Lancelot orders that he is to be buried in the same tomb as Galehot. In both the stories of Heynman and Frederich and Galehot and Lancelot, the two knights could forever be with each other in death.¹²⁶

One could also look at the affection between Heynman and Frederich from a different angle. It could be argued that these types of relations existed because brothers of the Teutonic Order were forbidden to maintain relationships with women. The story of Bertold, the 'komptur' of Kaliningrad, shows that this was an important rule within the Order.¹²⁷ In his earlier days, Bertold was told, possibly by God, that the three most important values of the Teutonic Order were obedience, poverty, and chastity. Bertold had proven that he adhered to the former two, but still had to demonstrate that he could remain chaste. To prove this, he ordered a virgin to accompany him to his bed for a year. He did not touch and did not deflower her, thus proving that he remained chaste. The story presents Bertold as a zealous believer because he gave up on sex, which meant giving up something truly important.¹²⁸ Bertold's show of restraint is thus truly miraculous. Bertold proved himself to be better than Samson (seduced by a pagan woman), David (committed adultery with Bathsheba) and Salomon (led away from monotheism by love).¹²⁹ Bertold was thus stronger than Samson, holier than David, and wiser than Salomon. He immediately joined the Order after his year with the woman was over.¹³⁰

¹²⁶ Ibidem, 218.

¹²⁷ A Komptur is a leader and administrator of a settlement that is ruled by a religious order.

¹²⁸ Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers*, 340.

¹²⁹ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 581. "Sampson was an stercke, David an heilikeit, Salomon an weiszheit volkomen, dis fromete en nicht, sy vilen von der weibe geselschafft in grosse sunde".

¹³⁰ Ibidem. "Obir eyn jar dornoch machte der meister den selber Bertold komptur zeu Konigeszberg. Von em list man in der cronica eyn sulch wunder. Do her noch in der werlde was, und got em in seyn herteze sante, das her werden wolde eyn geistlich man, her frogete hymelich, was do were das groste in dem orden zeu halden. Im wart gesaget, das keuseheit, gehorsam und armuth das groste were. Dis betrachte her in seynem herezen, und vorslug die czwey leidelich, armyt und gehorsam, abir keuseheit des leibes dawchte en gar swere seyn. Dorumb wolde her sich erst vorsuchen, ap her is gehalden mochte. Eyne junge mayt sewberlich nam her zeu sich und lag mit ir in eyne bethe nackt eyn gantez jar, das her yn unkeuseheit ires leibes nyhe schuldig wart, als die selbige mait mit geswornem eide bekante, und ouch mit maitlichem czeichen an ir gefunden wart. An diszem manne mogen wir mercken ein grosz wunder. Sampson was an stercke, David an heilikeit, Salomon an

The reliance on Samson, David, and Salomon as examples is not surprising. Crusade ideology often uses these three as examples when describing lust and the downfall of those who follow their primal instincts. By referring to warriors of the Old Testament, the authors created the idea that crusading had always existed; thus creating a religio-historical nostalgia. True, these examples highlight the weaknesses of the warriors, but it created a connection between the defence of the Holy Land. Warriors of times gone by and members of the Order both protected these lands.¹³¹ Crusading ideology often used examples from the Old-testament, such as warriors and wars,¹³² to function as a source of inspiration for the crusaders.¹³³

It was also a common practice to prove one's virtue through practical means. One could show the true extent of their virtue by performing a test. This includes testing one's moderation by adding ashes to one's meal or taking a virgin into bed to test one's chastity.¹³⁴ Chronicles regularly ascribed the power of preventing men from falling into temptation to Mary. She had the power to withhold a person from personal lust, or, in this case, make a knight remain chaste.¹³⁵ The story combines the virtues of Mary and those of the chivalric knights, attributing Bertold's knightly virtues to the Virgin Mary.

The genre of chivalric literature has countless elements to it, making it hard to pinpoint the pivotal ones. Next to this, the elements may seem not to be coherent. On the one hand, we have brotherly love, affection, chastity, and piousness. On the other hand, we have the flowing of blood, the burning of land and the slaughter of other humans. It could be argued that this indeed makes sense when looking through an 'us versus them' principle. Killing pagans and burning their homes was noble, since they were not Christians. By fighting the pagan, knights could restore the inheritance that was given to them by Christ.¹³⁶

weisheit volkomen, dis fromete en nicht, sy vilen von der weibe geselschafft in grosse sunde. Dorumb spreche ich werlich, das diszer was stercker wen Sampson, heiliger wen David, und weiser wen Salomon. Do Bertolt sichso stark vant wedir die unkeuscheit, do lis her sich in den orden cleiden und czog ken Prewszen".

¹³¹ Tyerman, *The debate on the Crusades*, 22.

¹³² Maier, *Crusade Propaganda and Ideology*, 42

¹³³ Ibidem, 55.

¹³⁴ Huizinga, *Herfsttij der Middeleeuwen*, 283-284.

¹³⁵ Keller and Cash, *Daily Life Depicted in the Cantigas de Santa Maria*, 34-36.

¹³⁶ Cole, *The preaching of the crusades to the Holy Land*, 81.

Another argument, following Kaeuper, is that the very exercise of their professional labour helped to secure the pardon for their inseparable wrongs.¹³⁷ Whatever the justification might be, even saints, such as Mary, justified the behaviour of adventurous knights and would help them during their 'quests'. This saintly participation took place through heavenly intervention, but could also take shape in other diverse ways. Taking someone's spirit to heaven or preserving chastity was also part of the sacred power spectrum. The next chapter will expound on the role of Mary in the crusades.

¹³⁷ Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers*, 340.

5. The idea of Mary

Mary was the favourite saint chosen as patrons of churches, cults, religious orders, and military orders during the Middle Ages. She was the sacral embodiment of innocence, purity and possessed a forgiving nature. Mary was all that was good in the world and, following this line of thought, was the opposite of all that was evil. Officials intertwined Mary with the creation of a Christian identity, which depended on the articulation of perceptible differences. These distinguished various types, such as Jews, women, incontinent priests and heretics.¹³⁸ Mary possessed the miraculous power to convert these types to the Christian faith. There was forgiveness to be found in converting others to the Christian faith. Thus, instead of punishing the ones who did not fit the standard of Christianity, she forgave them, allowing them to return without reprisal. This system would play a pivotal role in later times.

Mary took a central role during the time of the apostolic awakening in the twelfth century. Christians took a more aggressive stance against non-Christians, in what Robert I. Burns calls the “dream of conversion”.¹³⁹ The Church often connected Mary to the conversion of Jews, Muslims, and others because she was born a Jew, but died a Christian. She had the wondrous ability to win souls, and convert others to Christianity.¹⁴⁰ This ability did not limit itself to converting Jews; They presented Mary as a bridge builder between the three monotheistic faiths. Many attributed the more peaceful aspects of conversion to Her, choosing her as patron.¹⁴¹ However, the aggressive stance against non-Christians, combined with the desire for conversion, created a deadly combination that altered the image of Mary; She transformed from loving mother to militant advocate of the Christian faith.

Where conversion was first achieved through peaceful means, it now became forced. Various churchmen expressed the desire for conversion of non-Christians and advocated the idea of forceful conversion. They wanted to preach the Gospel to all people and spread it to

¹³⁸ M. Rubin, *Gentile Tales: The Narrative Assault on Late Medieval Jews* (New Haven 1999) 27-28.

¹³⁹ R.I. Burns, ‘Christian-Islamic Confrontation in the West: The Thirteenth-Century Dream of Conversion’, *American Historical Review* 76:5 (1971) 1386-1434.

¹⁴⁰ Remensnyder, *La Conquistadora*, 180.

¹⁴¹ *Ibidem*, 128.

all corners of the world. The Church could only win souls if its missionaries spoke the language of these foreign peoples. In order to do so, the Church trained friars in various languages.¹⁴²

Not only did the veneration of the Virgin Mary become more widespread during the 12th century, it also became deeper and more emotional. The Church depicted Mary as the caring mother with baby Jesus suckling at her breast. However, her all-absorbing love could also prove to be an all-absorbing wrath, aimed at those who fought against her son or intruded her lands. Writers such as Henry of Livonia lauded the vengeful actions of the Virgin. Henry displayed Mary as the warden of Livonia and depicted her as militant and violent. All those who tried to harm the region would fall victim to the vengeful actions of Mary. She protected the righteous and was a beacon of hope in times of doubt.¹⁴³

For these reasons, crusaders often chose Mary as their protector saint, and knights of the European chivalric romances often attributed their prowess in battle to her.¹⁴⁴ Love often took the centre stage in these chivalric romances, which aimed at the people surrounding oneself or manifested itself into love for Mary. However, love was not the only thing that made a knight win battles. Battle prowess, intelligence, and worthiness also play a pivotal role. Worthiness, at its peak, was found in serving God and the Virgin Mary.¹⁴⁵

Next to her love and wrath, Mary also had the power to work miracles. Mary could cure the sick, bring the dead back to life, convert followers of the wrong faith, and could perform several miraculous works. These miracles were performed when one suffered injustice or needed to be saved. Many stories tell of Mary saving people from certain death, preventing them from being harmed, or granting them a place in heaven without having to face purgatory.¹⁴⁶ Mary's forgiving nature frequently made people call upon her in their most

¹⁴² Ibidem, 183-184.

¹⁴³ J. Bird and D. Smith, *The Fourth Lateran Council and the Crusade Movement: The Impact of the Council of 1215 on Latin Christendom and the East* (Turnhout 2018) 180-183.

¹⁴⁴ C.S. Jensen et al., *Saints and Sainthood Around the Baltic Sea* (Michigan 2018) 263.

¹⁴⁵ Kaeuper, *Chivalry and Violence in Medieval Europe*, 284-285.

¹⁴⁶ Keller and Cash, *Daily Life Depicted in the Cantigas de Santa Maria*, 19.

desperate moments. When called upon, Mary would intervene and save the poor soul from whatever wretched fate it suffered. God often lacked this form of comforting intervention.

Besides all her miraculous powers, Mary was also a territorial patron. In the Middle Ages, Christian warriors volunteered for the defence of the Holy Land, which they also called the land of the son of God. Because of this, Christian warriors were eager to defend these lands. The regions of Northern Europe did not possess this historical and mythical connection to Jesus Christ. It was Bishop Albert of Riga who eventually created a comparable justification for the Livonian crusade. In his chronicle, Henry of Livonia recites the speech of Bishop Albert of Riga in 1215 during the Fourth Lateran council in Rome. Bishop Albert visited the council and allegedly spoke the following words to the Holy Father:

“as you have not ceased to cherish the Holy Land of Jerusalem, the country of the Son, with your Holiness’ care, so also you ought not abandon Livonia, the land of the Mother, which has hitherto been among the pagans and far from the cares of your consolation and is now again desolate. For the Son loves His Mother and, as He would not care to lose His own land, so, too, He would not care to endanger His Mother’s land”.

To this, the Holy Father replied:

*“We shall always be careful to help with the paternal solicitude of our zeal the land of the Mother even as the land of the Son”.*¹⁴⁷

However, the Church’s acceptance did not happen overnight, and it did not immediately grant the northern crusades the same status as the Eastern ones. It was a love of patrimony that functioned as an instrument for the crusades.¹⁴⁸ The inheritance of the mother had to be

¹⁴⁷ Brundage, *the Chronicle of Henry of Livonia*, XIX (7) 152.

¹⁴⁸ Maier, *Crusade Propaganda and Ideology*, 57.

defended, just as the inheritance of the father and the son had been.¹⁴⁹ Only after several years, a strong connection between the northern crusades and the Virgin Mary came to exist. The region of Livonia would come to be known as *Terra Mariana*.¹⁵⁰

Bishop Albert created a proper cause for the crusade, after which the papacy granted him approval for his crusading venture. His war against the tribes surrounding Livonia gave the Teutonic Order the possibility to adopt a similar line of reasoning for a crusade against the Prussians. The pagans of Prussia possessed a similar nature as the pagans that plagued the lands of Livonia. Creating justification for this crusade would thus prove to be a small step. Multiple writers had already given form to the idea of a *Terra Mariana*, but it would continue to grow.¹⁵¹

Shortly after these developments, the Teutonic Order incorporated the Sword Brothers. The Order of the Sword Brothers had been active in Livonia since the beginning of the thirteenth century, and were placed under the obedience of the bishop of Livonia.¹⁵² Similar to the Teutonic Order, most of its knights originated from the German lands. The Sword Brothers had also fought the Lithuanians and were accustomed to fighting pagans. The defeat of its grandmaster, Volwin and forty brothers, at the hands of pagans, left the Sword Brothers without a grandmaster and half of its former knights.¹⁵³ These events led to the Pope's instruction to let the Sword Brothers be incorporated into the ranks of the Teutonic Order.¹⁵⁴ The Church attempted to channel all available resources into the hands of the Teutonic Order, in order to minimize rivalries between Christian powers in the Baltic.¹⁵⁵

¹⁴⁹ W.C. Jordan, 'The representation of the crusades in the songs attributed to Thibaud, Count Palatine of Champagne', *Journal of Medieval history* 25 (1) 30.

¹⁵⁰ Bird and Smith, *The Fourth Lateran Council*, 180-183.

¹⁵¹ K. Salonen and S. Katajala-Peltomaa, *Church and Belief in the Middle Ages: Popes, Saints and Crusaders* (Amsterdam 2016) 211-212.

¹⁵² A.V. Murray, 'The Sword Borthers at War: Observations on the Military Activity of the Knighthood of Christ in the Conquest of Livonia and Estonia (1203-1227)', *Ordines Militares Vol. XVIII* (2013) 29.

¹⁵³ *Ibidem*, 31-32.

¹⁵⁴ Töppen, *Die Aeltere hochmeisterchronik*, 546-547. "In der selbin czit waz brudyr Volkwyn meystir der swertbrudere zeu Lifland. Der sante botin an meystir Herman von Saleza und bat en, daz her yrwurbe an dem babiste, daz seyn ordin gewandilt worde yn seynen. Und do meister Herman mit brudyr Jan von Meideburg, der us Lifland gesant waz, vor den babist quamen und ym yr sache vorgeleytin, do quam eyn brudyr us Lifland, Girlach grant, der sayte, daz meystyr Volkwin mit XL brudirn yn eynem streyte von den heidin were yrslayn. Do dys der babist horte, her entpant dy swertbrudere zeu hant von erem ordyn und gab en den dutschyn ordin".

¹⁵⁵ Maier, *Preaching the Crusades*, 51.

The incorporation of the Sword Brothers into the Teutonic Order created one united Order, which gave way to two concerted military fronts from which to attack. Pressuring the pagan tribes from the West and the north made the power of the Teutonic Order in the region grow ever stronger.

Next to her role in the northern crusades, Mary also played a pivotal role in the Iberian Peninsula; here her image found a similar use. The period of the *Reconquista* is known for its many references to the Virgin. This eight hundred year period saw the adoption of the image of Mary by many rulers, cities, and knights. The rulers of Castile and Aragon were among those that choose Mary as their patron saint. Depictions of Mary, in Alfonso's *Cantigas de Santa Maria*, often show Mary saving children, converting Jews and guiding the dead to Heaven.

People used the image of Mary in countless ways, and many events intertwined with her appearance. Mary's miraculous powers ranged far and wide, and could be found in numerous regions and apply to many situations. She was not solely the nurturing and caring mother of old, but possessed powers of wrath and violence. Her love and affection did not seem to have been enough to convert others to Christianity; therefore, they were to be smitten by Mary and forced to convert. The Church would eventually name the lands to the north after Mary to promote Christian intervention. In the *Terra Mariana*, Mary would regularly appear to help Christians and crusaders by performing miracles. But she was not the sole miracle-maker.

6. Miracles

Even though Marian miracles make up the lion's share of miracles that allegedly occurred during the northern crusades, other divine entities could perform similar, or nearly similar, miracles. Just like the miracles performed by Mary, these could create legitimization for crusading and the fighting of pagans. However, the range of miracles performed by other saints covered a greater spectrum than those performed by Mary. These include hearing God's voice, attaining supernatural strength to battle opponents, observing battles in the sky, or the appearance of fallen brothers. Below, all major occurrences of miracles in the *ältere Hochmeisterchronik* are presented. Their nature, meaning, and differences compared to the *Kronike von Pruzinlant* will be the main point of discussion. Since miracles were part of the sacralization of the land, the difference in the chronicles' portrayal proves insightful. The miracles will be categorized into three categories: conquest, conversion, and heavenly intervention and reward. Not all miracles perfectly fit their category, but this is inevitable when one tries to categorize miracles.

6.1 Conquest

The occurrence of a miracle suggested that God had an active presence within these lands, incorporating it into his heavenly kingdom. A miracle that took place in the year 1234 shows that this was also a legitimate reason for military intervention in a region. The Order had recently built the forts of Thorun (Toruń), Marienwerder (Kwidzyn) and Redin (Radzyn), and was pushing towards the north. It was this quick advance that would eventually force the Pomesians and Pogesanians¹⁵⁶ to sue for peace.¹⁵⁷ During this time, a brother of the Teutonic Order, stationed in Radzyn, wanted the Order to perform its given tasks with stricter zeal. He asked his brothers to be transferred to a stricter Order, leaving the Teutonic knights. When the brother went to sleep, Saints Bernard, Dominic, Francis, and Augustin appeared in front of him, as did dead brothers of the Order, which he wanted to leave. Upon seeing these

¹⁵⁶ These are tribes that inhabited the region of Prussia at the time.

¹⁵⁷ Christiansen, *The Northern Crusades*, 101.

spirits, the brother doubted his former decision. He asked them to receive him into the brotherhood once more, but they declined.¹⁵⁸ Overwhelmed by sadness, Mary and the slain brothers of the Teutonic Order came to him. The brother fell to Mary's feet and asked if he could stay in the Order alongside his brothers. Mary would not accept as long as he saw the other brothers as lesser. She then grabbed the robes of the dead brothers and threw them off. She pointed to the wounds that had taken the brothers' lives whilst protecting their faith.¹⁵⁹ Mary asked the brother if he thought that their suffering, following the will of her child, was in vain. After speaking these words, Mary and the brothers disappeared, and the brother awoke from his dream. Upon his awakening, the brother vowed to serve God even better than he had done before, and proved himself by defeating several Prussians in battle; he would eventually find death while fighting against them.¹⁶⁰ Mary showed the brother that the suffering and death that was inflicted upon the slain brothers had a purpose. She showed the higher purpose and necessity of the battles in which these brothers took part, for they protected faith itself. Next to this, Mary welcomes the slain brothers at her side; This can be seen as a glorious reward.

The account by Jeroschin contains a few differences compared to the version of the *ältere Hochmeisterchronik*. For one, the Devil swayed the brother, not his own personal thoughts. The brother tried to join the Teutonic Order, but the Order denied him entrance. When he heard this news, he wanted to join a different Order, which would train harder and

¹⁵⁸ The story is written after his death. At the end of his life, the man was a brother of the Teutonic Order. If he was a brother when he asked to be transferred to a different order is unclear. The chronicle itself simply refers to him as 'brother' throughout the story.

¹⁵⁹ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 545. "Do methe czog sy den brudirn dy mentel ab und weiste ym dy wundin und slege, do methe sy yn den tod warn gevelt um des globin willin".

¹⁶⁰ Ibidem. "Uf der selbin burg waz eyn brudyr: den duchte, wy daz der dutsche ordin ym nicht mochte seyne zele yrnern. Dorum bat her orlob von seynen brudirn und wolde yn eynen strengern ordin varn. Des nachtis do her sliff, yrschyn ym synte Bernhardus, Dominicus, Franciseus und Augustinus, iezlichir mit synen brudirn gingin vor en. Der brudyr bat iezlichin sundirlich, daz her en yn seyne brudyrerschaft entpfinge. Dys vorsaytin sy ym alle. Do her also stunt betrubit, do quam Maria gotis mutyr mit vil brudirn des dutschin ordins. Her vil wenende der vrawen zeu vusze und bat sy, daz sy ym gonde vorbas zeu bleibin ym dutschin ordin bey seynen brudirn. Dy vrawe sprach: Neyn; wen dich tumer affe dunckyt, daz meyner czone ordin dyr geringe sey. Do methe czog sy den brudirn dy mentel ab und weiste ym dy wundin und slege, do methe sy yn den tod warn gevelt um des globin willin, und sprach zeu ym: Dunckyt dich daz desze deyne brudyr nichtisnicht geledin han um meynes kyndes willin? Mit dem vorschwant sy und der brudyr yrwachte und lif balde, do dy brudyr gesampt warn, und quam synes willin wedyr. Von dem mole vleis her sich ynnielichyr gote zeu dynen, den vor, und wart och kurezlich dornoch von den Prusyn yrslayn".

was stricter than the Teutonic Order.¹⁶¹ Another difference is that after Mary had addressed the brother's behaviour. She scolded him, after which, the brother went over to the local church. The brothers of the Order were in the midst of a sermon when the brother entered. He fell down on his knees and apologized for his earlier behaviour. The brothers accepted him back into the Order. Later on, the brother would die at the hands of the pagans, just as the brothers that he saw in his dream.¹⁶²

The place where the story was situated was also important. The fort of Radzyn had only recently been constructed, and the Order tried to push farther north into the heartland of the Prussians. The story of the brother demonstrates the presence of God at the fort, or at least associated Him with it. One might argue that the fort was added to the Christian sphere of influence. It is thus not simply a story of a brother who finds his way back to the Order, but also that of Mary having an active presence within this region. Mary's presence formed a legitimate reason for intervention.¹⁶³ Next to this, the story also mentions the wounds on the bodies of the knights. This fits perfectly with the intense suffering that is often present in the *chansons de geste* of the twelfth century. These often visualized the gruesome wounds that were inflicted upon the heroes, who would then receive a glorious crown of martyrdom upon entering Heaven.¹⁶⁴

The existence of martyrs, or their remains, could have the same function for the creation of legitimacy for military intervention. The chronicle writer Henry of Livonia, who wrote about the Livonian crusade, was determined to create Livonian martyrs. However, the writer of the

¹⁶¹ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 356. "Uf dirre bure, han ich gelesin, sach man zu den ziten wesin einen dutschin brudir, den des tuvils ludir mit trugene zoch uf den sin, daz des genzlich duchte in, des dutschin husis ordin, des er war brudir wordin, mochte im di sele nicht imern. Des wart sin mut daruf sich kern, daz er wolde sundir sparn in einen andrin ordin varn, der da were strengir zu traine und getwengir".

¹⁶² Ibidem, 356-357. "Nach den wortin ouch zuhant daz gesichte gar vorswant und der brudir intwachte, vil balde sich ufmachte und ilte sundir sparn in daz capitil, da ouch warn di brudre da gesamint und vor in allintsamint knite er da nidir und quam des willin widir deswar vil demutlich, den er e vrevelich den brudirn hatte vorgeleit, als in troe sin irrekeit unde kuntte in gemein daz gesicht, als im irschein. Von dem male sich ouch vleiz mit innenlichir andacht heiz der selbe brudir verbaz me zu gotis dinste denne e und wart darnach in kurzin tain von den heidin ouch irslain".

¹⁶³ Cole, *The preaching of the crusades to the Holy Land*, 94.

¹⁶⁴ Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers*, 336.

ältere Hochmeisterchronik did not have a similar agenda.¹⁶⁵ Whether this caused by Innocents III's stricter approach to the canonization of Saints, in which the Pope had the final say, remains unknown.¹⁶⁶ Still, martyrdom existed in the Teutonic Order, albeit in a different form. Crusaders of the first crusade had adopted the popular belief that their fallen comrades would enter heaven as martyrs. However, the Church never made this an official ecclesiastical doctrine.¹⁶⁷ However, fighting against the pagans gave divine meaning to the death of the Christian warriors who perished in these foreign lands. Kristjan Kaljusaar argues that the martyrdom that was granted to the knights of the Teutonic Order was not the same as actual martyrdom.¹⁶⁸ These warriors "*would join the ranks of the martyrs, perhaps in a celebratory rather than a technical sense*".¹⁶⁹ However, this distinction, which is based on contemporary views, does not stop the anonymous writer of the *ältere Hochmeisterchronik* from granting a martyr's crown (*Martirate crone*) to those knights who gave their lives protecting the Christian faith.

The story of grandmaster Helmrich, marshal Ditterich and forty of their brothers gives a perfect example. They fought against the Natangen and Prussian tribes, led by headman Henrich Monte, in 1264. The Natangen had invaded Colmerlant (the lands that belong to the city of Chelmno) and pillaged as they pleased. They had already conquered the fort at Bartoszyce, and continued to invade further into the Order's lands.¹⁷⁰ During one of several skirmishes, Grandmaster Helmrich took up his sword against the Natangen, but they pushed him back. The Prussians, who had first fled from Helmrich charged once more when they saw that he was being pushed back by the Natangen, defeating Helmrich and his brothers.¹⁷¹ That same night, many churches burned across the fields, with the corpses of

¹⁶⁵ Jensen et al., *Saints and Sainthood around the Baltic Sea*, 147.

¹⁶⁶ T. Wetzstein, *Heilige vor Gericht: das Kanonisationsverfahren im europäischen Spätmittelalter* (Köln 2004) 505-507.

¹⁶⁷ R. Kotecki, C.S. Jensen and S. Bennett, *Christianity and War in Medieval East Central Europe and Scandinavia* (Amsterdam 2021) 246-247.

¹⁶⁸ K. Kaljusaar, 'Martyrdom on the field of battle in Livonia during thirteenth-century holy wars and christianization: Popular belief and the image of a Catholic frontier', In: *Christianity and War in Medieval East Central Europe and Scandinavia* (Arc humanities Press 2021) 245-262.

¹⁶⁹ R. Kotecki, C.S. Jensen and S. Bennett, *Christianity and War*, 262.

¹⁷⁰ Christiansen, *The Northern crusades*, 103.

¹⁷¹ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 568. "*In dem selber jare besamte Henrich Monte, der Natangen hauptman, eyn stark her und czog yn Colmerland und brante dorynne abe alle gebewde*

Christians resplendent in their glow. According to the chronicle, the burning churches served as a sign that God bestowed martyrdom upon the souls of the fallen, granting them access to heaven.¹⁷²

Jeroschin's account tells the same story, although there are some minor discrepancies. The story emphasizes how unbelievable it was that the pagans killed the two men and their forty brothers.¹⁷³ This makes sense, given the chivalric elements in the *Kronike von Pruzinlant* discussed earlier. The focus on the individual, and in this case communal prowess, does not come as a surprise. Next to this, the chronicle also mentions how the fallen brothers received a martyr's crown, which radiated brighter than the sun.¹⁷⁴ The *ältere Hochmeisterchronik* presents it as this: they received what they were due, and received the status of martyrs.¹⁷⁵ The *ältere Hochmeisterchronik* thus gives a more sober description of the events than the *Kronike von Pruzinlant*. Martyrs did not receive a dazzling, shining crown, but simply became martyrs. Possibly after Grunwald, the mood was less triumphant, even in commentating past glories.

References to martyrs who did not live during this time, or in these lands, also occur in the chronicles. This was the case with the miracle surrounding Saint Barbara. There are several versions of the story of Saint Barbara; cities such as Nicomedia, Heliopolis, Tuscany, and Rome all claim to be the place of her death. Saint Barbara allegedly lived in the Roman

sunder dy slosser. Och totte her vil der cristen; weib, kint und vy und andre habe treip her von dan. Do meister Helmerich das horte, her czog yn mit syner macht noch und irvolgete sy of der Lobaw. Der meister schickte rischs seyne speize czu streite, und mante dy seynen, daz sy menlich streten umb daz hymelrich. Mit dem slugen sy menlich an dy vinde, dy aller vor en vlogyn. Do rantin en dy cristen noch und slugen yr vil. In dem jagen czustrewtin sich dy cristen hy und da, so daz der vane alleyne bleib. Do dys dy Prusyn sahin, sy besamtin sich wedyr und stretin vintlich uf dy cristin, und yrslugin den meister und Ditterich den marschalk mit XL brudirn und andyr vil gutter lute”.

¹⁷² Ibidem, “Der sach des nachtis gevach vil kerczin burnen uf dem velde, do dy cristin lagin yrslayn. Daz waz yo eyn czeichin, daz dy zelen, dy durch got hy ledin peyn, dort von ym lon mit den martyrer entphangin han”.

¹⁷³ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 450. “Zuletst got, des gerichte ist unbegrifflich, des vorhi, daz iz ubir di sinen gi, also daz meistir Helmerich unde brudir Diterich der marschalc vorturbin; ouch mit in da surbin virzic brudre, als ich las, und al ir her, daz alda was”.

¹⁷⁴ Ibidem, 451. “Daran irschein wol offinbar, daz di cristinliche schar, di da vorgozzin hat ir blut, von Cristo dem kunge gut intphangin hatte schone der martirate crone, di in hohir wunne lichtir den di sunne dort zustrouwit iren schin”.

¹⁷⁵ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 568. “Daz waz yo eyn czeichin, daz dy zelen, dy durch got hy ledin peyn, dort von ym lon mit den martyrer entphangin han”.

Empire during the 3rd century, and adhered to a non-Christian faith. Her father imprisoned her, wanting to protect her from men who sought her hand in marriage. Somehow, a book found its way into Barbara's tower. After reading it, Barbara converted to Christianity. When her father went on a journey one day, he commissioned the construction of a private bathhouse for Barbara. The original bathhouse consisted of two windows, but Barbara had a third window added during her father's absence. The third window allowed Barbara to praise the holy trinity and practice her faith. When her father returned, Barbara admitted her conversion to Christianity. Her father was infuriated and turned her over to the civil authorities for torture, followed by execution. However, a miracle occurred during her torture. The wounds that were inflicted upon her during the day would heal during the night, and attempts to execute her failed. Eventually, her father beheaded her himself, and so her life ended. Miraculously, the father was struck by lightning on his way back home.¹⁷⁶ This was believed to be an act of God.¹⁷⁷

The head of the same Saint Barbara was allegedly found by brother Ditterich von Bernshym when he captured the fort of Schartowiez in 1233.¹⁷⁸ Ditterich and his men had left during the night of St. Barbara and found the fort guarded by fifty strong men. After he and his men defeated them in battle, they captured two hundred women and proceeded to the cellar of the fort to seek valuables. There they found a silver-plated box, which contained the head of a maiden. Initially, they did not know what kind of relic they had found, but then they found a letter next to the box. It was written that the box contained the head of St. Barbara.¹⁷⁹ The brothers were overjoyed and took the head with them. When leaving the fort, one woman, whom they had taken captive, told the brothers that they should be happy,

¹⁷⁶ For other versions of the story see: M. Cassidy-Welch, 'Prison and sacrament in the cult of saints: images of St Barbara in late medieval art', *Journal of medieval history* 35 (2009) 373–374.

¹⁷⁷ D. Farmer, *The Oxford Dictionary of Saints* (5th edition; Oxford 2011).
<https://www-oxfordreference-com.ezproxy.leidenuniv.nl/display/10.1093/acref/9780199596607.001.0001/acref-9780199596607-e-138?rskey=RSvMlk&result=140> (Consulted 2022-2023).

¹⁷⁸ The location of this fort remains unknown. All that is known is that it is located somewhere in Prussian territory. Given the time, it should be somewhere close to Chelmno. It could also be that the city of Skarszewy is meant by Schartowiez.

¹⁷⁹ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 547-548. "Do sy se uf gebrochin, sy vundin drynne eyn silberynne buchse; yn der stunt eyn houpt wol geschickt noch eyner junevrawin. Sy wostyn nicht, wese daz heilgethum were. bey dem houpte lag eyn brif; der sayte en, daz ys were der heiligen junevrawen synte Barbaran houpt".

because before the brothers arrived, St. Barbara had spoken to her and said that she wanted to go to Chelmno.¹⁸⁰ After the brothers heard this, they fell to their knees and thanked God and the holy maiden. Ditterich stationed a garrison at Schartowiez and took the head with him to Chelmno. Upon arrival at the city, the head was greeted with song and prayer. After placing the head in the house of the brothers (*Aldehaus*), the brothers asked Saint Barbara to stay with them and vanquish the Order's foes. Barbara did not answer the brother's call, but they would still follow the martyr's example by adhering to the Christian faith. The conquest of Schartowiez eventually led to retaliation by the Prussians. They besieged the fort for five weeks, but could not retake it.¹⁸¹

The story of Saint Barbara is a *furta sacra*, a story of relic theft.¹⁸² Even though the brothers obtained the head of Saint Barbara through means of conquest, it can still be seen

¹⁸⁰ Ibidem. *“Do sprach ich zeu yr: Junefraw: Wo wiltu hyn? Do sprach sy: Ich wil hüte zeum Colmen messe horn und wil von hynnen schedin”.*

¹⁸¹ Ibidem. *“Brudyr Ditterich von Bernshym, der alde marschalk, der nam an sich andyr vyr brudyr und XXIII wepener. Mit den yrhub her sich yn synte Barbaren nacht vor dy burg Schartowiez. Sy letirn an und quamen hymlich yn dy veste. Dorynne vundin sy wol L starcke man, dy sich ken den brudyrn saeztin zeur wer. Itezunt dese, itezunt jene ledyn not und mustyn zeu rucke wychin. Dys werte von dem, als der tag uf brach bys zeur terciem czeit. Do sante got von hymmele stercke den brudirn, daz sy dy vinde alle yrslugin; sy vingin und bundyn uf dem hysze ane kyndur wol Ilc weib. Donoch lifin sy her und dar noch robe und quamen zeuletezt yn eyn kellyr; do vundin sy ynne eyne wol beslayne kyste und hoften gelt drynne zeu vyndin. Do sy se uf gebrochin, sy vundin drynne eyn silberynne buchse; yn der stunt eyn houpt wol geschickt noch eyner junevrawin. Sy wostyn nicht, wese daz heilgethum were. bey dem houpte lag eyn brif; der sayte en, daz ys were der heiligen junevrawen synte Barbaran houpt. Do sy dys hortin, sy irschrakyn alle yn grossyn vrevdin, und vülen nedyr langys uf dy erde, und saytin gote danck und den hog geloubtin schaez, den her en so wunderlich gab an erem tage. Dy brudyr name ndaz houpt und trugin ys mit ynnikyt us dem keller. Daz sach eyn aldys weib, dy mit andirn frauwen gebundin stunt, und sprach: Ir moget euch wol vrewen, wen al daz gelucke, daz euch heute ist geschen, az hat yr von dem heilgethum, daz yr traget. Do sprochin dy brudyr: Wo von wistu daz? Do sprach sy: Ich habe yr gedynet mit andacht manche czeit yn dem kellyr; dorum yrscheyn sy myr drey stunt yn desyr nacht; sy hatte yr cleidyr geschorezt und wolde wandirn. Do sprach ich zeu yr: Junefraw: Wo wiltu hyn? Do sprach sy: Ich wil hüte zeum Colmen messe horn und wil von hynnen schedin. Ich yrschrak ze zere, daz ich do von yrwachte. Ich greif noch yr und wolde sy haldin. Do entgyng sy myr; do volgete ich yr noch zeu der thör; do was sy mir vorskundin. Mit dem wart ich ewer yn burg gewar. Do schrey ich den wechter an: Wofin, wechter, obyr deyn slafin! du hast obil gewacht, dy burg ist vinde vol. Do dy brudyr dys hortin, sy vülen uf yr kny danckende gote und der heiligen junevrawen. Brudyr Ditterich besatzte zeu hant dy burg mit brudirn und gesinde und varte mit ym zeum Colmen daz hilgethum. Do sy quamen zeu der stat, do ging en entkegen dy lobeliche pfaffheit mit gesange, mit vanen und vil burnendin kerezin. Do sy yn dy kyrche quamen, man hub an eyn lobeliche messe von synte Barbaren. Do wart yrvult, daz synte Barbara sprach zeum aldin weibe: Ich wil heute messe horn zeum Colmen. Noch der messe trugin sy daz houpt mit gesange uf daz haws, daz nu daz Aldehaus heiset, do ys noch hute cristynluyte suche, und got durch sy thut an en vil czeichen. Dorum vrew dich Preusyrlant, daz yn dyr wil ruen eyn sulch prisant; och vrev dich du dutscher ordin sundirlich, daz dus von gote so begobet bist; du bist gewys an der sussyn Barbara, daz sy dich nymmer wil vorlan, sunder stedis dich yn lybe han. O heilige Barbara, nu bleib bey uns und vortreib von uns, dy du weyst uns wedyr zeu seyn durch dy bittyr martyr deyn”.*

¹⁸² P.J. Geary, *Furta Sacra: Thefts of Relics in the Central Middle Ages* (Princeton 2011) XI-XII.

as theft (forceful theft is, in this case, no different from forceless theft). The *furta sacra* provided a remembrance which focussed on the community's pride and religious aspirations.¹⁸³ Next to this, the story is connected to the acquisition of the fortress of Schartowiez. Ditterich von Bernshym had seized the fort somewhere around the year 1233; it was one of the early conquests of the Prussian crusade. That the taking over of the fort is followed by a miracle does not come as a surprise. Stories about the discovery (*inventio*) of long-lost relics could symbolize state power and express unity in time of conflict. It thus strengthened the position of the Order.¹⁸⁴ Next to this, the story, possibly, legitimized the invasion into Prussian lands and the capture of the fortress. Barbara's physical presence within the fortress unequivocally marks the spiritual presence of the Christian faith within the fortress. However, it is not only the story of Saint Barbara and Ditterich von Bernsheym that has a propagating effect. The head of Saint Barbara was also kept as a relic in the city of Chelmno. Relics were visited by Christians, crusaders, and pilgrims alike, and could attract believers to foreign lands such as Prussia. For these reasons, the story created religious appeal for the city of Chelmno and the fortress of Schartowiez, as well as for Prussia.

Once more, Jeroschin's version puts emphasis on the individual. Jeroschin compares Ditterich to the likes of Ulixes (Latin for Odysseus) and Hector, who are important characters in the Iliad and in medieval chivalric romances placed in Antiquity. He writes that Ditterich is on par with them in terms of manliness (*manheit*) and is praised for his courage and deeds.¹⁸⁵ Words such as manly and blood are often used to conjure up the vision of Christ, which creates a connection between the crusaders and the divine.¹⁸⁶ Jeroschin calls Odysseus and Hector heroes, suggesting that Ditterich is one as well. However, Ditterich's opponents are praised as well. When the brothers arrive at the fort and battle commences, the other side is praised for being strong and manly.¹⁸⁷ This makes the victory over their

¹⁸³ Ibidem, 128.

¹⁸⁴ Goodich, *Violence and Miracle in the Fourteenth Century*, 121.

¹⁸⁵ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 375. "Dirre brudre einre was der alde marschalch, als ich las, von Bernheim brudir Ditterich, ein rittir deswar lobelich beide muttis und der tat. An manheit er so hohe trat als Ulixes und Hector di vrechin helde da bevor".

¹⁸⁶ Maier, *Crusade Propaganda and Ideology*, 60-61.

¹⁸⁷ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 376. "Nu warin gen uf andre sit sterkir und ouch menlich: des wertin si sich crefttlich und leit in vrentlichin zu den brudrin mit stritis mu".

enemies even greater, for they were difficult to defeat. It is eventually God who gives the brothers enough strength to overcome their enemies.¹⁸⁸ In the medieval mind, it is God who decides whether one wins or loses a battle.¹⁸⁹ If one loses a battle, it is interpreted as a disfavour from God.¹⁹⁰ Another difference with the *ältere Hochmeisterchronik* is that the *Kronike von Pruzinlant* tells that Saint Barbara originated from Egypt. How the head of Saint Barbara came to Schartowiez is questioned, but no answer is given.¹⁹¹ We could assume that God wanted the head to be there, so the crusaders could find it.¹⁹² However, relics could also express the will of the saint whose remains they are.¹⁹³

Miracles can also have the power to propagate future expansion, or could warn for future dangers.¹⁹⁴ In the following miracle, the conquering of new regions is predicted. This miracle occurred when the Natangen, and their leader Hynrich Monte, defeated the Order in 1257.¹⁹⁵ The battle occurred during a time when the Order tried to push north, deep into Prussia. King

¹⁸⁸ Ibidem. “*Do sach ouch an di sinen got nach siner tuginde gebot, als er ot nummur pflit vorlan di hoffenuge zu im han, unde gab von himle craft den brudrin, daz si sigehaft wurdin an der dit so are*”.

¹⁸⁹ D. Crispin, *Ihr Gott kämpft jeden Tag für sie: Krieg, Gewalt und religiöse Vorstellungen in der Frühzeit der Kreuzzüge, 1095–1187* (Paderborn 2019) 206.

¹⁹⁰ Ibidem, 11.

¹⁹¹ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 376-377. “*an dem ouch der junevrouwin daz houbit abgehouwin was von iris vatir hant dort verre in Egyptinlant vor vil manchim jare. Wi nu daz houbit dare zu schartwitz quem uf daz hus, daz man iz barc in dem clus, des wil ich hi gedagin*”.

¹⁹² The alleged remains of Saint Barbara are nowadays kept at the St. Volodymyr’s Cathedral in Kyiv.

¹⁹³ Geary, *Furta Sacra*, 4.

¹⁹⁴ One such miracle occurred around the year 1312. The Order was pushing into the lands of Lithuania and had recently destroyed several forts with the help of newly arrived crusaders. The story centres around a man who originated from Bavaria and served the house of Ragnite (Neman). Fort Ragnite lay at the edge of the Order’s territory and was thus in constant danger. The man from Bavaria made a sign of the cross that was too short before he went to bed. For this reason, the Devil bit him in his toe during the night. Allegedly, the man did not touch the lower part of his upper body when making the cross across his chest, rendering his lower body unaffected by the influence of the cross. This could be why the Devil bit him in his toe and not somewhere else. After the man was bitten, he asked the Devil why he had done this. The Devil answered: “You are a big Bavarian, and you have made your usual cross before you went to bed. However, your cross is too short, so it does not fully cover you. This is why I could bite you”. The Bavarian was so shocked that he never again made a timid sign of the cross, fearing that the devil might bite him again. See Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 588. “*In dem selber zeeit dinte uff dem hawse Rangnite eyn Beyer vor eynen schutezen. Der legete sich eyn obendes slaffen. Zeu hant quam der tewfel und beis en sere in dy grose czee, dis tet dem Beyer wee. Dorumb schrey her lawte so: Wer bistu, der mich so sere beiset? Do sprach her: Ich byns, der tewfel. Du bist eyn grobir Beyer und hast gewonheit, so du dich slaffen legest, und dich mit dem creuteze seynest, machstu das creuteze so kortez, das is dich nich gantez bedeket; dorumb vant ich dir yecken dy czeen blos, und beis dich darin. Hette ich dich gar blos vunden, ich bette dich gantez vorslungen. Der Beyer irschrak sere und sente sich vor dem tüvel vorbas mt langen creutezen*”.

¹⁹⁵ The Natangen (Natangyn) were a Prussian tribe which lived around the area of present-day Balga and Kaliningrad.

Ottokar of Bohemia, King Mindaugas of Lithuania and the Russian prince Daniel of Galicia came to the Order's aid around this time. The support of kings and high nobility mostly came when it suited their own interests, searching for honour or glory.¹⁹⁶ They raised forts for the Order to hold and granted it provisions.¹⁹⁷ Many Christians were captured after the Order lost the battle against the Natangen. Among them was a citizen from Meydeburg (Nidzica), named Hirezhals. The Natangen wanted to thank their gods for winning the battle; they did so by burning Hirezhals at the stake. Before being burned, Hirezhals shouted at Hynrich Monte. He told him how Hynrich had often summoned him, and how he himself had helped Hynrich out of difficult positions. Now he no longer wanted to fight and willingly gave himself as a sacrifice. He was bound on top of a horse and set aflame. While he was burning, all attendees saw a white dove emerge from his mouth. The dove escaped and flew away, while Hirezhals gave his soul to God.¹⁹⁸

Jeroschin's account shines some light on this enigmatic passage. Three times, fate decided that the man should be chosen as a sacrifice.¹⁹⁹ After being selected three times, Hirzhals willingly gave himself to the "red Christ" (*Rote Cristo*). Christ had given himself as a sacrifice, and so would Hirezhals. The dove that emerged from his mouth would encircle him

¹⁹⁶ Nicholson, *Love, War, and the Grail*, 237.

¹⁹⁷ Christiansen, *The Northern Crusades*, 102.

¹⁹⁸ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 563-564. "*Dy Natangyn woldin eren göten eyn opper thun. Des lysen sy ere los undir den gevangin cristyn. Do quam ys uf eynen burger von Meydeburg, der hys Hirezhals. Do man en sol burnen, do rif her zeu Hynrich Monte, daz her gedechte an dy wol lad, dy her ym ofte yrboth zeu Meydeburg, und hulfe ym us der not. Hynrich half ym czwer us der not. Zeum dritten mole vil daz los abyrf uf en. Do wold her sich nicht lenger vrysten, czundyr her gab sich williclich gote zeu eynem oppyr. Do bundyn sy en uf eyn pfert, und branten en noch eres oppers sethe. Nu horet eyn wundyr, daz an dem burger geschach, also Hynrich Monte und andyr Prusyn vorware sprachin, daz sy offenbar hattin gesehin us des burgers munde vlyen eyne sneweisze tuwe, do her yn dem vuyr uf gab gote seynen geist*".

¹⁹⁹ The number three takes a special place in the story. It is also an important number in the Christian faith; Peter had denied Jesus three times, Jesus was in the grave for three days and the Devil tempted Jesus three times in the wilderness. These are not the only examples, for there are many other stories where the number three is significant. Next to the use of the number three, the chronicle also mentions a white dove. The white dove is the symbol of quiet innocence, but it can also be connected to the Holy Spirit or the soul. In the story of Noah, a white dove found land, which showed Noah and his family that there was still hope after God had flooded the earth. The dove that emerged from the mouth of Hirezhals could therefore have multiple meanings. Quiet innocence and hope both seem applicable in this situation. The years after this event seem to confirm that there was hope, for the Order could advance even further north with the help of its allies. The story suggests that God had predicted the Order's victory over the Prussians.

while he gave his spirit.²⁰⁰ Comparing Hirezhals to Christ himself can be seen as a form of *imitatio Christi*, Hirezhals imitated the suffering of Christ. For this reason, Hirezhals qualities are therefore greater in the *Kronike von Pruzinlant* than in the *ältere Hochmeisterchronik*. Even when a battle or region has been lost, miracles can still serve future purposes. Even when a region had been reconquered by the pagans, it was still seen as Christian. This gave a legitimate reason for conquering the region once more. Reconquests like this occurred during the years 1260 to 1265. This was also the last period in which a Pope, Clement IV, supported the Order with major crusading aid.²⁰¹ The Order's Livonian counterparts had been defeated by the Samogitians at the battle of Durbe in 1260, and it had lost many of its precious forts. One of these forts was the fort of Bartensteyn (Bartoszyce), which was besieged by the Prussian enemies.²⁰² During the siege of the fort, the brothers of the Teutonic Order found themselves in a gloomy position. The brothers prayed to God to show himself and tell them what to do, for they could not hold the enemy at bay. Thereupon, a voice spoke from heaven, telling the brothers to leave the castle the next morning and find safety elsewhere. The brothers only left one member behind, a brother who was too blind and ill to travel. The others could escape the castle because the brother that was left behind made it appear as if multiple knights still guarded the fort. Eventually, the brothers could find safety in the castles of Koningeszberg (Kalinigrad) and Elbinge (Elblag). It is mentioned that the voice that spoke to the brothers used the words "Judea and Jerusalem" (*Judea und*

²⁰⁰ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 432. "Zum drittin male abir sluc uf in daz loz alsam e. Do begert er ouch nicht me lengir deswar vristin sich; sundir er gab willichlich sich selbir uz der rote Cristo dem warin gote zu opfire gewisse in warir bekennisse des geloubin also wert. Do bundin si in uf sin pfert und brantin in damitte nach ires opfirs sitte. Nu merkit hi besundir von gote ein schone wundir, daz an dem burger geschach, als der selbe Heinrich sprach und andirre Pruzin vil, di da warin in dem zil. Mit edin horte man di jehen, daz si offnlich gesehen hettin einte tube e, di were wizir den ein sne, vligin in der stunde uz des burgeris munde, do er in de vueris vreist solde ufgebin sinen geist".

²⁰¹ Maier, *Preaching the Crusades*, 92.

²⁰² Christiansen, *The Northern Crusades*, 103.

Jherusalem).²⁰³ The exact meaning of these words remains unclear, but it might refer to a verse in 2 Chronicles 20:15 which reads:

*“Listen, King Jehoshaphat and all who live in Judah and Jerusalem! This is what the Lord says to you: ‘Do not be afraid or discouraged because of this vast army. For the battle is not yours, but God’s’.*²⁰⁴

The escape of the knights to the castles of Koningeszberg and Elbinge was thus not seen as a loss. The knights did not lose, for they were engaging with an enemy that could only be defeated by God.²⁰⁵

Jeroschin’s version gives little additional insight, but does mention that God guided the brothers during their escape from the fort.²⁰⁶ Next to this, the old man was killed in a good manner, following the *immitatio Christi*,²⁰⁷ and spilled his old blood. The blood spilt by knights could be associated with that of Christ, linking their own meritorious suffering to that of their Saviour.²⁰⁸ After the Samogitians had taken the fort, it would serve as a place from where they would continue their wars against the Order for a long time.²⁰⁹ The discrepancies

²⁰³ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 567. “Eyn gutter brudyr uf der burg bat unszern hirren, daz her en wold offenbarn, waz sy yn den nötin suldin thun. Do quam von hymmele eyne stymme; dy sprach zeu ym: Judea und Jherusalem, nicht vurchtet euch, yr sult morne von hynnen geen, und got wil mit euch seyn. Des andren tages teiltin sich dy brudyr mit erem gesinde yn czwu schar. Dy eyne quam wol gesunt ken Konigiszberg dy andyr zeu dem Elwinge. Nu hattin sy dort uf der burg gelasyn eynen aldin brudyr; der waz kranc und blynd und mochte en nicht gevolgin”.

²⁰⁴ *Holy Bible: New international version*, 2 Chronicles 20:15.

²⁰⁵ Judea and Jerusalem are the two kingdoms that arose after the reign of Solomon. The story of the escaping brothers and the spilling of the old man’s blood can be placed into a broader tradition of creating holy sites in regions outside of Jerusalem, as well as that of the imitation of Christ’s suffering. Miraculous events could create a sacred site within a region, delineating it from the pagan world. On many of these sacred sites, castles were constructed. Gregory Leighton even argues that there is a correlation between the building of castles and the emergence of miraculous events. He suggests that the date of emergence of miraculous events corresponds with the building of castles upon the ground where the miraculous events occurred. The building of castles included the construction of new castles, but also the re-fortification of existing ones. Swapping wood for stone, or rebuilding a castle after an attack, could have the same effect as building a castle from scratch.

²⁰⁶ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 448. “Biblit stetis herzin ot, so wert ir mit trostlicin spehen gotis hulfe ob uch sehen”!

²⁰⁷ Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers*, 340.

²⁰⁸ R. Kaeuper, *Holy Warriors: The Religious Ideology of Chivalry* (Philadelphia 2009) 115.

²⁰⁹ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 448-449. “Und do si keinen widirture von volke vornamin, unz in das hus si quamin unde tottin den brudir gut vorglzinde sin aldiz blut, und der burc do wildin, von der si darnach hildin manch urloige, manchin strit uf di brudre manche zit”.

between the *Kronike von Pruzinlant* and the *ältere Hochmeisterchronik* are small, but the individual suffering of the old man is discussed in more detail in the *Kronike von Pruzinlant*.

To summarize, several miracles seem to go hand in hand with expansion. This can take form in various ways. Expansion can be given legitimacy through: a miracle occurring after a region has been conquered, finding relics of (foreign) martyrs, and observing signs (auspices) that foreshadow future conquests. These miracles contribute to the Christian presence in the region. The Christian presence created miracles, and the miracles legitimized the Christian presence. Because of the specific working of miracles and expansion, it is hard to determine what came first. In some stories, a miracle occurs before the Order has conquered the territory, while in other stories a miracle occurs afterwards. There does not seem to be a predetermined order in which miracles are used. They occurred when it suited the purpose of the Order.

6.2. Conversion

Christians could conquer a region through forceful means, or by converting the inhabitants of the region. In both cases, the region was brought into the Christian sphere of influence. These miracles did not necessarily occur in the lands for which their purpose is used. The lands of the Iberian Peninsula, for one, are mentioned at the beginning of the *ältere Hochmeisterchronik*. The miracle that takes place here is one of the few that is not connected to the lands of north Europe. However, the time in which this miracle occurs does overlap with the period of the Prussian crusades, as does the theme.

A miracle that occurred outside north Europe in 1232 centred around a Jew from Toledo (Toledo) who found a book hidden in a stone. The book was written in three languages: Hebrew, Greek, and Latin. The story spoke of a virgin named Mary, who birthed God's son. It would be born in the third age and would suffer a painful death for the sake of humanity. By

doing so, He would take away the Devil's violence.²¹⁰ After the Jew finished reading the book, he immediately let himself and his family be baptized.²¹¹ At the time this miracle occurred, the Teutonic Order had just started its endeavours in the Prussian lands and had conquered several forts and cities. The miracle might be placed here to show that the Christian faith is the only true faith, and that conversion is possible, no matter what background or former beliefs someone has. However, it could also be explained by the fact that Alfonso X was a candidate for the imperial crown, thus linking him to the German lands.²¹² The Order was closely connected to the imperial crown, depending heavily on its support. Nevertheless, it is important to remember that the location and time in which a miracle occurred did not always matter, for it is the story itself that holds meaning.²¹³ No matter what the reason might be, miracles that occurred in other lands proved useful when one wanted to buttress the position of Mary and that of its own order.

Jeroschin's version contains some extra lines that are not found in the *ältere Hochmeisterchronik*. These state that the book will be found once more at the hour of king Ferrandis.²¹⁴ Who king Ferrandis is remains a guess. The only historical figure that comes close to this description is Pedro Fernández de Híjar (1245/49-1299). He fits the time period, and is the illegitimate son of James I of Aragon. He is also a member of the Order of the Holy Sepulchre. Pedro also fought against the Moors of Granada, so maybe the story hints

²¹⁰ See Crispin, D. *Ihr Gott kämpft jeden Tag für sie: Krieg, Gewalt und religiöse Vorstellungen in der Frühzeit der Kreuzzüge, 1095–1187* (Paderborn 2019) 4-7. There are multiple interpretations and discussions about the topic of violence and the meaning of the word 'gewald'.

²¹¹ Töppen, *Die Ältere Hochmeisterchronik*, 547. "Im Jare unsirs hirrin MCC ym XXXII in Hospanien zeu Toleto eyn jude vant eyn buch wundirlich yn eym steyne. Der waz buszin ganez und doch ynnewendig hol. Daz buch was gescrebin vol mit dreyrhende scrift, ebreyisch, krichisch und latinisch; seyne bletyr warn holeze gleich, und hatte scrift so vil sam eyn saltyr hat, und sprach von dreyer werde undirschit, entscheidinde der luyte wesyn haz an antecrist. Dy scrift sprach och, daz yn der dryttin werde wyrt gotis son mensche geborn von eyner mayt, dy wyrt Maria hesyn; daz kynd wyrt leidin eynen sweren tod, und do methen menschlich geslechte yrlosin und dem tuwel seyne gewalt benemen. Do der jude dys gelas, do lys her sich zeu hant mit al seyne gesinde toufen".

²¹² E. Procter, 'Materials for the reign of Alfonso X of Castille, 1252-84', *Transactions of the Royal Historical Society* 14 (1931) 39 .

²¹³ B. Tuten, 'Power and Trauma in the 'Maid of Arras', *Cantigas de Santa Maria* 105', in: W. Turner and S. Lee eds., *Trauma in Medieval Society, Explorations in Medieval Culture* 7 (2018) 105-106.

²¹⁴ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 369. "Dem buch ouch was geschribin in, iz solde werdin vundin bi kunic Ferrandis stundin".

at the conversion of these Muslims. These arguments fit the context of the *Kronike von Pruzinlant*, but this is pure speculation.

The story asserts that a Jew was converted to Christianity shortly before the Christian king James I of Aragorn reconquered the region of Valencia.²¹⁵ This indicates that God had predicted the reconquest. That a Jew is at the centre of the story does not come as a surprise. Many stories had a Jew as the main character. The *Cantigas de Santa Maria* consists of several depictions of Jews and their sinful ways, but also some stories from the *Canterbury tales* (1392) centre around Jews. They were portrayed as the opponent of the Virgin's grace, but also the ones in need of her mercy; Mary never closed the door of salvation to anyone.²¹⁶ Miraculous stories about Jews often started with a Jew attending a Christian ritual or with a Jew glancing upon a sacred image in jest or doubt. The Jew would eventually be persuaded, under the influence of a miracle, to convert to Christianity.²¹⁷ This fits perfectly with Mary's representation in the *Cantigas de Santa Maria*, where Mary's intervention always restored the social and religious order.²¹⁸

The story of a man called Scomande proved once more that enemies of the Christian faith could be converted to Christianity by observing a miracle. The *Kronike von Pruzinlant* and the *ältere Hochmeisterchronik* both present the same story (there are some small differences, but nothing noteworthy). Scomande, a former enemy of the Order, found death and salvation at the same time. Originally a pagan, he converted to Christianity around the year 1283. Given the poor military position of the heathen Prussians, conversion seemed like a logical choice. The Prussians had practically been defeated, and many of them were fleeing to Lithuania and other lands that neighboured Prussia.²¹⁹ The remaining population had the choice to either submit or flee, Scomande chose the former. When Scomande

²¹⁵ There is still debate about whether it can be called a conquest or a reconquest. A reconquest would suggest that these lands were Christian at first, which is not fully correct.

²¹⁶ Remensnyder, *La Conquistadora*, 128.

²¹⁷ Rubin, *Gentile Tales*, 7-8.

²¹⁸ Bollo-Panadero, 'Heretics and Infidels', 164.

²¹⁹ Christiansen, *The Northern Crusades*, 103.

visited the city of Balge (Vesyeloe), he asked to receive God's wafer. After he received it, Scomande called for a confessor. The confessor, named brother Conrad, came to Scomande and asked him if he had served God well. Scomande told brother Conrad that he had not yet served God, since he converted to Christianity only recently. When he was still a pagan, he harmed many Christians while raiding their territory. During one of these raids, he stumbled upon a dirt covered statue of a mother with a child in her arms. He collected the statue, cleaned it, and placed it in a church. After sharing this story with brother Conrad, Scomande called upon Mary and gave his soul to God.²²⁰ This miracle could be interpreted as the curing of Scomande's spiritual illness, though the sacrament of penance.²²¹ There are other stories present in the *ältere Hochmeisterchronik* that show a similar form of conversion.²²²

6.3. Heavenly intervention and reward

Not only could stories serve as a way to promote expansion or conversion, but it could also be used to strengthen, or consolidate, faith itself. The *ältere Hochmeisterchronik* has several mentions of Christians who ask Mary to stop their suffering, or in some cases, put an end to their lives. The reason for this request can often be found in a form of physical or mental pain. Mary grants the ones who suffer salvation and a place in Heaven, without having to face purgatory. That this act is considered a miracle has to do with the fact that everyone faced purgatory, even the ones who adhered to God's will during their life on earth.²²³

²²⁰ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 580. "Nu horet, wie wunderlich kan got wangdeln arg in gut; das mereket an Scomande, der vor was eyn vorfolger der cristenheit, der wart dornoch eyn getrawer leitezman der cristen uff dy heiden. Dese wolde em got sein lon geben. Her begunde zeu sichen. Zeu hant bat her umb unszers herren leichenam, den her mit grosser andacht entphing zeur Balge. Do fragete en seyn bichtevater bruder Conrad, ap her gote ye vor der touffe icht zeu dinste hette gethan. Do sprach her: Neyn, czwar ich habe nyhe keyn gut gethan, ee ich dy touffe entphing, szunder zeu eyne czeit reisten wir ken Polan, und betrubten do manchen cristen. Do sach ich uff der erden legen besolt und entezwey gehawen eyn bilde eyner junefrawen, dy hatte eyn kint uff dem arme. Ich hub is uff also zeuspalden, und woschte is mit meynen cleidern, und satezte is in eyne kirche. Do Scomant dis gesayte, her ruff Marien an, und gab of gote seyenen geist".

²²¹ N. Archambeau, *Souls under Siege* (Ithaca 2021) 4-5.

²²² The story of Russigen (Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 578) is similar to that of Scomande. The elements in the story differ from that of Scomande, but the message remains the same.

²²³ Mary taking a person to heaven also occurs in two Cantigas in the Cantigas de Santa Maria. The two Cantigas depict how Mary takes a girl from Musa and a baby up to Heaven, helping them conquer

In the *ältere Hochmeisterchronik*, the ones who requested Mary to take them up to Heaven gave their lives in defence of the Christian faith. For this reason, they are worthy of a place in Heaven, and could make such a request. The sole survivor of a battle that took place near the city of Colmen (Chełmno) witnessed such a miracle. An alliance of duke Swantopelk, the duke of Pomerania, and the Prussian tribes attacked the city. The Duke noticed that the new communities of Torun, Kwidzyn and Elbing (Elbląg) competed with his own merchants and that the city of Balga (Vesyløe) threatened his hold on the lagoon, which enclosed the Frische Haff.²²⁴ For these reasons, the Duke formed an alliance with the Prussians and attacked the lands of the Teutonic Order. His attack ushered in the start of a war that lasted ten years.²²⁵ During this war, a battle took place near the city of Chelmo. It was here that the newly formed alliance between Duke Swantopelk and the Prussian tribes defeated the Order. The citizens of Chelmo found the sole survivor of this battle. The citizens wanted to treat the man's wounds, but he refused. He told them that Mary predicted that he would die within three days. The Virgin Mary had ordered him to fight the pain for three days, after which he would receive his reward from her son. Mary even tells him to 'Please suffer this pain'.²²⁶ What may seem senseless to the contemporary reader makes sense to the historical attendees, as suffering leads to reward in the Christian faith.²²⁷ This was also the case when Jesus suffered for all of humanity. The man would eventually die, as predicted, on the third day of his suffering.²²⁸

the dread of death. See Keller and Cash, *Daily Life Depicted in the Cantigas de Santa Maria*, *Cantiga's* 79 and 139

²²⁴ A lagoon created by four rivers (Vistula, Nogat, Szkarpa, and Pregolya) which is located to the West of Kaliningrad.

²²⁵ Christiansen, *The Northern Crusades*, 101-102.

²²⁶ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 549. "am dritten tage saltu sterbin und von meynem sone deyn lon entphan ... leyde gerne desze peyn".

²²⁷ Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers*, 348.

²²⁸ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 549-550. "Noch dem streite quamen dy burgeryn vom Colmen yn betrubtyn mute uf dy walstat, daz sy yr totin mit en heym brechtin und begrubyn. Do vant dy eyne eren man noch lebende. Do sy en mit yr wold heym vuren, do sprach her: Lat mich by yrsterbin! Do sprochin, dy um en stundin: Worum wiltu by yrsterbeyn? Her sprach: Heute quam dy muter gotis und batte yn erer hant eyne schone röchvas; vor yr gingen czwu junevrawen mit czwen bornenden kerezin. Dy muter gotis beröchte al dy cristenen leichnam, dy hy legyn. Do sy zeu mir quam und mich lebende vant, do sprach sy: Lyber kempfe meyn, leyde gerne desze peyn, am dritten

The version of the *kronike von Pruzinlant* makes it easier to understand the story, although it does not change the message of the *ältere Hochmeisterchronik*. In the *Kronike von Pruzinlant*, the part where the brother gets to hear that he will die in three days is presented more joyfully. In the version of *the ältere Hochmeisterchronik* Mary tells the brother to ‘please suffer this pain’, but in Jeroschin’s version Mary tells him to ‘suffer this pain joyfully’.²²⁹ The suffering of this individual person is thus presented as something pleasant. This could be because suffering leads to reward, and thus suffering itself can be seen as a pleasant preparation before the reward is received. It can at least be said that the individual’s suffering is centralized more in the *Kronike von Pruzinlant* than in the *ältere Hochmeisterchronik*. This is not only the case in this particular story, but also in others.²³⁰ This makes sense, as knighthood is often described along the lines of suffering, which fits the more chivalric character of the *Kronike von Pruzinlant*.²³¹ Knights should embrace dangers and pain with joy, for it could make a man immortal in human memory.²³²

God could also directly intervene in events that occurred in the mundane world, as opposed to using saints and relics. God often granted a person strength, or a different kind of power, to overcome an enemy. Such was the case when the Prussians and Sudovians attacked the city of Chelmno.²³³ This attack on the city, and at the same time the city of Toruń, occurred when the power of the Prussians declined. Supported by a continuous influx of knights from the German lands, the Christians pushed back the Prussians. The attacks on Chelmno and Toruń were one of the last Prussians convulsions before the Order subjugated them.²³⁴

When the attack on the city of Chelmno failed, the Sudovians averted their aggression towards the fields outside the city. During the raid on the fields, a strong Sudovian man went

tage saltu sterbin und von meynem sone deyn lon entphan. Mit dem vorswant sy von mir. Do vurtten sy en yn dy stat. Am dritten tage starb her, als her vor halte gesayt”.

²²⁹ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 386. “O vil liber kempfe min, nu lid vrolich dise pin”.

²³⁰ Two other miracles convey about the same message, The story of *Ditterich Rodde* (Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 570-571) and that of *Johan von Gilswerte* (Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 589-590). Both men were saved by mary in their hour of need.

²³¹ Kaeuper, *Kings, Knights and Bankers*, 352.

²³² *Ibidem*, 353.

²³³ The Sudawen (Sudovians) were a Baltic tribe that neighboured the region of the Prussians.

²³⁴ Christiansen, *The Northern Crusades*, 103.

after a Christian woman whom he wanted to kill. God gave the woman the strength to fight off her attacker when he caught up with her on a bridge.²³⁵ She hit him on the back with both fists until the pagan dropped his sword. She jumped on him and clenched his throat with her hands. The man started biting around him as if he were a dog. He was able to bite off her thumbs, which infuriated the woman. She took some mud and pushed it into the man's mouth and nose until he choked on it. Thus, the woman was saved from her attacker. The remnants of the Sudovian army were fended off as well, and it looked as if peace had returned. However, after fighting off the Sudovians, the Prussians suddenly emerged from the sea of Chelmno. Luckily, the Christians could repel their attack with the help of the citizens of Chelmno. As a result of these won battles, many captured Christians were liberated from the hands of the pagans.²³⁶

Jeroschin's version tells a similar story, but with more details. God granted the woman strength, after which she proceeded to choke the man with mud. She pushed mud into his mouth, nose and ears, after which the man died. After this, as Jeroschin puts it, the 'ill' woman was saved.²³⁷ Ill might not refer to actual sickness here. A miracle is a supernatural manifestation. The supernatural strength that is given to the woman can therefore be seen as an illness, since it does not follow the logic of the natural world.²³⁸

²³⁵ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 573. "Do her sy begreiff, got nam ir ere wipliche blodikeit, so daz sy sich ken ym werte".

²³⁶ Ibidem. "Dornoch czogen sy vor den alden Colmen, und sturmtin an dy burg eyn tag und nacht. Do sy do mut sturme nicht schuffen, sy czogen czu lande mit grossem robe. uff der selber reissen lif eyn starker Sudaw eyner cristen frauwen nach yn eyn bruch und wolde sy totin. Do her sy begreiff, got nam ir ere wipliche blodikeit, so daz sy sich ken ym werte und slug en mit beiden vusten umb dy backen zo lange bis her von der wopen swerde sturtezte yn den mot. Do viel sy uff en und ructe en mit der hant in dy kele. Do snapte her um sich alz eyn hunt mit dem mule, und beis ir dowmen abe. Des wart sy czornig und gos ym des mottis mit der hant yn munt und yn naze so vele, bis her irsticte. Alzo wart das arme weib los von dem heiden. Schire dornoch quamen dy Preusen abir mit macht vor Colmensee. Dy burger ranten sy menlich an in gotis namen und irslugen eren hauptman mit andern velen Preusen und lösten awsz handen vele cristen, dy sy gefangen hatten".

²³⁷ Strehle, *Di Kronike von Pruzinlant*, 473. "Do vur ouch der unholde ummesnappin als ein hunt, und im ir dume in den munt quam, der er ir abebez. Do wart si ouch in zorne heiz und allumme taste und schutte vaste des mottis dem vorschertin torn in munt, in nase und in orn und uf so lange clekte, unz si in gar vorstekte. Sus wart der starke heidin blas und daz cranke wib genas".

²³⁸ Ward, *Miracles and the Medieval Mind*, 3.

Strength is not the only power that God could grant, perseverance is another. When the Prussians attacked the brothers and citizens of Elbinge (Elbląg), the city found itself in a dire position. The city was besieged somewhat before the attack on the city of Chelmno occurred. The citizens of Elbląg ran out of food and the number of dead increased with each passing day. During this desperate situation, a brother reminded the one's present that they could resist the enemy because of the freedom and rights that they possessed. Upon speaking these words, God infused the brothers and the other Christians in Elbląg, but also elsewhere, with patience. They would no longer complain or be sad, but behaved as if they lived in paradise.²³⁹

Jeroschin's chronicle provides more detail and additional information. The chronicle reveals how God took away everyone's pain, both of the heart and of the body. It was not only that of the brothers, but of all Christians across Prussia. Because of this, no one complained, and no one was sad. They behaved as if they lived in paradise.²⁴⁰ God does not limit himself to the Christian lands, but also includes the Christians within the Prussian lands. God's power does not seem to limit itself to the boundaries of the Christian world, but exceeds those boundaries. The *ältere Hochmeisterchronik* also mentions something similar: "Not only in Elbing" (*nicht alleyn czum Elbinge*). However, the source does not specify which regions are meant by this. Remarkably, it is not always an external enemy from whom one needs saving.²⁴¹

²³⁹ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 571-572. "Nu traf czu letezt dy hungirs not czum Elbinge dy bruder und andir cristen so scharff, das sy nicht wusten, was sy griffen an. Doromme sprachin sy czu eren getrawen mannen von preuschir art alzo: Is ist beszir, das ir cziet yn andir stete, do ir moget den leip irneren, den das ir hye von hunger mit uns leget tot; dorch euwer friheit und recht welle wir euch ummer vest halden. Seet! wy gotis gute richlich hatte irvult dy brudir und ander cristen mit gedult nicht alleyn czum Elbinge, sunder sy gebarn in senffmuttikeit glicher weis, ap sy wern yn dem paradisze".

²⁴⁰ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 603-604. "Nu set, wi gotis gute in wundirberndir vlute durchgozzin hatte und irvult mit gnadinrichir gedult di brudre in den vristin und ouch andre cristin nicht alhi alleine sundir ouch gemeine ubir alle Pruzinlant, daz si di not so manchirhant unde mangil also groz, der joch dem tode was genoz und menschlichir nature zu herte und zu sure, und unsprechliche smerzin mit also suzim herzin lidin unde trugin und so geringe wugin. Nicht sach man si trurin, noch murmeln noch surin. sundir in semftmuttikeit zu allin zitin sin gemeit und gebarn in allir wis, als si wern in paradis".

²⁴¹ The story of Albrecht Meysen (Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 580-581) shows that one could also be saved from oneself.

Not all intervention led to people being saved from their enemies; one could also be saved after passing on to the next world. During the 1270s, and especially after 1272, the Order had the upper hand in its fight against the Prussians. The Order drove the Prussians out of their homeland, but still the tribes resisted the Order.²⁴² Prussian resistance proved insufficient, but still created numerous casualties among the Order's ranks. The Prussians attempted to lay siege to Heilsberg (Lidzbark Warmiński), using three catapults. The siege of Lidzbark Warmiński lasted for a long time. Citizens inside the city starved to death and were forced to eat three hundred of their horses. The population of Lidzbark Warmiński eventually fled the city and sought refuge in the city of Elbląg. They brought twelve Prussians with them as hostages. When the citizens arrived in Elbląg, they took out the eyes of the captives and sent them to the Prussians.²⁴³ By doing this, they got revenge, but also sent a message to the Prussians. During one of the following skirmishes, the Pomeranians slaughtered numerous Christians. The citizens of the city of Elbląg saw the souls of the slaughtered Christians ascend to Heaven.²⁴⁴ The souls of those who had taken up arms in the name of God shone even brighter than those of others.

Not only can one see souls ascend up to heaven, supernatural entities can also tell one that such an event had occurred. When the Order fought the Prussians in the late 1250s, a woman who lived in the German lands conjured multiple spirits. She coerced them to tell where they were going. The devils, whom she had captured, told her that they were going to Prussia, for they knew that a battle would take place there tomorrow. Upon hearing

²⁴² Christiansen, *The Northern Crusades*, 103.

²⁴³ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 564. *“In dutschin landin waz eyne selig weib yn eyner cluszen; dy horte obyr yr czelle eyne gros pruschin von tuwelen. Zeu hant sy sy geiste beswur, daz sy yr suldin sagin, wo sy woldin hen. Dy tuwel sprochin: Wir wellen in Prusirland, do wirt morne eyne swinder streit, do welle wyr warten, waz uns gebört. Dy vrawe sprach: Ich gebite euch, zo yr wedirkometh, daz yr mir saget, wy ys ym streite ys yrgan. Do dy geiste wedir quamen zeu der vrawen celle, sy sprachin: Dy cristin han den streit vorlorn, und dy geslayn sint, der selen sint alle yn dy ewige vrevde gekomen ano drey alleyn, der vorsatz was bosze, wen sy warn dar kome nicht um der zelen vromen, sundyr um rum und ytilkeyt. Schir dornoch besamtin sich dy Prusyn yn drey heer, und lysten yn machin drey bleidin. Mit den beleitin sy Heilsberg dy burg, und sturmtyn so lange, daz dy cristin, dy druffe warn, von hungirs not wol illc pfert asyn, und zeu lecht dy hüte von den selbigen pferdin. Dornoch do en gebrach der speisze, do lysin sy dy burg wuste steen, unde entwichin ken dem Elwinge. Och brochtin sy mit en von dan XII Prusyn, dy en zeu geisel warn gesaczt. Den brachen sy dy ougin us und santin sy eren frundyn wedyr heym”.*

²⁴⁴ Ibidem, 574. *“Dy wile diszir mort geschach, stunden czum Elbinge uff der muer erbar leute, dy sprochen in der worheit, sy hetten gesehen dy engil gotis dy zelen alle vuren czu dem hymmelriche”.*

this, the woman commanded them to return to her once the battle was over, for she wanted to know the result of the battle. When the spirits returned to her, they told her that the Christians lost the battle. All souls of the fallen Christians found eternal peace, except for three, because of their evil intentions. This miracle can be categorized as a counter miracle, since it is attributed to demons (*prestigia inferna*) as opposed to the divine (*miracula superna*).²⁴⁵ The fact that the miracle is not performed by God (although one could propose the God also created the Devil) but by the Devil does not chance the intended effect of the miracle itself. It still elevated the position of the person that witnessed the miracle and that of the Order.

The forgiving of sins can also be seen as a form of heavenly reward. One does not elude the fires of purgatory, but does not instantly go to hell. During the time of the ten years' war (1242-1252) against Duke Swantopolk of Danzig²⁴⁶, a pilgrim from Meysen (Meißen) came back to life to atone for his sins against his neighbour.²⁴⁷ The event occurred when the Order tried to consolidate its power over Prussia, but stumbled upon fierce resistance from the Prussians.²⁴⁸ The pilgrim had taken the cross to fight against the pagans and travelled as a pilgrim through the Prussian lands for a year (the minimum length of service for a full remission of sins).²⁴⁹ He eventually returned to his own lands after his year of service ended. However, while travelling back to Meißen, the man died. His son, who awaited his father's return, became concerned. He left the city of Meißen and searched for his father in lands of the Prussians. However, he could not find him. The son eventually found his father in a village where a bishop overlooked the father's burial.

The bishop who performed the burial did not know who the dead pilgrim in front of him was, and prayed to God so that he might know the man's identity. After this request, the deceased pilgrim raised himself from death and spoke to the bishop. He told the bishop that

²⁴⁵ Ward, *Miracles and the Medieval Mind*, 206.

²⁴⁶ Christiansen, *The Northern Crusades*, 101-102.

²⁴⁷ Maier, *Crusade Propaganda and Ideology*, 52. The terms 'pilgrim' and 'crusader' are often used interchangeably. When one takes the cross to fight against the pagans, he becomes a crusader/pilgrim.

²⁴⁸ Maier, *Preaching the Crusades*, 77.

²⁴⁹ *Ibidem*, 49-50.

he took land from one of his neighbours and, because of this, he could not go to heaven. He was condemned to stay in purgatory until his mistake was set right.²⁵⁰ The bishop asked the bystanders if any of them knew the deceased man, upon which his son answered the bishop's call. The son of the pilgrim told the bishop that it was his father and that he would give the land back to the man from whom the father took it. After guaranteeing the return of the land, the bishop instructed the deceased pilgrim to return to his grave. The pilgrim followed the bishop's orders and went back into his grave.²⁵¹ After this passage, the chronicle speaks of how God is willing to show mercy to pilgrims who have protected Christianity against the pagans.²⁵² Theft often occurred during this time and the stolen equity could, due to a lack of confidence in human agencies of justice, only be restored by divine intercession.²⁵³

Jeroschin's version states that the son does not give the land back to the neighbour from whom it was stolen, but to the city.²⁵⁴ This action makes the land a communal good instead of a private one. The story does not elaborate where the ground is located, or what happened to the ground after the original owner received it. However, it underlines once more that those who are willing to fight for Christianity will be rewarded by God in the afterlife. The story is nothing short of a miracle, seeing as how the dead pilgrim came back to life to atone for his sins.

One story surrounding heavenly rewards differentiates itself from the others. Here, it is not merely a single observance of a miracle, but multiple (we have seen something similar in the

²⁵⁰ Töppen, *Die Aeltere Hochmeisterchronik*, 554. "Der bischoff den todin hertlich beswur, daz her ym sayte, wer her wer. Do sprach der tode: Ich byn gewest eyn pilgrym durch got wol eyn iar yn Prusen, und do ich wedyr heym czog, do starb ich alhy, und wart begrabin. aby ich hatte vor meyne nocher abgebrochen eyn stucke aekirs, dorumme waz ich dorte ewielich vorlorn. Czundyr daz ich zeu Prusyn waz gewesin uf dy vinde gotis, so wart mir daz vorthumnisse gewandelt yn eyn vegevuyr".

²⁵¹ Ibidem. "Do sprach de bischof: Gutter man, nu lege dich wedyr yn deyn grab. Zeu hant ging der tode und legete sich yn seyn grab nedyr".

²⁵² Ibidem. *Seth! wy vil gebit unszer hirre gnade den getrawen pilgerynen, sy sint lebinde adyr tod, dy zeu hulfe komen mit leybe und mit gutte Prusyrlande, und noch erer macht helfen beschirmen dy christinheit vor der heidinschaft".*

²⁵³ Goodich, *Violence and Miracle in the Fourteenth Century*, 44.

²⁵⁴ Strehlike, *Di Kronike von Pruzinlant*, 397. "Do sprach der sun: Herre, ja, der tote ist min vatir sa und ich gelobe an disme zil, daz ich gar den ackir wil widirgebin an di stat, dannen in min vatir hat boslich gezogin an sich. Des gelobe hute ich".

miracle surrounding Albrecht, although it is slightly different). After the order signed a peace treaty with Swantopolk in 1252, the struggle against the Prussians and other pagans continued. The Order lost many knights while fighting them, and stories of the knights' deeds and valour continued to flourish from the chronicler's pages. While the Order acquired ground in the north, numerous knights died fighting for the Holy cause.²⁵⁵ In the year 1257, several brothers found death while battling the pagans of Lithuania. The sister of grandmaster Vuchtewang saw the death and passing of the brothers in a vision. She led a pious life in a monastery, far removed from the field of battle. For this reason, God showed her the defeat of the brothers and their heavenly ascend, guided by his angel.²⁵⁶

However, the sister of grandmaster Vuchtewang was not the only one who saw the battle occur. Another person, whose identity is not disclosed, saw the battle as well. The sky showed him how the Lithuanians defeated the brothers of the Teutonic Order. He asked the people around him if they did not see the battle in the sky; however, they did not. After the aftermath of the battle, the brothers lay dead on the field. Mary suddenly appeared in the sky and guided the souls of the fallen brothers up to heaven. Among the souls, two shone brighter than all the others. One belonged to Herman Sarracyn and the other to

²⁵⁵ Christiansen, *The Northern Crusades*, 103.

²⁵⁶ Töppen, *Die Aeltere hochmeisterchronik*, 562. "Doch zeu letczt gewonnen dy heidin leidydr den segk. Aldo bleib tod Burghart von Hornhuszen der meyster us Leyfland und Hynrich Bote der marschalk von Prusyn und andyr brudyr von beidin landin wol IJc mit andren vil cristin. Och so bleib tod do selbist Herman Sarracin. Als der sold von Konigiszberg usczyhin, do yrscheyn ym gotis muter, und sprach zeu ym: Lyber son, ich lade dich zeu der wirtschafft meynes kyndes. Dys sayte her, do her uszreit seyenen etlichen brudim und sprach: Lyben brudyr meyn, ich geseyne euch ewiglich, yr sehet mir nymmer mer lebendich uf erden, wen ich von der werdin gotis muter geladin byn zeu den ewigen vrewdin. got helfe euch, daz wyr do zeu samene komen. In dutschin landin sas eyne vrawe yn eyner clusen, dy waz brudyr Conradis von Vuchtewang swester, der synt homeister wart. Dy vurte eyn heilig leben. Dorum yrschein yr unszer hirre und machte yr deszen mord der brudyr offenbar yn sulcher weisze. Sy sach yn eynem gesichte, wy dy brudyr mit eren luten streten wedyr dy heidin und wurdin alle von den heidin gevelt. Och sach sy dy engel gotis dy czelen vuren zeu hymmelrich".

Gleyszberg.²⁵⁷ Jeroschin notes that God held them in high regard.²⁵⁸ The gift of foresight was seen as a miracle in Medieval times, but the beholders of the miracle normally saw victory instead of defeat.²⁵⁹ Striking is that the brothers Sarracyn and Gleyszberg both witnessed a miracle prior to the aforementioned miracle.²⁶⁰

Heavenly reward can manifest itself in various forms. Being taken up to Heaven, being allowed to avoid purgatory, having sins forgiven, being given special gifts, or being given a special place at God's or Mary's side can all be seen as heavenly rewards. Most of these emphasize the reward that is given to those who take up the cross in defence of the lands of God and its citizens. Reward is not only received during one's lifetime, but can also be received after its end. This is quite practical since, because of this, people would seek validation of their deeds during their lifetime, but believed that they would be rewarded afterwards.

²⁵⁷ Ibidem, 562-563. *“Eyn andyr gesichte sach zeu Prusyn eyn eynveldiger und gotvorchtiger gebuwer. Der sach obyn yn der luft, daz dy brudyr stretin wedyr dy Littawin. Her rif seyme gesinde und sprach zeu en: Ey seth yr nicht, wy gar menlich dy brudyr unszer hirren streiten kegin dy heidin? Seth, wy dy Prusen und Liflendyr von en vlihen, und dy brudyr mit wenig getruwer man sten yn groszer noth! O we, leydyr ich sehe, daz man sy alle dyrnedyr sleth tod. Ich sehe och Marien, dy muter gotis, schon ere czelen uf zeu hymmel vuren. Dy clusenerynne und der gebuwer sahn beide gleiche dy zelen zeu hymmel vuren. Doch czwu zelen hattin me clarheit den dy andirn. Dy warn czweyr brudyr; der eyne Herman Sarracyn, der ander von Gleyszberg gnant, von den ich euch vor gesayt han”.*

²⁵⁸ Strehlke, *Di Kronike von Pruzinlant*, 428. *“Di selin zweir brudre rein warin, als in do wart schin, der eine Herman Sarrazin, der andre von Glizberc genant, von dem uch ouch ist vor irkant, daz got an im besundir worchte ein michil wundir zu Cristburg uf dem huse”.*

²⁵⁹ Goodich, *Violence and Miracle in the Fourteenth Century*, 124.

²⁶⁰ Mary visited Herman Sarracyn before he left his home in Kaliningrad and told him that she would burden him with the work of her child. Herman, a faithful follower of the Virgin Mary, understood what this meant and knew that he would soon meet his end. He told his brothers that they would not see him alive again, for Mary had granted him eternal peace. Brother Gleyszberg witnessed a different kind of miracle. When he kissed the wounds, feet, and hands of a statue of Christ, the statue came to life and tried to embrace him. Gleyszberg did not deem himself worthy of such praise and avoided the kind gesture. Seeing as how these two brothers both witnessed miracles, it does not come as a surprise that their souls stood out from the others.

7. Conclusion

A close reading of both the *ältere Hochmeisterchronik* and the *Kronike von Pruzinlant* reveals that there are significant discrepancies between the two chronicles. They are part of a larger narrative and served as the building bricks for a framework that made sense of the world and its travails for readers of its time. The stories in both chronicles do not merely tell of events that occurred in the past, they also include elements such as courage, love, obedience, meaning, and faith. Although emphasis is placed on different elements in the two chronicles, both chronicles propagated a Christian message and sacralized the regions where the miracles occurred.

This thesis agrees with the conclusions drawn by Gregory Leighton, but also attempts to enlarge upon it. Where Leighton focused on the workings of miracles by examining literature written during the start and peak of Order's mission, this thesis provides a grounded hypothesis on the change in literary writing during its downfall. Leighton argued that the presence of relics, hierophanies, pilgrims and shrines created a sacred landscape. Throughout this thesis, it is shown that the end of the 14th century shows a dramatic decrease in miracles, and that the importance of miracles mentioned in earlier chronicles was downplayed. One could propose that this demonstrates, at least from a literary perspective, the desacralization of the Order's lands (even though the lands would still remain Christian). The sacralisation of land was connected to the performance of rituals, the veneration of relics, and a steady influx of pilgrims who were attracted to the shrines, relics, and ceremonies that were present in the Order's lands. With the loss of land on which miracles had occurred, and no occurrence of new miracles, the Order slowly lost its sacred landscape.

This thesis argues that the *ältere Hochmeisterchronik* focused less on the individual achievements and abilities of its characters than the *Kronike von Pruzinlant*. Jeroschin was clearly influenced by the chivalric novels of his time, but why was the author of the *ältere Hochmeisterchronik* not influenced similarly? This can be explained by the time in which

both chronicles were written. Where Jeroschin could still lavishly laud the accomplishments of the knights of the Order, the author of the *ältere Hochmeisterchronik* could not. Even though the knights and their accomplishments are still mentioned, it is done so in a milder manner; for if the Order, and its knights, had been so great, how did it find itself in a position of weakness in the 1430s? As we have seen, the author of the *ältere Hochmeisterchronik* claims that the reasons for the deterioration of the Order are found within the Order itself. The Order decreased in God's love and no longer remembered its predecessors that had bled for it on the battlefield. Therefore, God's love grew colder with each passing day, and harmed the Order with plagues and waves of enemies.

One can clearly see where Jeroschin's influence in the *ältere Hochmeisterchronik* ends. The years after 1331, the end date of Jeroschin's account, do not provide us with any new examples of miracles, martyrs, or saints. Instead, the writer continues in a Stoic fashion, listing the grand political and military events. This may be the product of the anonymous author's preference, but my hypothesis is that miracles were no longer favourable to the Order, and chivalry had run its course. The bulk of the text consists of grandmaster successions, political intrigue, and interferences of foreign rulers. Next to this, the situation in which the Teutonic Order found itself in the 1300s did not give much room for joy. The disappearance of miracles, I submit, cannot be fully ascribed to a switch in authors. The chronicle of Jeroschin was written at a time of expansion and military conquest, whereas the period after Jeroschin's account is marked by consolidation, troubles and, eventually, defeat. Even though there were still positive developments after 1331, it is clear that the Order had entered a new period.

There is a strong connection between the appearance of miracles and the Order's military expansion. Whenever the Order expanded its territory, the conquered region was often the site of a miracle shortly after; creating what Gregory Leighton calls a 'sacred landscape'. Next to secular expansion, there was also religious expansion. The Order expanded its influence not only by violently conquering new lands, but also by converting its peoples. These miracles were thus part of the broader sacralisation of Prussia.

Was there still use for miracles when a region was already sacralized and no further expansion was possible? There are numerous examples of miracles that occur in lands that were already sacralized. However, there is no telling what the Order's stance on the subject was, but the utilization of miracles in its chronicles decreased dramatically. The Order suffered from multiple problems, such as the deterioration in international standing and the decrease in the supply of new knights. The Order could not grow and during times of peace and loss of land, no new miracles occurred. Next to these reasons, there could be other potential factors that influenced this, but these are unknown.

The nature of the miracle does not seem to matter much. Whether it is God, Mary, a saint, or some other divine entity, emphasis is placed on the miracle itself. By placing a transcendental element within the mundane context, meaning is created and actions are legitimized at the same time. Heavenly intervention underlines that God supported the actions that were taken. The true meaning of the miracle does not lie in the miracle itself, but within the broader mechanics of crusading ideology and expansion.

It is notable that miracles only appear in territory that was formerly pagan, and not in lands that were already part of the Christianized Baltic areas. This could be explained by the chronicles' focus on the Teutonic Order's expansion in the border regions, instead of its activities in the core lands. Even though the Order was active in multiple European regions, the *ältere Hochmeisterchronik* emphasizes the Order's activities in the north. The miracles that occurred there served as a means to include the territories in the Christians world. However, this expansion was brought to a halt during the mid-1300s. The Lithuanians had converted to Christianity, meaning that there was no need for the Order to continue its religious-military intervention. Because of this, the Teutonic Order lost its base of legitimization for continuing its war against the Lithuanians, and it also ran out of regions that could be sacralized. It would eventually be the battle of Grunwald-Tannenberg and the war reparations that struck the death blow to the Order. With no support, no mission, and enemies at its borders growing ever stronger, the Teutonic Order found itself in a position where no miracle could save it.

This essay contributes to the historiography of the Northern crusades by looking at the impact of decline and defeat on the Teutonic Order's in-house history writing. It demonstrates the attenuation of chivalric themes and decreased interest in individual prowess in the *ältere Hochmeisterchronik* compared to the *Kronike von Pruzinlant*. This obscured the miracle stories formerly prime function, the sanctification of possession in conquered areas, as discussed by Gregory Leighton.

8. Bibliography

Primary source material

Anonymous, *Die Ältere Hochmeisterchronik*, trans. Töppen. M, 'Die Aeltere Hocmeisterchronik', in: *Scriptores rerum Prussicarum. Die Geschichtsquellen der preussischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft*, 3 (Leipzig 1866) 540-709.

Henricus Lettus, *Chronicon Livoniae*, trans. Brundage, J. A., *The chronicle of Henry of Livonia: Henricus Lettus* (New York 2003).

Nicolaus de Jeroschin, *Di Kronike von Pruzinlant*, trans. Strehlke, E. 'Di Kronike von Pruzinlant', in: *Scriptores rerum Prussicarum. Die Geschichtsquellen der preussischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft*, 1 (Leipzig 1861) 303-624.

Secondary source material

Archambeau, N. *Souls under Siege* (Ithaca 2021).

Barthélemy, D. *Chevaliers et Miracles: La violence et le sacré dans la société féodale* (Paris 2004).

Bartlett, R. *The making of Europe: Conquest, colonization and cultural change 950-1350* (London 1994).

Bartlett, R. 'Medieval Miracle Accounts as Stories', *The Irish Theological Quarterly Vol. 82* (2017) 113-127.

Bernard of Clairvaux, *In praise of the new knighthood*, trans. C. Greenia (Collegeville 2000).

Bird, J. and Smith. D. *The Fourth Lateran Council and the Crusade Movement: The Impact of the Council of 1215 on Latin Christendom and the East* (Turnhout 2018).

Bollo-Panadero, M.D. 'Heretics and Infidels: The 'Cantigas de Santa María' as Ideological Instrument of Cultural Codification', *Romance quarterly LV* (2008) 163-174.

Bumke. J, 'Höfische Kultur. Versuch einer kritischen Bestandsaufnahme', *Beiträge zur*

- Geschichte der deutschen Sprache und Literatur* (Tübingen) 114 (1992) 414–492.
- Burns, R.I. 'Christian-Islamic confrontation in the West: The thirteenth-century dream of conversion', *American historical review* 76 (5), (1971) 1386-1434.
- Cassidy-Welch, M. 'Prison and sacrament in the cult of saints: images of St Barbara in late medieval art', *Journal of medieval history* 35 (2009) 371–384.
- Christiansen, E. *The Northern crusades: The Baltic and the Catholic frontier 1100-1525* (Minneapolis 1980).
- Cole, P. *The preaching of the crusades to the Holy Land, 1095-1270* (Cambridge 1991).
- Crispin, D. *Ihr Gott kämpft jeden Tag für sie: Krieg, Gewalt und religiöse Vorstellungen in der Frühzeit der Kreuzzüge, 1095–1187* (Paderborn 2019).
- Czaja, R. and Sarnowsky, J. *Die Ritterorden als Träger der Herrschaft: Territorien, Grundbesitz und Kirche* (Toruń 2007).
- Ekdahl, S. 'Der 1. Thorner Frieden (1411) im Spiegel der Söldnerfrage', *Ordines Militares Vol. XVIII* (2013) 67-79.
- Elst van der, S. *The Knight, the Cross, and the Song* (Philadelphia 2017).
- Farmer, D. *The Oxford Dictionary of Saints*, 5th edition (Oxford 2011).
- Flori, J. 'Knightly Society', in: D. Luscombe and J. Riley-Smith, *The New Cambridge Medieval History*, vol. 4: c.1024-c.1198, part 1 (Cambridge 2004) 148-184.
- Geary, P.J. *Furta Sacra: Thefts of Relics in the Central Middle Ages* (Princeton 2011).
- Goodich, M.E. *Violence and Miracle in the Fourteenth Century: Private Grief and Public Salvation* (Chicago 1995).
- Housley, N. *Contesting the Crusades* (Malden 2006).
- Huizinga, J. *Herfsttij der Middeleeuwen. Studie over levens-en gedachtenvormen der veertiende en vijftiende eeuw in Frankrijk en de Nederlanden* (40th edition; Amsterdam 2022).
- Jensen, C.S. et al. *Saints and sainthood around the Baltic Sea: identity, literacy, and communication in the Middle Ages* (Michigan 2018).
- Jones, D. *The templars: The Rise and Fall of God's Holy Warriors* (London 2017).

- Jordan, W.C. 'The representation of the crusades in the songs attributed to Thibaud, Count Palatine of Champagne', *Journal of Medieval history* 25 (1), (1999) 27-34.
- Kaeuper, R.W. *Kings, Knights and Bankers: The Collected Articles of Richard W. Kaeuper*, C. Guyol ed. (Leiden 2016).
- Kaeuper, R.W. *Chivalry and violence in Medieval Europe* (New York 1999).
- Kaeuper, R.W. *Holy Warriors: The Religious Ideology of Chivalry* (Philadelphia 2009).
- Kaljusaar, K. 'Martyrdom on the field of battle in Livonia during thirteenth-century holy wars and christianization: Popular belief and the image of a Catholic frontier', In: *Christianity and War in Medieval East Central Europe and Scandinavia* (Yorkshire 2021) 245-262.
- Katajala-Peltomaa, S. and Krötzl, C. 'Approaching Twelfth-to Fifteenth-Century Miracles: Miracle Registers, Collections, and Canonization Processes as Source Material, in: C. Krötzl and S. Katajala-Peltomaa, *Miracles in Medieval Canonization Processes: Structures, Functions and Methodologies*, *IMR* 23 (Turnhout 2018) 1-39.
- Keller, J.E. and Cash, A.G. *Daily life depicted in the Cantigas de Santa Maria* (Kentucky 1998).
- Kletke, K. *Quellenkunde der Geschichte des Preussischen Staats. 1: Die Quellenschriftsteller zur Geschichte des Preußischen Staats, nach ihrem Inhalt und Werth dargestellt* (Berlin 1858).
- Kotecki, K. Jensen, C.S. Bennett, S. *Christianity and War in Medieval East Central Europe and Scandinavia* (Amsterdam 2021).
- Holt, L. 'Cantigas de Santa María, Cantigas de Cruzada: Reflections of Crusading Spirituality in Alfonso X's Cantigas de Santa María', *Al-Masaq* 27 (2015) 207–224.
- Leighton, G. 'Did the Teutonic order create a sacred landscape in thirteenth-century Prussia?', *Journal of medieval history* 44 (2018) 457–483.
- Leighton, G. *Ideology and Holy Landscape in the Baltic Crusades* (Yorkshire 2022).
- Lorenz, O. *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter seit der Mitte des dreizehnten Jahrhunderts* 2 (Berlin 1887).

- Maier, C. *Preaching the Crusades* (Cambridge 1994).
- Maier, C. *Crusade Propaganda and Ideology: Model Sermons for the Preaching of the Cross* (Cambridge 2000).
- Mentzel-Reuters, A. *Arma spiritualia: Bibliotheken, Bücher und Bildung im Deutschen Orden* (Wiesbaden 2003).
- Morton, M. *The Teutonic knights in the Holy land, 1190-1291* (Woodbridge 2009).
- Murray, A.V. 'The Sword Borthers at War: Observations on the Military Activity of the Knighthood of Christ in the Conquest of Livonia and Estonia (1203-1227)', *Ordines Militares* Vol. XVIII (2013) 27-37.
- Nicholson, H. *Love, War, and the Grail* (Brill 2001).
- Olivier, M. 'Une chronique de l'ordre Teutonique et ses usages à la fin du Moyen âge : l'Ancienne Chronique des Grands-Maîtres et sa réception jusqu'au milieu du XVIe siècle', *Revue de l'Institut Français d'Histoire en Allemagne* (2013) 187–193.
- Paden, W.D. and Sankovitsch, T.A. *Poems of the Troubadour* (Berkeley 1986).
- Paravicini, W. 'Die ritterlich-höfische Kultur des Mittelalters', *Enzyklopädie deutscher Geschichte* 32 (Berlin 2010).
- Procter, E. 'Materials for the reign of Alfonso X of Castille, 1252-84', *Transactions of the Royal Historical Society* 14 (1931) 39–63 .
- Remensnyder, A.G. *La Conquistadora* (New York 2014).
- Riley-Smith, J. 'Crusading as an Act of Love', in: *The Crusades: The Essential Readings* (Oxford 2002) 32-50.
- Rubin, M. *Gentile Tales; The Narrative Assault on Late Medieval Jews* (New Haven 1999).
- Ruth, A. 'Representing Wonder in Medieval Miracle Narratives', *MLN* v.126, No. 4 (2011) 89-144.
- Saint Augustine of Hippo, *De civitate Dei contra Paganos*, trans. Dods, M. (10th edition; Peabody 2020).
- Salonen, K. and Katajala-Peltomaa, S. *Church and Belief in the Middle Ages: Popes, Saints and Crusaders* (Amsterdam 2016).

- Töppen, M. *Geschichte der Preussischen Historiographie von P. v. Dusburg bis auf K. Schütz: oder Nachweisung und Kritik der gedruckten und ungedruckten Chroniken zur Geschichte Preussens unter der Herrschaft des deutschen Ordens* (Berlin 1853) 15-18, 55-87.
- Tuten, B. 'Power and Trauma in the 'Maid of Arras', Cantigas de Santa Maria 105', in: W. Turner and S. Lee eds., 'Trauma in Medieval Society', *Explorations in Medieval Culture* 7 (2018) 105-121.
- Tyerman, C. *The debate on the Crusades, 1099-2010* (Manchester 2015).
- Tyerman, C. *God's war: a new history of the Crusades* (London 2006).
- Urban, W. *The last years of the Teutonic knights: Lithuania, Poland and the Teutonic Order* (Havertown 2019).
- Volmann-Profe, G. 'Vom historiographischen Umgang mit Niederlagen die Schlacht von Tannenberg in preußischen Chroniken des 15. Jahrhunderts', in: F. Löser and R.G. Päsler, *Vom vielfachen Schriftsinn im mittelalter: Festschrift für Dietrich Schmidtke* (Hamburg 2005) 607-622.
- Ward, B. *Miracles and the Medieval Mind: Theory, Record and Event 1000-1215* (Philadelphia 1982).
- Wetzstein, T. *Heilige vor Gericht : das Kanonisationsverfahren im europäischen Spätmittelalter* (Köln 2004).

9. Concordance of historical and modern place-names as mentioned in the chronicle of the *ältere Hochmeisterchronik*.

Name as mentioned in the chronicle	German name	Polish name	Russian name
Balga	Balge	-	Vesyeloe
Bartensteyn	Bartenstein	Bartoszyce	-
Colmen	Kulm	Chelmno	-
Danetz	Danzig	Gdańsk	-
Elbinge	Elbing	Elbląg	-
Heilsberg	Heilsberg	Lidzbark Warminski	-
Konigeszberg	Königsberg	-	Kaliningrad
Kristburg	Christburg	Dziergon	-
Marienburg	Marienburg	Malbork	-
Marienwerder	Marienwerder	Kwidzyn	-
Meydeburg	Neidenburg	Nidzica	-
Meysen	Meißen	-	-
Ragnite	Ragnit	-	Neman
Redin	Rehden	Radzyn Chelminski	-
Thorun	Thorn	Torun	-

10. The *ältere Hochmeisterchronik* in chronological summary points (Dutch).

Pagina 540:

- Start in 1190 -> Stad Akko
- Zorgen om zieken, ondergebracht in een ziekenhuis (omgebouwde kogge)
- Aanwezige adel: Frederik van Swaben, Hinrich von Brabant, Meester van het ziekenhuis Johannis & De meester van de tempel met zijn broeders.
- Het ziekenhuis wordt het Duitse huis van Jeruzalem genoemd. -> Henrich von Walpode is eerste grootmeester.
- Meerdere grootmeesters van de orde, meeste begraven in Akko.
- Toezeggingen van Paus en keizer.

Pagina 541:

- De keizer geeft een stuk van het heilige kruis aan Herman van Saleza.
- Paus Honorius III & Keizer Frederik liggen overhoop.
- Standaard en wapenrok worden aan de orde gegeven.
- Conrad naar Pruisen gezonden om de Heer van de Pruisen te berechten
- Oorlog tussen Pruisen en christenen. -> Pruisen sloegen christenen dood of zette ze eeuwig gevangen.
- Conrad vermoord alle mannen, vrouwen en kinderen verdreven, zwangere vrouwen gedood. -> Armen van kinderen van de romp adgetrokken.
- Het land van de hertog wordt aangevallen. -> Kloosters afgebrand, paard gestolen, uitrusting gestolen.
- De Duitse orde wordt uitgenodigd in het land van de Hertog.
- De paus geeft toestemming voor een kruistocht.

Pagina 542:

- Broeders van de orde krijgen een zegel van de paus in 1226. -> Gregorius IX
- Duitse orde krijgt een slot toegewezen.
- 1231: Slot Thoran gebouwd.
- Paus steunt expeditie, rechtvaardigt het gebruik van geweld.

Pagina 543:

- Indeling van Pruisenland in 11 delen
- Pruisen houden hun eigen goden erop na, i.p.v. christelijke God, erkennen deze niet. -> houden een natuurgodsdienst aan.
- Heilige velden en water vallen onder de Pruisische godsdienst.

Pagina 544:

- Vertelling over de gewoontes en manieren van de Pruisen. Hoe ze omgaan met hun heer, goden en hun gasten.
- 1232 oproep kruistocht door de paus. Veel heren en knechten geven gehoor aan deze oproep. De kruistocht zou alle Duitse landen betreffen. (*Paus = bappist/bappistis).
- Vele verschillende heren met een grote riddersmacht. Vanuit alle omstreken.
- Christenen rijden het gebied binnen. Pruisen willen in eerste instantie vechten, hebben een grote legermacht verzameld. Slaan echter op de vlucht wanneer ze de christenen zien.
- Herman Balke = belangrijke heer. Gaat Pruisen binnen. Omstreeks 1232/1233.

Pagina 545:

- Verschijning van verschillende heiligen voor de broer van Herman Balke, gebeurt in zijn slaap. Ziet ook Maria. Viel naar Maria's voeten en vroeg of ze bij de Duitse orde wilde blijven. Geeft moed voor het verslaan van de Pruisen.
- Heinrich von Meysen komt te hulp met 5 edelen. Verbranden veel, roofde en vergoot bloed.
- Heinrich trekt verder en helpt pelgrims waar nodig (*Pelgrims in deze context zijn gewapende mannen*). Hij geeft ook schepen. Dit alles vindt plaats in het jaar 1237.
- Inwoners van het nieuwe gebied worden bekeerd, nieuwe gelovigen zijn bereid te strijden voor het geloof, Pruisen willen dit ongedaan maken.
- De meester broeder zendt soldaten en wapentuig met schepen naar Pruisisch gebied. Ze vinden een Pruisische burcht, maar hebben te weinig soldaten om deze in te nemen. Ze branden hierop alle dorpen om de burcht heen plat.

Pagina 546:

- Uiteindelijk wordt door een list de burcht ingenomen, en deze blijft in Christelijk bezit. Dit vond plaats in het jaar 1239.
- Een broeder schiet een hoofdman van de Pruisen neer. Deze probeerde zichzelf te bewijzen tegenover zijn manschappen, maar vond alleen de dood. De broeder wordt verheerlijkt in het verhaal. De burcht wordt Engilszburg genoemd
- In het gebied van Ermen wonen Pruisen die Goltynyn genoemd worden. Ze zijn machtig en rijk. Ze hebben twee forten gebouwd in het gebied, die stevig bewapend zijn, en maken het leven van de broeders lastig.
- De broeders zijn niet sterk genoeg om de Pruisen te verslaan en vragen om hulp. Otto von Brunzswig schiet te hulp met een grote legermacht.
- Otto gebruikt een recent bekeerde om de Pruisen uit hun veilige positie te lokken en verslaat ze daarna in de naam van God.
- De broeders ontvangen vele giften van Otto (paarden, jachthonden, eten, wapens, etc.), maar worden hierdoor wel zijn onderdanen.
- De broeders vertrouwen de Pruisen nog niet en bouwen meerdere burchten. Ondertussen komen edele en niet edele lieden het gebied binnen vanuit Duitsland. Deze brengen vrouw en kinderen met zich mee.
- Broeder Volkwyn was leider van de zwaardbroeders in Lijfland. Deze vraagt aan Herman van Saleza of zijn orde verwant kan worden gemaakt aan die van hem, met toestemming van de paus.
- Bovendien de vraag of Herman van Saleza samen met de gezonden broeder Jan von Meideburg samen naar de Paus wil gaan om de zaak aan hem voor te leggen.

Pagina 547:

- Zwaardbroeders worden samengevoegd met de Duitse Orde.
- Herman Balke wordt heerser van Pruisen.
- Poppe van Ostirne is andere landheer van Pruisen. Bekleed het ambt al 7 jaar.
- Er is niet genoeg eten en kleding in zijn gebied.
- Speelt zich af in 1232.
- Een Jood vindt in Toledo een boek geschreven in het Hebreeuws, de katholieke taal en het Latijn. Het vertelt over het lijden van Jezus en de rol van Maria. Toen de Jood dit las liet hij zich dopen met zijn gezin
- Een Hertog in Pomeran is vrienden met de Pruisen, hij heet Swantopolk. Hij belaagt de christenen en vermoordt ze wanneer hij de kans krijgt. Hij verdrijft de gelovigen uit het gebied. Herman van Saleza klaagt hierover bij de paus.
- De paus stuurt Wilhem bisschop van Mutina om het land te bezichtigen en in vieren te delen. Wilhelm zegt tegen Swantopolk dat hij gehoorzaam moet zijn aan de paus, deze vertikt dit. Swantopolk doodt alle christenen die vanuit Duitsland zijn gebied binnengekomen waren. Ze doden vrouw en kinderen, edelen en niet edelen. Ook doden ze Conrad van Dortmund.
- De bergen zouden uiteindelijk rood zien van het Christelijk bloed.
- Ditterich von Bernshym gaat met 24 gewapende mannen naar Swantopolk

Pagina 548:

- Ze vinden hier 50 sterke mannen.
- De broeders verslaan de 50 man en vinden het hoofd van Sint-Barbara in een kist, samen met een kistje. (Ook wel jonkvrouw genoemd).
- De broeders vallen op hun knieën en danken God en de jonkvrouwen.
- Barbara gezien als martelaar.
- Burcht heette Schwartowiez.
- Swantopolk zeer bedroefd om het verliezen van de burcht, belegerd het voor 5 weken. De maarschalk schiet te hulp.
- Swantopolk wordt verslagen en moet nu wel het Christelijk geloof aannemen.

Pagina 549:

- Swantopolk erkent het gezag van het legaat. Hij geeft de burcht Schwartowiez aan de broeders en laat zijn oudste zoon als gijzelaar achter.
- Vrede gesloten met de broeders. Aantal voorzorgsmaatregelen genomen voor het voorkomen van verder geweld.
- Hij komt binnen een jaar op zijn woord terug en trekt weer moorden, rovend en brandend door de christelijke landen. (Landen bevinden zich in Noord-Polen).
- Broeders en edelen in opstand tegen Swantopolk, ook plaatselijke christenen.
- Broeders komen met 410 man, Thorn met 200 man
- Pruisen worden verslagen, slaan op de vlucht.
- Onder de bevrijde Pruisische gevangenen was Merten von Golyn. Zijn zus was ook gevangen en was zwanger. (wordt een vrucht genoemd). De vrucht valt tijdens de gevangenschap in het zand. Dit doet Merten pijn, verliest alle barmhartigheid.
- Na de slag komen de inwoners van Colmen naar buiten en begraven en balsemen hun doden.
- Een levende man wordt gevonden. Deze geeft aan liever te sterven. Hij zou Maria hebben gezien die hem verteld zou hebben dat hij zou sterven en daarna ontvangen zou worden door haar zoon.

Pagina 550:

- De bisschop van Colmen roept een raad bijeen, vraagt om het afleggen van een eed.
- Er wordt een knecht gevonden bij de kerk door twee mannen. Deze nemen de knecht, na veel overleg, mee naar huis en tonen hem later aan de andere inwoners. De knecht was van (Halle) geboren en zijn wijsheid en eer waren zo groot dat er niemand in Pruisen was die eenzelfde kwaliteit bezat.
- Swantopolk probeert met een list te komen om de broeders en christenen te verslaan en trekt met 2000 man in tien schepen over de Wiesel in Comerland. Hier roofde en brandde hij verschillende gebieden af.
- De broeders sterven liever dan dat eenzelfde iets nogmaals plaatsvindt. Ze confronteren Swantopolk, waarna deze vlucht naar de rivier de Weisel. Er vallen vele doden aan beide zijdes.
- Er staat echter een sterke wind en de schepen van Swantopolk (met hem erin?) worden weggeblazen. De broeders kunnen geen achtervolging inzetten.
- De broeders dachten na over hoe het land konden behouden en beschermen. Een broeder genaamd Rabe komt met het idee om al het veroverde land te geven aan de hertog van Oostenrijk te geven, inclusief Swantopolk's zoon. Hierdoor moest de hertog wel te hulp schieten, aangezien het zijn land was dat aangevallen werd.
- Een aantal broeders wordt naar de hertog van Oostenrijk gestuurd. Swantopolk probeert de vrede met de broeders te hernieuwen, maar hij wordt nog steeds gezien als een onbetrouwbaar en listig persoon.
- Uiteindelijk rooft en brandt hij nog vele dorpen plat. Vele christenen worden vermoord of gevangen genomen. Wanneer hij hier op aangesproken wordt, geeft hij aan dat hij zijn gedrag niet wil laten bepalen door Paus, keizer of broeders. Hij wil wel de vrede hernieuwen als de broeders hem zijn zoon teruggeven, dit willen ze niet.
- Swantopolk sticht een burcht en noemt haar Czantyr. Deze ligt tussen de Nogat en de Weisel. Hierdoor konden de broeders en christenen lastig gebruik maken van deze aanvoerroutes, aangezien ze dan gevangen of vermoord zouden worden.

Pagina 551:

- De broeders geven Swantopolk zijn zoon terug in de burcht van Swartowiez.
- Swantopolk bouwt nog een fort aan de Weisel, in de buurt van Colmen.
- Bij het horen van dit nieuws vraagt de meester van de broeder hertog kasymir om hulp. Samen verdrijven ze Swantopolk, maar deze sticht een nieuw fort op een nabijgelegen heuvel. Als reactie hierop wordt de burcht van Potterberg (nu Gniew) gebouwd, waar 12 broeders en 60 gewapenden achter worden gelaten.
- Swantopolk is van plan om het fort in te nemen.

Pagina 552:

- Swantopolk bezoekt een ridder die de broeders haatte. Het plan was om de broeders uit de tent te lokken en ze daarna te verrassen. Ze stuurden een knecht die de broeders provoceerde. Nadat de broeders achter hem aankwamen bracht de knecht nieuws. De ridder vluchtte gelijk, waarna Swantopolk en zijn gezelschap lachten. De knecht herhaalde dat de broeders echt kwamen en Swantopolk vluchtte ook. Hij nam alleen een knecht mee, maar deze werd gevangen genomen.
- Meester Poppo zendt Conrad Bremer met drie schepen richting Czantir over de Elwing. Swantopolk ligt hier echter met 20 schepen. Ze proberen te ontkomen hieraan, maar worden uiteindelijk alsnog door 10 schepen opgewacht bij Swecze.
- Swantopolk ramt het schip van Frederich van Wyda. Enkele broeders en 3 knechten worden gedood. Frederich redt uiteindelijk de anderen op het schip. 20 man vinden de dood.
- De broeders raakten in nood en vroegen God om hulp. Deze werd gezonden in de vorm van edele mannen uit Krakaw. Deze zenden drie schepen met wijn en eten. Ook wordt er 300 stuks vee meegestuurd. De heerser van Krakaw kwam uiteindelijk zelf en linieerde zich aan de orde. Hij stuurt woord naar hertog Kassymir dat deze met zijn volk in de burcht van Weiszegrod kan leven.
- Swantopolk vlucht uit zijn burcht, 1100 man worden gedood door de broeders tijdens een confrontatie met hem.
- De hertog van Oostenrijk schiet de broeders te hulp met vele ridders en knechten.
- Henrich von Lichtensteyn komt ook met vele edelen.
- Met al deze manschappen vertrok de meester van de broeders met alle andere edelen en krijgers naar Pomeranen. Ze roofden en brandden voor 9 dagen.

Pagina 553:

- Swantopolk's mannen verslaan 30 man van de christenen.
- Alle edelen, hertogen en meesters trekken tegen Swantopolk ten strijde. Ze doden 1500 man. Van de christenen blijft niemand dood. Ze ontnemen Swantopolk 800 paarden.
- De vrede wordt hersteld. Swantopolk is zo mak als een lam en vraagt de broeders om genade. De broeders wisten dat hij niet te vertrouwen was, maar ze moesten altijd zoeken naar vrede. Om deze reden namen gaven ze hem namens God genade.
- Henrich von Wyda is de 3e landmeester in Prusyn. Hij bekleedt het ambt voor 8 jaar en stierf in Duitse landen. Sticht Cristburg.
- In Pruisen komt de vorst van Aneland aan met vele ridders en knechten.
- Swantopolk overlegt met Hynrich von Liechtensteyn. Hij is bereid de broeders en christenen voor alles te vergen als hij zijn zoon terugkrijgt. Hynrich zegt dat dit niet mogelijk is aangezien Swantopolk meerdere keren de vrede heeft verbroken. Zijn zoon blijft in gevangenschap en Swantopolk wordt aangeraden om genade te zoeken. Dit antwoord zette Swantopolk aan tot nieuwe daden.

Pagina 554:

- Swantopolk belegert Cristburg, deelt zijn leger op in 2 delen en valt van voor en achter aan. Ze veroveren de burcht en vermoorden alle broeders die zich in de burcht bevinden en hun gezin.
- De broeders bouwden een stad naast de burcht, waar ze vroom leefden
- De stad/burcht huist von Gleezburg = zeer gelovige broeder.
- Swantopolk bedroefd over de bouw van Cristburg, stuurt ridders en knechten naar Cristburg. Broeders zijn ervan op de hoogte en verslaan zijn legermacht.
- Verhall over een pelgrim die in Pruisen reist en daar grond bezit. Hij sterft onderweg in een dorp en wordt daar begraven. Zijn zoon wil het lichaam zien en wanneer hij hier aankomt, ziet hij een priester een begrafenis leiden. Zijn dode vader staat op uit zijn graf en vraagt om vergiffenis voor het bezitten van heidens land. Zijn zoon herkent hem en zegt dat de dode de waarheid spreekt. Hierop staat de zoon het land af aan de kerk en gebied de priester de dode man terug te keren naar de dood. Dit land moet hierna beschermd worden tegen de heidenen, ook al ligt het in Pruisenland.

Pagina 555:

- 54 broeders en hun medechristenen worden bij Crucken gedood door Pruisen. Dit gebeurde in het jaar 1249.
- Eén broeder werd de navel uitgesneden en deze werd aan een boom gespiest. Zijn darmen werden hierna om de boom gewikkeld waarna hij stierf.
- Deze gruwelijke daad moest gerectificeerd worden. Dit werd gedaan door de markgraaf van Brandenburg, Bischof van Merszeburg en Hynrich von Swarezburg.
- Aarddiacoon von Leodien, Jacobus genaamd, later Paus Urbanus IV, zorgde voor een vrede tussen de broeders en Swantopolk. Er zou geen oorlog gevoerd mogen worden voor 11 jaar.
- De meester van Lijfland, Andris von Steyrlant, nodigt de meester van de broeders uit. Ze worden goed ontvangen met eten en drinken. De broeder wilde hem namen de paus en keizer een kroon geven. In ruil hiervoor moet het land het christelijk geloof aannemen en een deel van het land afstaan aan de kerk. Hier stemt de koning mee in.

Pagina 556:

- Broeder Eberhart naar Andris gezonden. Andris had het ambt 5 jaar gedragen, maar bleef nog 1 jaar om het ambt over te dragen.
- Stichting Mymmelmberg in 1252.
- Dit ambt werd twee jaar behouden waarna het werd overgenomen Door broeder Anno.
- De burcht aan de Memel provoceert de inheemse bevolking. De dorpsoudsten geven opdracht om speer en schild te verzamelen en de burcht in stukjes te hakken.
- Het leger wordt verslagen door de broeders. Vele vijanden lagen dood om de burcht en ze dankten God. Hierna gingen ze in de tegenaanval.

Pagina 557:

- De Samayten, onder leiding van Tranyate, willen de Christelijke heren volgen. Na met hem mee te reizen is het duidelijk dat het volk van het land geen Christelijke heer wil. De Russen beloven de koning te helpen, maar deze komen uiteindelijk niet.
- De Russen vallen het land binnen en roven het leeg.
- De koning kan de Russen niet bestrijden, aangezien ze weer terug zijn in hun eigen land.
- De zoon van koning Mindawen vraagt de meester van Lijfland om hulp, aangezien de Russen zijn vaders gebied willen bezitten. De zoon van Mindawen laat alle gevangenen christenen van zijn vader los, en spreekt woorden van vriendschap uit

Pagina 558:

- Verhaal van een ridder die een arme man tegenkomt die vrij wil zijn. De arme man verkoopt alles zodat hij zijn vrijheid kan kopen van de ridder. De ridder ziet een monnik op een beter paard dan het zijne. Hierop neemt hij het paard van de monnik, aangezien deze alleen God nodig heeft, en neemt deze als betaling. De arme man kan zijn geld van de verkochte spullen houden. *Lijkt een los verhaal*
- Broeder Conrad, landgraaf van Doringen, was de 5e grootmeester en behield zijn ambt voor 12 jaar. Hij ligt bij Martburg begraven. Terwijl hij nog leefde, veroverde de stad Friezeheler. Hij wil een vroom leven nastreven. Hij gaat voor de kerk van de stad staan om door de mensen geslagen te worden voor zijn zonden. Aangezien niemand dit wil doen gaat hij van deur tot deur. Uiteindelijk slaat een oude vrouw hem waardoor zijn bloed op de grond valt.

Pagina 559:

- Broeder Conrad gaat naar de paus voor het biechten van zijn zonden. Deze zegt hem dat hij zich bij de Duitse orde moet voegen voor het vergeven van zijn zonden.
- Zijn vrouw en kind sterven tijdens de geboorte.
- Hij rooft in het land van de heer van Oostenrijk
- Vraagt om vergiffenis en wordt hierna samen met Hartman von Helderunge en Dittrich von Grunynge toegelaten tot de Duitse orde.
- Allen liggen uitgestrekt voor het altaar in zingen: Veni sancte spiritus. Ze vragen hierna om vergeving van al hun zonden.
- Allen gaan van duivels eigen naar Gods kinderen.

Pagina 560:

- Hynrich richting Cristburg gezonden. Roofte onderweg tot aan het dorp Gyrmaw. Bidde in Cristburg voor vergeving van zijn zonde.
- De wijste broeder worden naar Balge gestuurd. Hier vergelijken ze zichzelf met de Pruisen.
- In 1254 kwam koning Ottackir samen met markgraaf Otta van Brandenburg, de hertog van Oostenrijk, de markgraaf van Meren en de bisschop van Colne en van Olmynez. Vanuit sachzin, Reyne, Doryugyn en Meysen kwamen vele edelen die tegen de heidenen wilden vechten. Ze kwamen samen in Elwinge, (60.000 man? Lijkt mij sterk) in wintertijd
- Er was onrust onder de verschillende edelen, maar deze werd met Gods hulp door de bisschop van Olmynez verholpen.
- De koning gaat van Zameland over het ijs naar Mednaw. Hij verbande en doodde vele Pruisen, veroverde de burcht van Rudaw.
- Zamen geven zich over, waardoor de koning niet het gehele volk dood.
- De gebieden van Quednaw, Waldaw, Kaymen en Tapyaw geven zich over en geven hun kinderen aan de koning. Zij beloven het Christelijke geloof te volgen.
- De koning gebiedt de broeders een burcht te bouwen op wat nu Konigeszberg heet voor het beschermen van het christendom.
- De broeders bouwen de burcht samen met de Pruisen die ze vertrouwen en noemen het Konigeszberg, ter ere van koning Ottackir.

Pagina 561:

- Dit alles gebeurde in het jaar 1255.
- Burghard von Hornhuszen wordt achtergelaten op de burcht met broeders en wapens.
- Er wordt in Welaw nog een burcht gebouwd.
- De heer zond hulp naar Tirsken om de heidenen te verslaan.
- Burcht van Capostete veroverd en verbrand.
- Burchten van Gondaw, Angetetin en Satrapis tevens veroverd.
- De heidenen merken dat God voor de christenen vecht en niet voor hen.
- In 1255 kwam markgraaf Johan von Brandenburg
- Een zware winter zorgt ervoor dat de markgraaf naar huis moet varen, alles is ontoegankelijk.
- Gerhard von Hirezberg was in Pruisen de 4e meester, droeg het ambt voor 2 jaar, schonk het veel vroomheid, stier in Duitse landen.
- In hetzelfde jaar komt de broeder Herman Sarrecyn naar Koningszberg. Verhaal over het doden van een andere ridder en het toetreden tot de Duitse orde, plus het verdrietig maken van Maria.
- Hartman von Grunbach was de 5e meester, voor 3 jaar

Pagina 562:

- De paus vraagt om het innemen van Kurland.
- In het jaar 1257 werd broeder Burghart von Hernhuszen naar de meester van Lijfland gezonden. -> Bouwt met heidenen een burcht genaamd Karsouwin op de Sint-Jorgen berg. -> De burcht wordt bewapend en behouden door zowel broeder van Pruisen als Lijfland. -> Broeders kwamen hier samen om te eten.
- 4000 Litouwenaren doden vele christenen.
- De broeder vraagt de maarschalk van Pomezen, Matte
- Broeders van beide gebieden gaan de strijd aan met de Litouwers, vele van hen sterven in deze strijd. -> Enkel willen vluchten, maar worden toegesproken door Sclode om door te vechten. -> Ze winnen, maar beide grootmeesters sterven. Maria spreekt hun na de slag toe
- Een zus van broeder Conradis von Vuchtewang ziet de strijd van de broeders met de heiden (ziener). -> Ze ziet hoe ze alle heidenen doden en zelf door de engel van God naar het hemelrijk gebracht worden.

Pagina 563:

- Een andere vertelling spreekt van een broeder die hetzelfde ziet als de zus van Conradis.
- Volrath Wunderlich wordt gedood door Pruisen. -> Pruisen worden uitgenodigd in de burcht om te drinken en te rouwen. -> Terwijl ze dit doen wordt de deur vergrendeld en worden zij en de burcht verbrand.
- De Pruisen geven hun aangeboren boosheid weer en schudden het geloof af.
- Christenen en Pruisen gaan de strijd aan. -> Aan beide kanten vele doden. -> Christenen verliezen uiteindelijk.

Pagina 564:

- Een man, Hirezhals roept Hynirch Monte hem te redden uit het vuur. -> Uiteindelijk verbranden hij en zijn paard in het vuur.
- Een vrouw spreekt met de duivel over de verslagen christenen in het land van de Pruisen
- Strijd tussen Pruisen en christenen, Pruisen vallen 3 burchten aan en stichten zelf een nieuwe ter provocatie van de christenen.
- Broeder Helmricht is de 6e landmeester, houdt het ambt voor 3 jaar.
- De broeders zijn geschrokken van de belegering van de 3 burchten. Ze verbranden hun eigen burcht en vluchten weg door de wildernis.
- In 1262 komen twee heren naar het Pruisenland om de Pruisen terug te drijven. Deze heetten Marche en Julich. De heren komen naar koningsberg en doden op hun tocht door het Pruisenland vele Pruisen. De heer geeft de overwinning aan de christenen en gebied ze de Pruisen te bestrijden,

Pagina 565:

- Een oude Pruisische man doet een voorspelling, wie hem dit ingefluisterd heeft, mag God weten. De voorspelling spreekt over het vermoorden van de Czamen. Hierop vluchten alle Czamen naar de bescherming van de broeders.
- Een broeder genaamd Nalube heeft een Pruisische achtergrond. Hierdoor wil hij de rest van de broeders niet volgen op rooftochten en dergelijke. Hij wordt uiteindelijk geconfronteerd door de broeders en voegt zich toch bij hen.
- Pruisen denken na over hoe ze Konigizsberg zullen veroveren. Dit lukt niet met brute kracht, dus is raad nodig. Ze bouwen een brug over de Pregor. Vanaf deze brug blokkeren ze de voorraden die per schip aangevoerd worden.
- Vele broeders sterven door honger. Ze beslissen dat het beter is om strijdend te sterven i.p.v. te sterven door honger. Ze overwinnen de Pruisen op de brug, maar met moeite.
- Broeder Gerhard onthoofd een Pruis, maar sterft daarna van oververmoeidheid.
- Hynrich Monte zegt tegen Hynrich Ulynposch dat hij hem vandaag naar de hemel wil sturen, waarop hij een speer door zijn lichaam steekt. Hynrich Monte wordt hierna zelf doorboort door een speer die gegooid werd door een knecht.
- De Czamen roven de Sint-Nicolaas kapel leeg die zich in de burcht bevond.

Pagina 566:

- De christenen worden overvallen terwijl ze met hun buit terug naar huis trekken. Ze vluchten in eerste instantie, maar hun mannelijkheid komt weer terug na inspanningen van Henrich Ulynposch.
- De Czamen worden door de broeders en broeder uit Lijfland verslagen. Vrouwen en kinderen worden gevangen en de gebieden worden platgebrand. De Czamen keren weer terug naar het geloof.
- De Czamen keren zich tegen het geloof en nemen een bucht van de broeders in. De broeders verslaan hierop de Czamen opnieuw en drijven hun vrouwen en kinderen uit het gebied. Ze bouwen een burcht in het gebied van de Czamen, aangezien ze de Czamen niet vertrouwen.
- Een goede Pruis genaamd Girdaw bezit een burcht. Hij was Christen en kon het niet goed met zijn burens vinden. Na een gebrek aan voedsel verbrande hij zijn burcht en vertrok met vrouw en kinderen naar Konigizsberg.
- De burcht van Wisenbrug wordt drie jaren belegerd. De broeders hebben geen eten. Ze vallen de Pruisen aan met 15 man. 3 sterven snel, doordat ze vermoeid waren. Na het zien van de dood van 3 broeders krijgt de rest weer genoeg energie en kracht.

Pagina 567:

- Burg Bartinsteyn wordt teven belegerd. De burcht wordt verdedigd door 400 man en aangevallen door 1300.
- Aanvallen over en weer tussen christenen en Pruisen. Christenen lokken Pruisen uiteindelijk in een val door te doen alsof ze weg waren getrokken uit de burcht.
- Een goede broeder bid tot God om zichzelf te openbaren, zoals hij altijd in tijden van nood doet. Er spreekt een stem uit de hemel die zegt dat de broeders weg moeten trekken uit de burcht en dat God met hen wil zijn. Ze laten een oude blinde broeder achter die de schijn ophoudt van aanwezigheid. Als de Pruisen de burcht eenmaal innemen vermoorden ze de oude blinde broeder.
- De Litouwers vallen een burcht aan. De hoofdman Heinrich Tupadil wordt gedood door een pijl. Anderen zien hem opstijgen naar iets beters (hemel?)

Pagina 568:

- Henrich Monte trekt moordend en brandend rond. Meester Helmrich trekt ten strijde tegen hem en strijd mannelijk.
- De meester, Ditterich en 40 broeders komen om het leven tijdens een veldslag tegen Henrich Monte. Ze worden als martelaren ontvangen door God.
- In 1265 werd Lodewig von Baldensheym 7e meester van Pruisen en hield dit ambt voor 6 jaar in zijn bezit.
- Fredrich von Holdinstete wil de Pruisen bestreden. De winter duurt echter te lang, waardoor hij naar huis keert.
- In het volgende jaar kwam Otto von Brandinburg met zijn zoon en broeders naar het land. Ze kunnen echter niets doen door de winter. Sticht wel een burcht met dezelfde naam als zijn eigen hoofdstad
- Ottakir komt naar Pruisen met vele ridders, maar hij mag niets doen (van God?). Is hier zeer bedroefd over.
- Ottakir wordt 9 jaar later door de heilige rooms keizer Rudolf gedood. Rudolf geeft Ottakir's zoon wel zijn eigen dochter ten huwelijk.
- Verhaal over Ulrich von Meideburg. Zeer sterke man de een boot met 50 Pruisen liet zinken.
- Swantopolk komt te overlijden en vertelt zijn zoon over de Duitse broeders.

Pagina 569:

- Hij zegt dat God voor de Duitse broeders strijd.
- Swantopolk's zoon, Mestowin, trekt hierna alsnog rovend en brandend door Colmerland.
- Mestowin heeft drie broers: Schambor en Warezeslaw. De derde naam is niet bekend.
- De gebieden van de drie broers worden met geweld ingenomen door Mestowin.
- De broers hebben contact met de bisschop Philippus.
- Ze bouwen een fort die ze Mewe noemen.
- Fredrich von Holdinstet rooft en sticht brand in het gebied van de Pruisen.
- Een oude Pruisische vrouw vertelt aan Glappe dat de burcht van Brandenburg leeg is. De burcht wordt hierop door Glappe verbrand.
- De markgraaf van Brandenburg keert hierop terug en herbouwd de burcht.
- Herman von Lichtenberg wordt bezocht door Gods moeder, deze raakt hem aan en heelt zijn wonden.
- In 1272 wordt Ditterich von Gatirsleve gekozen tot meester en draagt dit ambt voor 8 jaar.
- Dithrich von Myssen komt met een groot aantal ridders (50). Hij trekt moordend en rovend rond en laat hierna 24 ridders achter die toetreden tot de orde. Hierna komt hij nooit meer terug.

Pagina 570:

- In 1277 wordt broeder Conrad de oude tot landmeester gekozen en droeg het ambt voor 6 jaar.
- Heynrich en Helweig hangen Heynrich Monte op aan een boom en steken een zwaard door hem.
- Glapping wordt opgehangen op een berg die nu Glappinberg heet. Ermen en Natangen velen nu onder God en de Duitse orde. Dit zou mogelijk gebeurd zijn met de hulp van Stenow, deze diende eerst onder Glapping.
- Er is een dikke mist en 3 broeders en 40 man worden overvallen door Pruisen.
- Pobraw bezit de gebieden van Natangen en Ermen. Hij en 6 van zijn mannen worden doodgeslagen door de broeders.
- Anshelmus is een priester van de Duitse orde en de eerste bisschop van Ermeland. Hij bezit hier tevens een burcht.
- 40 man verlaten de stad en vermoorden een aantal Pruisen.
- De Pruisen branden hierop de burcht plat.
- 60 man van de orde schieten te hulp, maar zijn te laat. Ze nemen de vrouwen en kinderen mee naar Elbinge.
- In 1275 bouwt Bischof Heynrich von Ermenlandt Brunsberg weer op. Het was een zeer klein bisdom.
- In Kristburg leefde Ditrich Rodde. Deze roofde met 100 man in Pruisisch gebied.

Pagina 571:

- De broeders slaan op de vlucht voor Ditrich. De gevangenen spreken over het zien van een jonkvrouw in de lucht die in de rechterhand de broeders had. Ze schrokken zo van de jonkvrouw dat ze allemaal vluchtte.
- Dywan en Lineke branden Tranpeyen plat, deze ligt dicht bij Cristburg. Geven het aan hoofdman Kolte.
- De broeders en inwoners van Cristburg schieten Tranpeyen te hulp en verslaan Kolte en vele andere Pruisen.
- De broeders volgen de Pruisen, maar worden dan verrast door 500 man. Deze trekken daarna door naar Cristburg en branden het plat. In dit proces vermoorden ze iedereen in de burcht.
- Een broeder Syren houdt de Pruisen weg bij een deur.
- 60 kinderen worden gevangengenomen.
- Dywan trekt rond in het gebied van Cristburg en Marienburg. De broeders weten dit en verslaan zijn broer Dabor.
- Een aantal broeders bij Elbing worden gedood.
- Er heerst honger in Elbing en ze hebben een Pruisische edelman opgegeten?
- Samile geeft toe dat hij een Pruis is en krijgt kokend water in de mond gegoten, hierna wordt hij verbrand. Hij laat een zoon, Tustim, achter.

Pagina 572:

- De honger wordt zo erg dat de mensen van Elbing de Pruisen in hun stad laten gaan.
- De mensen van Elbing treuren of protesteren niet. Door hun moedigheid worden ze verwelkomt in het paradijs.
- De Pruisen nemen Cristburg in. Verbranden en slaan alles klein.
- De Pruisen belagen Colmen. De bisschop verleent het vergeven van zonden aan ieder die hen te hulp komt.
- De Pruisen verbergen zich 12 dagen in woud Vogelsang. De christenen denken dat de Pruisen weg zijn. Als ze op het veld zijn worden alle mannen en vrouwen vermoord door de Pruisen en de kinderen worden als gevangenen meegenomen.
- Een aantal Pruisen vangt drie broeders, waaronder Merten von Golin. Ze willen alle 3 onthoofden, waarop Merten zegt dat dit zijn gewaad niet ten goede zou komen. Hierop wordt hij losgemaakt zodat ze hem van het kleed kunnen ontdoen, maar Merten slaat de Pruis met het zwaard in de nek en dood de anderen met het zwaard dat de een heeft laten vallen.
- Merten jaagt op 20 Pruisen die het gebied zijn binnengetrokken. Hij wordt gevangengenomen. Er volgt een slag tussen de christenen en de Pruisen. Merten wordt uiteindelijk gevonden, hij is uitgeput, maar wordt later weer beter. Hij wordt gevonden met Pruisische wapens, kleding en paarden.

Pagina 573:

- De zoon van de koning van Litouwen verzameld een troepenmacht van 3000 man. Deze deelt hij op in 3 delen. Ze veroveren de burcht Birgelaw
- Er wordt een kapel geweid aan deze prins in Thorn.
- Rond dezelfde tijd vallen de Sudawen het land binnen en veroveren Loubaw. Hierna trekken ze moordend en brandend door Colmerland.
- Ze Vallen de burcht van Thorn aan. Verbranden het ziekenhuis.
- God geeft een vrouw kracht om een Pruis te weerstaan die haar wil vermoorden. Ze weet de man tegen de vlakte te slaan en laat hem in een gracht vallen. Ze springt hem achterna en wurgt hem.
- De burgers van Colmen vallen de Pruisen aan en weten vele gevangen christenen te bevrijden.
- De Sudawen delen hun leger op in twee delen. Een voor Thorn en de ander voor Colmen.
- De broeders voerden een nachtaanval uit op de Pruisen. Hierna heeft dit deel van het leger nog maar 800 man over (eerst 1000?).
- De Pruisische hoofdman wil alle broeders aan galgen hebben hangen en bestormd de burcht. De burcht heeft maar 3 broeders en een aantal knechten. Het bedreigen van de aanwezigen in de burcht hielp niet waarna hij de burcht bestormd.
- De hoofdman wordt tijdens deze bestorming in de hals geschoten door broeders Arnolt Kropff. De burcht gaat wel verloren.
- Ridder Nynerik zoekt de Sudawse hoofdman Scomandt op, maar wordt door diens mensen voor de burcht opgehangen samen met zijn zoon nadat hij zich bekendmaakt.
- Toen Scomandt dit zag, nam hij Heysmot in en vermoorde 40 man. Brandt tevens het huis van een ridder genaamd Czippil plat en slaat alles klein.

Pagina 574:

- Heynrich Monte is opgevoed door de broeders, maar vecht nu voor de Pruisen. Vangt christenen met een list, deze vertrouwen hem doordat hij Duits spreekt.
- In het jaar 1273 bekeerden de Samen, Ermen, Natangen en Barthen zich opnieuw tot het geloof. De enige die overbleven waren de Pogesenen. Deze laten 24 ruiters voor de stad staan. De inwoners van de stad vermoorden de ruiters, maar worden ingesloten door de rest van de Pogesenen.
- De Pogesenen vragen om het vrijlaten van 25 gevangenen, als de christenen willen blijven leven. Wanneer deze teruggegeven zijn vallen ze alsnog de burcht aan. De verbranden ze en vergieten zoveel bloed dat de burcht nog voor vele dagen rood kleurt.
- Mensen die buiten de stad stonden zagen de engelen van God, de christenen meenemen naar het hemelrijk.
- De meester en de broeders willen zich wreken op de Pruisen en reizen rovend, brandend en moordend rond.
- De Sudawen vallen de burcht van Bartensteyn aan, nadat ze horen dat vele volkeren onderdanig zijn aan de christenen.
- Een vrouw/moeder houdt een toespraak en spreekt over de zwakte van de mannen. Hierop gingen de mannen de burcht uit en vochten mannelijk tegen de vijand totdat 2000 dood op het veld lagen.
- Poppo von Ostirna was de 6e hoogmeester en voerde veel heilige oorlogen tegen de heidenen in Pruisen en Lijfland. Toen hij niet meer aan strijd dacht, gaf hij het ambt op. Hij hield het ambt voor 11 jaar en werd bij Breszlaw begraven.

Pagina 575:

- Na hem werd Anao von Sangirhawszen gekozen tot hoogmeester, hij hield het ambt voor 12 jaar. In 1275 werd Hartman von Helderunge tot hoogmeester gekozen, hij hield het jaar voor 8 jaar en werd in Venedige begraven.
- De broeders hadden vele oorlogen met de Nadrawen. Deze bekeerden zich uiteindelijk tot het geloof. Het waren zoveel conflicten dat het niet mogelijk is er veel over te schrijven. Hierna richten ze zich op de Schalawen.
- De meester zendt Ditrich von Samalant met 20 broeders en 1000 gewapenden naar het Schawalir land.
- De burcht Ragnite wordt ingenomen door de broeders. De verdedigers verweerden zich goed. 1100 mannen, vrouwen en kinderen worden gevangenen genomen. De burcht wordt platgebrand.
- De Schawalen revancheren zich door 400 sterke mannen vroeg in de ochtend de burcht van Labiaw te laten innemen. Ze vermoorden alle broeders, nemen vele vrouwen en kinderen mee als buit en branden de burcht plat.
- De meester zendt een leger dat uiteindelijk de Schawalen verslaat.
- Sarecte heeft een burcht in Schalawir die hij naar zichzelf vernoemd heeft.
- Hij bedenkt een valse list. Hij belooft iets aan de kumpthur van Mymel, maar komt deze belofte niet na. Hij laat zich daarna gevangenen nemen door de kumpthur, maar doodt een aantal broeders nadat hij ontsnapt.

Pagina 576:

- Vele Pruisen in het gebied bekeerden zich tot het Christelijke geloof, maar de Pogenesen keerden het geloof voor de derde keer de rug toe.
- De broeders proberen door middel van redenen de stammen Christelijk te laten blijven. Sommige accepteren dit, maar anderen niet. Een man genaamd Bonsen wil niet toetreden tot het geloof, aangezien hij twee vrouwen wil hebben. Hierdoor schaart hij zich met de Pruisen. Nadat de broeders dit horen, wordt Bonsen zijn hoofd opengeslagen.
- Een landkompthur laat de heidenen hun gang gaan, wanneer deze vervangen wordt door een ander strijden de christenen terug. Hierdoor roept de hoofdman van de Sudawen 4000 man bijeen en verovert vele burchten en doodt vele mensen. Ze proberen Czantir en Christburg te veroveren, maar de christenen weten ze tegen te houden. Hierop vermoorden ze iedereen buiten de poorten van de burcht en roven alles wat er to roven valt.

Pagina 577:

- Broeder Conrad moordt, rooft en brandt in het gebied van Sawdawen. Hij wordt overvallen in het bos van Wynsze. De Sawdawen schrikken van zijn koeheid (dapperheid) en vluchten, waarna hij er vele dood achterlaat in zijn achtervolging van de vluchtenden.
- 800 Litouwers lopen vrij in Polerlant. De hertog Leszke von Krokaw wil met 5000 man de 800 te lijf gaan, maar niet alle mannen zijn bereid te strijden. Hij houdt een toespraak op een berg en zegt dat hij alleen de mannen mee wil die in Gods naam de vijanden willen bestrijden. Uiteindelijk verslaat hij de 800 man, er blijven er maar 10 van over.
- Verhaal over 5 helden. Eerste is Merten, die vele Pruisen verslaat door kracht en list.
- Hierna rooft en moordt hij een dorp terwijl de Sawdawen een feest aan het vieren zijn. Hij neemt buit mee. Hierop willen de Sawdawen wraak en trekken naar Natangen. De broeders verslaan hen hier.
- Conrad von Freuchtewangen is de 10e landmeester. Deze dient voor 1 jaar. Broeder Manegolt is de 11e.
- De Sawdawen beraden zich over hoe ze wraak gaan nemen op de broeders en christenen. Ze werken uiteindelijk samen met de Litouwers. De broeders zijn te zwak om ze tegen te houden.

Pagina 578:

- Hierdoor moesten ze toestaan dat deze legermacht 10 dagen vrijuit door het land kon lopen.
- Ulrich Beyger trekt ondertussen het land van de Sawdawen binnen met 200 man te paard en rooft en brand.
- Ulrich duidt aan waarom hij oorlog voert tegen de Sawdawen.
- Een Sawdawsche edelman genaamd Russigen komt bij Balge aan. De man wil de kerk binnengaan, maar wordt geweigerd. Hij mag alleen binnentreden als hij gedoopt wordt. Na zijn doop wordt hij ziek. Een priester komt verhaal bij hem halen. De man verteld over het doden van vele christenen en het stelen van een beeld van een jonkvrouw (Maria) met een kind op haar schoot. Zijn mannen gooiden met speren naar het beeld, maar hij stopte dit. Na het stelen van dit beeld verscheen Maria voor hem in de nacht erna. Maria beloofde hem voor het beschermen van het beeld, de Sawdawsche edelman zou worden toegelaten tot het rijk van haar zoon. Nadat hij dit vertelde aan de priester gaf de man de geest aan God.
- In het jaar 1280 wordt Czanter omgedoopt tot Marienburg naar Gods (jesus) moeder.
- Manegolt brandt de dorpen van Scomande plat.
- Ulrich Beyer wordt gevangengenomen en gedood op dezelfde wijze als christus, maar met een extra nagel door zijn hart gestoken?
- Broeder Ludwigg von Libeneellin heeft het respect van Scomande en wordt uitgedaagd. Hierop slaat hij zijn uitdaggers neer met zijn zwaard in het kamp van Scomande. Deze laat hierop de gevangenen broeders en christenen vrij.
- De oorlog vraagt uiteindelijk zeer veel van Scomande. Deze vlucht naar zijn thuisland, maar laat zich uiteindelijk dopen met zijn gehele gezin.
- Conrad von Tyrberge de jongere vecht succesvol tegen de Sawdawen en verslaat hun hoofdman Wadol. Ludwigg von Libeneellin raakt gewond tijdens deze gevechten en wordt in de sneeuw achtergelaten door zijn kameraden.

Pagina 579:

- De Sawdauen redden Ludwig en genezen zijn wonden.
- Conrad von Tirberge is de 12e meester van Pruisen, heeft het ambt 5 jaar.
- In 1283 rijden 800 Litouwers het gebied van Zameland binnen. Ze trekken rovend en brandend rond en verslaan 50 man. Ze kunnen weggkomen zonder strijd te leveren.
- De landmeester richt een buitenpost op zodat de Litouwers niet meer onverwacht het land kunnen binnentrekken.
- Wanneer Conrad met de heren van Sawdauen spreekt wordt hem verteld dat Ludwig in zijn gevangenschap 1600 gevangenen heeft, bekeert tot het Christelijke geloof. De meester was blij dat Ludwig nog leefde en beloofde hem dat hij hem zou bevrijden. Kort hierop trok hij het land van de Sawdauen binnen en veroverde de burcht van Kymenowe. Hij bestormde de burcht zo krachtig dat de bewoners zich lieten dopen.
- De inwoners geven Conrad een gids en deze leidt hem richting de Sawdauen, deze zijn echter al weggetrokken uit het gebied richting de Litouwers.
- Broeder Ludwig had al vele oorlogen gevoerd tegen de Sawdauen, maar hier is nooit over geschreven.
- Een machtige Sawdasche edelman laat hem en zijn 1500 dopen. De hoofdman Seurde accepteert dit echter niet en vlucht naar het land van de Litouwers.
- In 1283, nadat de broeders alle Pruisen naar het Christelijk geloof hadden gebracht, ging hun aandacht nu uit naar de Litouwers.
- Meester Conrad von Tirberge belegerd de burcht van Bysin. Ze doden vele Litouwers door middel van projectielen, maar ook veel christenen raken gewond. Uiteindelijk veroveren ze de burcht met Gods hulp en brandde het plat. De Litouwers die vluchten werden grotendeels gevangen genomen.
- De heer draagt op om het land rondom de burcht te verbranden.
- Enkele Christen verdrinken in de Memel.
- De burcht van Gartin wordt belegerd en uiteindelijk met veel geweld ingenomen. De burcht en het land eromheen wordt platgebrand.
- Scomande verbrand het land rondom de burcht.
- De kumpthur van Christburg en Elwinge wordt gevangen genomen en vermoord.

Pagina 580:

- Scomande is volledig bekeerd en vecht nu voor de christenen tegen de heidenen.
- Hij vertelt hoe hij een beeld van een jonkvrouw met een kind op haar schoot vond. Hij had dit beeld met zijn eigen kleding schoongemaakt en in een kerk geplaatst. Voor zijn doop was hij zich niet bewust van God. Nadat hij dit alles gezegd had, riep hij Maria aan en gaf daarna de geest aan God.
- Een Schalowe edelman genaamd Girdelo wil de Litouwers pijn doen. Deze krijgt 100 gewapende mannen van de broeders, maar wordt bij de burcht van de Litouwers verslagen.
- Een Litouwers genaamd Peluse vraagt om hulp van de broeders en krijgt 20 Christelijke helden meegestuurd waaronder Merten en Conrad. Deze doden 70 man en redden een bruidspaar uit een benarde situatie.
- Ze zien een schip en volgen dit tot aan de kust. Ze verslaan de heidenen die zich in het schip bevinden en nemen de buit mee naar Thoran. De buit wordt hier tevens verkocht.
- Broeder Albrecht Meysen heeft een ziekte of vloek waardoor hij al zijn haar op zijn hoofd, wenkbrauwen en baard is verloren. Niemand wil hierdoor met hem omgaan, eten of drinken. Hij vraagt God hem te helpen. Een nacht later heeft hij hoofdpijn en voelt dan haar op zijn hoofd als hij zijn hoofd aanraakt.

Pagina 581:

- Broeder Albrecht wordt alsnog geweerd door de andere broeders. Hij valt op zijn knieën en spreekt tot Jezus Christus dat hij liever de dood zou ontvangen in plaats van zo verder te leven. Er valt hierop een oblate (iets van het avondmaal?) uit de hemel, waarop de broeder dit in de mond neemt. Sterft blijkbaar niet?
- In het jaar 1289 werd broeder Meynke von Quernfort tot 8e meester van Pruisen gekozen. Hij sticht een burcht genaamd Landishutte, of nu Flaguithe. Hij geeft de burcht aan de komphur van Oostenrijk (Bertold) en 40 andere broeders met 100 gewapenden.
- Bertold werd ook meester van Koningszberg gemaakt. Blijkbaar bestaat er een wonder over Bertold.
- Hij beweerde dat kuisheid, gehoorzaamheid en armoede de belangrijkste bouwstenen van de orde waren. Kuisheid was echter lastig vol te houden. Hij legde zichzelf op om 1 jaar lang samen met een jonge aantrekkelijke vrouw naakt in bed te slapen, zonder iets met haar te doen. Dit hield hij vol. Samson was sterk, David was heilig en Salomon was wijs, maar alle vielen ze door toedoen van een vrouw. Doordat Bertold hier niet voor was gevallen zou hij groter zijn dan deze drie mannen. Hij liet zich hierna inlijven tot de orde en vertrok naar Pruisen.
- De koning valt met 8000 man Zamelant binnen. Trekt roven en brandend rond voor 14 dagen. Ze vallen een burcht aan. Meester Meynke stuurt 2000 man per boot en 500 ter paard richting de burcht om te helpen. De 120 mannen in de burcht verdedigen deze tegen de Litouwers. Na veel verliezen aan beide zijden komen de 500 man aan. Deze laten de aanvallers voor het kasteel zo schrikken dat deze op de vlucht slaan. De Litouwers vluchten uiteindelijk weg uit het gebied.
- Rond dezelfde tijd vertrekt broeder Ernke met 25 man en vaart de Memel op, hij wilde ervaren wat de Litouwers aan het doen waren.

Pagina 582:

- Er wordt een list uitgevoerd door de Litouwers, maar deze werkt niet. Van de 36 man worden er 25 gedood, de anderen vluchten.
- In dezelfde tijd trok de Litouwers Jesbute rovend en brandend rond in Polnerlant. Hij was ondanks dit een vriend van de broeders.
- Broeder Hynrich Czuckeszswert wordt met 29 broeders en 700 man de wildernis ingestuurd door de meester. 300 van de Litouwers worden verslagen door de broeders, ondanks dat deze al 8 dagen honger leden. Ze zouden verraden zijn door Jesbute.
- De meester krijgt bericht over dat de broeders gezond terugkomen en dat ze een groot aantal heidenen hebben verslagen. Ook zou een machtig vorst zijn gestorven in de Duitse landen, hier was de meester bedroefd over. Hij troost zichzelf met de gedachte dat God hem bijstaat.
- Jesbute verwond het paard van Hynrich. Deze steekt hierop een speer door hem heen. Jesbute weet nog een vinger van Hynrich's hand af te hakken, maar sterft hierna.
- Koning Putuwer stuurt zijn zoon Wyten naar Polan. Wyten kon de heidenen echter niet alleen bestrijden. De meester zond hierop 60 broeders en 1000 man naar het gebied. Samen wisten ze de heidenen te verslaan, ook al waren er wel veel gewonden.

Pagina 583:

- In het jaar 1292 trekt meester Meynke het land van de Litouwers binnen en zegt hen dat ze verraden zijn. De Litouwers hebben hier echter geen bewijs voor. Hij nodigt hun oudsten uit voor een avondmaaltijd. Als de rest van de Litouwers dit zien denken ze dat ze verraden zijn.
- De zoon van de koning van Litouwen (Witen) trekt met 1800 man naar Lunteziez en verslaat hier 400 man. Hij neemt veel christenen en gelovigen gevangen mee, dit zou hij voornamelijk uit boosheid doen. Hij verbrandt deze personen samen met de kerk.
- Kazsimir is uit op wraak en volgt hem met 1800 man.
- Er wordt eerst vrede gesloten, maar Witen breekt deze. Kazsimir wordt verslagen door Witen, één enkele ridder keert terug.
- Conrad Stange belegerd de burcht van Junygede. Een boot kwam langs, de mannen hierop vertelden de christenen dat de Litouwers een groot leger hadden verzameld voor de burcht. De broeders zeiden dat als ze terug zouden trekken ze in de rug aangevallen zouden worden. Ze riepen God op hen te helpen. De christenen sloegen een kruis en hoopten op hulp van God. Ze vielen de Litouwers aan, sloegen vele neer en de helft van de Litouwers vluchtte.
- Het volgende jaar was de komphur bij Ludwig von Libenezellin. Hij en zijn mannen trokken een dorp binnen dat heilig was voor de Litouwers. Hij probeert de heiligen en anderen in het dorp te bekeren. Hij zendt tevens een aantal man erop uit om andere heidenen te verslaan.
- De rest gaat in op een paar simpele kleine veldslagen.

Pagina 584:

- Ludwig trekt naar een burcht Hij verovert de burcht, maar kan deze niet behouden. Hij verbrandt de burcht. Hierna trekken ze door naar de burcht van Kymel, die tevens aan de Memel ligt. Deze had in het verleden voor veel problemen gezorgd. Deze werd ook in as gelegd. De Litouwers beroven hierop 5 dorpen.
- In het jaar 1297 is er al tijden strijd tussen de broeders in Lijfland en de burgers van Rige (Riga?). De eerste slag wordt gewonnen door de burgers van Riga, maar de andere slagen, met Gods genade, worden gewonnen door de broeders. Hierop lieten de burger van Riga Witen, de koning van Litouwen, toe tot hun land.
- Eerst heeft Witen de macht in het gebied, maar de grootmeester van de orde zendt een grote riddermacht naar het gebied. Bij het zien van het leger stormen de al aanwezige broeders hun burcht uit en verslaan samen met het leger ongeveer 4000 man. Hierna nemen ze ook Riga in.
- In het jaar 1298 veroverde 200 Litouwers onverwachts een dorp. Ze namen de vrouwen en kinderen gevangen en vermoorden de mannen en één priester. Ze hadden geen respect voor de sacramenten en er werd zelfs in het doopwater gescheten. Deze Litouwers werden uiteindelijk op hun terugweg verslagen door Conrad Sagk.
- Broeder Ludwig is de 9e landmeester en dient het ambt voor 1 jaar. Hij ligt begraven in Colmenzee.
- Er werd gewaarschuwd dat de heidenen het gebied van Natangen wilden innemen. Ludwig liet de mensen van dit gebied alsnog terugkeren naar hun huizen. Uiteindelijk werden 200 christenen de volgende dag verslagen en gevangen genomen door de heidenen.
- In het jaar 1300 werd Helwig von Goltbach tot 15e landmeester verkozen.
- 80 Litouwers willen zich vestigen in het bisdom van Ermen, maar deze worden geweerd door broeder Walter

Pagina 585:

- In hetzelfde jaar, dat koning Wentezlaw von Bohemen gekroond was als koning van het Poolse land, trokken 6000 Litouwers binnen in het land van Dabryn. Hier verbrande ze alles en dode veel christenen.
- Een aantal van hen wordt verslagen door christenen, diegene die vluchten verdrinken uiteindelijk in een nabijgelegen rivier.
- In hetzelfde jaar waren er twee broeder (Heynman en Frederich) die elkaar lief hadden en samen zouden sterven als de een stierf. Frederich valt uiteindelijk van een paard en sterft. Heynman roept hierop: O Frederik, lieve vriend, getrouwen man hoe heb je me kunnen vergeten. Hadden we niet in godsnaam beloofd dat we samen naar het hemelrijk zouden gaan. Uiteindelijk kwam er een priester. Toen Heynman deze zag, gaf hij de geest en vergezelde Frederich naar het hemelrijk.
- In het jaar 1297 was Goffred von Hoenloch de 11e hoogmeester, hij hield het ambt voor 13 jaar. Hierna werd hij capittel in Elwinge. Siffried von Vuchtewang werd na hem als hoogmeester gekozen.
- In het jaar 1300 werd Conrad Sagk tot 16e landmeester gekozen. Hij hield dit ambt 6 jaar.
- Rond dezelfde tijd was er in de Litouwse burcht Oukayn een heiden, genaamd Drayke, wiens hart pijn deed omdat hij zo lang heiden was geweest. Hij zendt zijn zoon Pynnen naar de priester van Ragnith en hoopt dat hij hen van het heidenschap kan verlossen. Hij laat de deur van de burcht open voor de broeders. Deze verslaan de Litouwers en dopen hierna Drayke en zijn gezin.
- In Christburg was een broeder genaamd Gunderam die een eenzaam leven leidde, maar de moed van een held had. Een heiden raakt hem zo, dat zijn ingewanden uit zijn lichaam komen. Hij houdt met 1 hand de ingewanden tegen en verslaat de rest van de heidenen, hierna viel hij en stierf. De mensen die hij gered had zwoeren zijn lichaam te volgen, waar het ook maar zou gaan.
- Een aantal Litouwers trekken het land binnen en roven en branden. Ze worden uiteindelijk verslagen en de gevangenen bevrijd door de broeders. Nadat er vele Litouwers gestorven waren door verdrinking of honger, hing de rest zich op.

Pagina 586:

- In het jaar 1305 trekt Philips von Bolant met 9 broeders en 200 man naar Litouwen en verbrand hier 3 dorpen en vele andere dingen. Hij wordt nagejaagd door de koning van Litouwen en uiteindelijk door hem verrast. Iemand steekt zijn broeder neer waarop Philip het hoofd van deze persoon afhakt. Ze verweren zich met een aantal man tegen een grote legermacht. De 200 man die eerder gevlucht waren komen nu terug. Hier schrikt de koning van Litouwen zo van dat hij en zijn soldaten op de vlucht slaan.
- Hinrich von Ploczk was de 17e landmeester, hij hield het ambt voor 2 jaar. Hierna in het jaar 1309 kwam hoogmeester Sieffred von Freuchtewang naar Pruisen. Hij verplaatste het hoofdhuis van Venedie naar Marienburg. Hij verhieft dezelfde landmeester naar de functie van hoofdkomphur.
- In hetzelfde jaar trekken 5000 Samayten het land binnen.
- In het jaar 1311 trok koning Witten van Litouwen en Pruisen de landen van Natingen en Zamelant binnen. Hier roofde en brandde hij voor 9 dagen. Hij trok hierna verder het land in. Seiffred von Freuchtewang stierf dit jaar en werd bij Colmenzee begraven.
- Koning Witen trok met 4000 Litouwers Pruisen binnen. Hij brandde het bisdom van Warmen plat tot aan de Brunszberg. Ze verbranden alle kerken en tonen geen respect voor God. De geroofde personen zijn er 1400.
- Ze stoppen in de wildernis van Barten, waarop Witen vraagt aan de vrouwen waarom God hen niet helpt. Hij smijt boeken op de grond en stampert erop.
- Broeder Hinrich von Ploczk wordt opgeroepen om de Litouwers te verslaan. Hij jaagt ze na met een klein aantal broeders en verliest er vele tijdens de eerste paar minuten van de strijd.

Pagina 587:

- Hij weet door te breken met broeder Günther von Arnsteyn.
- Er werd iets gedaan door God waardoor de Litouwers schrokken en vluchten. De broeders besteedde dag en nacht aan het achterna jagen en doden van de heidenen. Koning Witen is verslagen en de vrouwen danken de broeders en zeggen dat ze zowel op aarde als in de hemel beloond mogen worden voor hun diensten. De broeders stichten junefrawen klooster in Thoran en geven de buit die ze hadden gemaakt aan dit klooster.
- In dezelfde zomer trekt Gebehart von Mansfelt met 1500 ridders en 40 broeders het gebied van Samaiten binnen. Hij rooft en brandt en verslaat de Samaiten.
- Een kameraad van de koning van Litouwen is gevangen door de broeders bij Balge. Hij wordt vrijgelaten om de broeders te helpen. Deze verraad hen, maar een andere onderdaan waarschuwt de broeders voor een hinderlaag. De broeders bedanken God en zijn lieve moeder voor het behoeden hiertegen.
- De broeders trekken nogmaals het gebied binnen. Ze vangen hier 4 wachtmannen. 3 vermoorden ze en de andere zegt dat de koning een hinderlaag plant. Het grootste deel van de legermacht blijft bij de schepen en een kleiner deel trekt rovend en brandend door het land.
- In 1312 werd Karl von Tryre Bellfart tot 13e hoogmeester gekozen, hij hield het ambt voor 13 jaar. Karl ging naar Rome om zijn zaak te verdedigen tegenover de Paus en andere kardinalen.

Pagina 588:

- Hij bleef een jaar in Rome in stierf op de terugweg in Tryre.
- Hij stichtte de burcht Christmymel. Deze wordt bevoorrad vanaf de rivier en de zee
- Verhaal over een Beyer die zijn kruis te kort slaat als hij een kruisje maakt. Een stem spreekt tot hem en kaart dit probleem aan. Om zich te beschermen tegen de duivel slaat hij vanaf nu een kruis dat niet te kort is.
- Broeder Werner bouwt een heerschap. De heidenen accepteren dit niet en vallen het heerschap aan. De broeders verdedigen zich en verslaan de heidenen.
- De koning van Litouwen valt Christmymel aan met een grote macht, maar de christenen weten het te verdedigen.
- In het jaar 1315 vielen de Samaiten de burcht van Rangnith aan. Nadat ze de burcht niet binnenkomen branden ze de velden met graan plat.
- Koning Witen valt opnieuw Christmymel aan. Dit doet hij al voor 17 dagen en valt elke dag aan.
- De meeste zendt een kleine legermacht om te helpen, dit lukt echter niet. Witen weet dat de christenen nu met een grotere legermacht zullen komen. Hij probeert Christmymel te verbranden, maar dit lukt niet. Hij trekt uiteindelijk weg, maar vernietigt de blyden (artillerie wapentuig?).

Pagina 589:

- In een ander jaar trok de maarschalk tijdens de winter naar Litouwen en roofde en brandde hier. Op zijn terugweg komt hij edelen tegen die in Litouwen willen vechten. Deze gaan uiteindelijk hier naartoe en moorden en branden nog meer. De graaf te Berge slaat uiteindelijk 50 man tot ridder.
- In 1317 zou er nog een tocht naar Litouwen plaatsvinden, maar in de nacht voor vertrek sloeg er donder in. Ze trekken uiteindelijk niet het land binnen en er wordt gezegd dat als ze dit wel hadden gedaan dat ze dan allen vermoord zouden zijn.
- Hoofdman David trekt ongevraagd het land binnen, maar wordt verdreven door Ulrich von Drenteben.
- In 1320 trekt Hinrich von Plotezk het gebied van Mednicken binnen met een riddermacht. Hij wordt uiteindelijk door de heidenen verslagen.
- David, de burggraaf van Garten, rooft samen met de Litouwers in het land van de koning van Denemarken. Hij neemt 5000 vrouwen gevangen.
- De Samayten branden de stad Mymmel plat.
- De Litouwers vallen het gebied van Dabrin binnen en vingen hier 6000 christenen. Ze versloegen 2000 christenen, 9 priesters en 60 geleerden. Ze ontferden 10 geweiide kerken en bederven het land zo erg dat het er nog lang rustig was.
- In hetzelfde jaar stierf broeder Johan von Gilwerstete in Konigeszberg. De broeder had veel zondes en schande. God spreekt hem toe.

Pagina 590:

- Hij vraagt hem hoe hij zijn schepper zoveel pijn kan doen. Johan vraagt Maria om hulp. God laat hem echter vallen uit de lucht enkele mijlen van de stad vandaan. Hij rent terug naar de burcht om de rest hierover te vertellen.
- In hetzelfde jaar ging de Pruis Mücke met 19 metgezellen tegen Litouwers strijden. Hij en zijn metgezellen overvielen 45 Litouwers in hun slaap. Hij wordt gezien door een groot leger en nagejaagd. Hij ontsnapt, maar hij en zijn metgezellen hebben geen eten meer. Hij zegt tegen hem dat ze beter op pad kunnen gaan en hopen op Gods genade. Dit bevalt iedereen en ze volgen hem. Ze liepen naar de vijanden toe en vermoorden deze in hun slaap. Hierna trokken ze terug naar hun eigen land.
- In het jaar 1328 werd Werner von Orsele tot 14e hoogmeester gekozen. Hij houdt het ambt voor 3 jaar en wordt in Marienwerder begraven.
- 400 Litouwers wilden de burcht van Chirstmymel bestormen, dit wordt de broeder verteld door een visser. Ze bereiden zich voor op de aanval en brengen de Litouwers grote schade toe.
- De burgers van Ryge en de bisschop van de broeders in Lijfland zenden brieven naar Rome, zeggende dat de koning van de Rewsen en de Litouwers graag Christen wil zijn. Dit gebeurde in het jaar 1329.
- Er wordt geëist dat er vrede is tijdens het Christen worden van de koning. Deze spreekt over het Christen willen worden, maar ondertussen heeft hij David naar Lijfland gestuurd om hier te plunderen. Hij neemt 5000 man gevangen en rooft en brandt. Als hij terugkeert, zegt de koning tegen de priesters die uit Rome gekomen waren dat hij nog nooit brieven naar Rome gezonden heeft. De priesters keren hierop terug naar Rome.
- In 1326 vraagt de koning van Polen of de koning van Litouwen hem 1200 man wil geven.

Pagina 591:

- Hij brandde 200 dopen en vele kerken, kloosters en jonkvrouwen kloosters plat. Hij toonde geen respect voor beelden, principes of God.
- Zijn mannen nemen vele vrouwen en kinderen gevangen. Onder hen was 1 vrouw die zo mooi was dat ze onderling om haar vochten. Ook verkrachten ze de vrouwen uit een klooster.
- Een van de vrouwen uit het klooster wil haar kuisheid niet opgeven en wordt onthoofd door een van de mannen.
- Ze nemen 6000 christenen mee.
- Andres Gost vermoord David de hoofdman terwijl hij zijn paard laat drinken. Hij wordt achtervolgd door de andere heidenen, maar God helpt hem te ontkomen.
- In het jaar 1331 werd Ludolff hertog von Brunswigk tot 15e hoogmeester gekozen., hij hield het ambt voor 4 jaar. Hij werd in Konigszberg begraven. Hij bouwt de stad Ylgenburg. Ditterich von Aldenburg bouwt in hetzelfde jaar Lewnenburg en Bartensteyn.
- Otto von Lawterberg bouwt de stad Newenmarckt.
- Broeder Rudolff sticht de stad Bischoffswerder.

Pagina 592:

- In 1331 trok hertog Loket het Colmische land binnen en ging hier rovend en brandend te werk.
- Loket wordt uiteindelijk verslagen door een coalitie van verschillende vorsten en edelen. Door deze winst wordt er een groot gebied van land gewonnen voor de christenen.

Pagina 593:

- In 1335 wordt Ditterich burggraaf van Aldenburg tot 16e hoogmeester gekozen, hij hield het ambt voor 6 jaar. Hij stierf in Thoran, maar ligt begraven in Marienburg.
- Na hem werd Ludolff Konig gekozen tot 17e grootmeester. Hij hield het ambt voor 3 jaar en werd in Marienburg begraven.
- In 1345 werd Heynrich Tuszemer tot 18e hoogmeester gekozen, hij hield het ambt voor 6 jaar en is in Marienburg begraven
- In het jaar 1348 vielen de Pruisen en Litouwers binnen. Deze werden door de christenen tegengehouden. In totaal vielen er 10.000 doden, waaronder maar weinig christenen.
- In het jaar 1351 was Weynrich von Knyprode tot 19e hoogmeester gekozen. Hij behield het ambt voor 33 jaar.
- In zijn tijd was de koning van Litouwen gevangen en naar Marienburg gebracht. Met behulp van een knecht wist hij te ontsnappen.

Pagina 594:

- Op Sint-dominicus dag versloegen de Duitsers vele Polen bij Danckze. Ze roepen dat ze Kinstutte uit de gevangenis van Krakaw willen bevrijden.
- Dit wordt uiteindelijk gedaan. Kinstutte wordt met een schip, koopmannen en een paar goede mannen bevrijdt. Verder stierven er veel heidenen en weinig christenen.
- In het jaar 1364 was er iets afgebroken in Marienburg, reparatie kostte een groot deel van de schat van de broeders.
- Een jaar hierna kwam de zoon van Kinstutte (Waydoth) met 15 paarden naar Konigeszberg en liet zich dopen. Hij werd Hynrich genoemd.

Pagina 595:

- Waydoth trekt rond in Litouwen voor 12 dagen en moordt en brandt hier. Hij neemt de burchten van Kernowe en Meyszegale in. Hij vindt tevens veel gevangen christenen, deze neemt hij mee terug naar zijn eigen land.
- In het jaar 1369 stichtte meester Weynrich met geweld een huis genaamd Gotiszwerder en plaatste er broeders en wapens.
- Op Sint-Michiels dag belaagde de koning van Litouwen dit huis en belaagde het dag en nacht met 18 blijdes totdat hij de burcht gewonnen had.
- De broeders en hun gezinnen worden gevangen genomen. De meester overlegt een ruil voor de broeders. Uiteindelijk sticht de meester nog twee andere huizen. Alle drie de huizen worden uiteindelijk platgebrand, met de heidenen erin.
- In het jaar 1370 kregen de Litouwers en Rewsen hulp van mensen uit verre landen. Ze probeerden de christenen uit Pruisen te verdrijven. De maarschalk wordt met een klein leger gezonden om de situatie in te schatten. Hij neemt in deze tocht enkele honderden mensen gevangen. De gevangenen vertelden hem dat het leger van de Litouwers en Rewsen op zondag het land zou binnenkomen bij het huis Flawdaw

Pagina 596:

- De meester, maarschalk en andere christenen reden naar deze locatie en streken met de Litouwers en Rewsen.
- De heidenen verliezen 5500 man in deze strijd en de christenen maar 300.
- In een ander jaar hierna op Sint-bartholomeus dag vielen meester Weynrich en maarschalk Rotger Litouwen binnen. Ze verdeelden zich in tweeën over het land. Ze verbranden een aantal dorpen en gebieden, en maakten veel gevangenen.
- De hertog van Oostenrijk en een aantal andere edelen wilden graag tegen de heidenen vechten. Het weer was echter zo slecht dat ze weer terug moesten keren naar hun eigen land. Dit maakte hen zeer bedroefd.

Pagina 597:

- In hetzelfde jaar in de herfst kwam de grootkapittel naar Marienburg.
- Er wordt verzekerd dat er geen heidenen bij het strand van de Mymel zijn, maar dit blijkt incorrect te zijn en een hinderlaag. Dit gebeurde nadat de christenen de rivier over waren gestoken. Ze trokken terug en werden bekogeld met stenen en werpsperen. De heidenen gaan hen achterna, maar schrikken van hun dapperheid. Ze vluchten, vele worden verdronken tijdens hun vlucht. Gevangene worden na dit tafereel uitgewisseld.
- In het jaar 1375 was maarschalk Gotfred von Lyndin in Litouwen met wat edelen uit verschillende steden. Deze deelden zich op in drie groepen en roofden in het gebied.

Pagina 598:

- Uiteindelijk namen ze 900 mensen gevangen.
- Hierna rijdt de komphur van Ragnith in de zomer het gebied van Wayken binnen met 300 man. Ze worden overvallen en moeten hun buit opgeven. De Christenen verliezen een aantal man, maar de heidenen nog meer. Uiteindelijk moeten ze alsnog op de vlucht slaan.
- In hetzelfde jaar vielen de Litouwers het Christelijk gebied binnen en maakte 800 vrouwen buit.
- In het jaar hierna viel meester Weynrich het gebied binnen en werd geholpen door de hertog van Oostenrijk. Deze sloeg hem tot ridder. Weynrich wilde graag de Duitse orde blijven dienen.
- Weynrich stuurt de komphur van Balge onverwacht het land van Rewsen binnen. Hij brandt het land plat. Hij neemt 200 mensen gevangen, 1000 runderen en 200 paarden. Het was niet mogelijk om meer mee te nemen door de dikke laag sneeuw die er lag.

Pagina 599:

- De komphur van Ragnith trekt het gebied voorbij de Mymel binnen en rooft hier 200 mensen en paarden. Ze konden oversteken doordat ze een sterk stuk ijs konden vinden.
- In dezelfde tijd woonde in Dabryn een ridder genaamd Hans von Kruschin, deze kwam in Colmenzee bij de Duitse orde.
- Eens stuk over hoe fantastisch hoogmeester Weynrich was, wijs, bij de tijd, slim, etc.
- Door deze verhalen kwamen veel edelen naar het gebied om de Duitse orde persoonlijk te kunnen zien.
- De Duitse orde, heren van Pruisen, worden gezien als slimme mensen.

Pagina 600:

- Vele belangrijke personen in deze tijd zoeken een audiëntie met de orde, en zoeken hun wijsheid.

Pagina 601:

- Keizer Karulo wil een bepaalde burcht of stad van de orde ontvangen, hierdoor was de keizer lange tijd nijdig op de orde.
- De broeders hielden zich aan de geboden van God en genoten van zijn warmte, maar dag na dag werd hun trouw minder. Ze vergaten hoe hun voorgangers bloed vergoten voor het bestrijden van de heidenen. Ze hadden Pruisen en Lijfland van God gekregen, en de inwoners van deze gebieden moesten zich aan de geboden van God houden.
- Om deze redenen zorgde God voor plagen in deze landen, als straf? Om deze redenen zijn heidenen niet de enige plaag voor de Duitse orde, maar ook andere Christelijke vorsten.

Pagina 602:

- In het jaar 1383 werd Conrad Czolner von Rotensteyn tot 20e hoogmeester gekozen. Hij hield het ambt voor 8 jaar.
- In hetzelfde jaar wordt Wille nagelaten aan de zonen van de broeders Jagel en Schirgal, of een zoon genaamd Wylad?
- In Wille was een burger die Hans von Rige heette. Hij veroverde met een aantal anderen de stad terwijl Wylad op jacht is.
- Wille wordt overgeleverd aan Jagel.
- Kinstud verzameld een leger van Litouwers en Samayten nadat hij dit nieuws hoort.

Pagina 603:

- Jagel stuurt schepen naar Conrad Czolner en geeft aan dat hij Christen wil worden. Hij geloofde Jagel en kwam hem met een groot leger te hulp schieten.
- Kinstutte was oud, en zijn mensen gehoorzaamden hem slecht. Jagel biedt hem hulp. Hierna gooit hij Kinstutte en zijn zoon in de gevangenis. Kinstutte pleegt zelfmoord. Zijn zoon Wytolt komt vrij met hulp van zijn vrouw door haar kleren aan te doen.

Pagina 604:

- Hij geloofde God en zijn trouw en waarheid.
- Meester Czolner neemt Wytold in bescherming. Hij geeft hem een huis in Mergenbergh. Overal waar hij langskomt, dient hij goed behandeld te worden.
- Czolner zoekt Jagel op in de buurt van Chirstmymmel. Hij eist dat Jagel naar zijn kant van de rivier komt, deze weigert. Uiteindelijk leidt dit tot vijandigheid tussen de twee.

Pagina 605:

- Wytold zorgt voor 300 man en brandt een stad voor Wille plat. Hij is hiervoor in Ragnithe gedoopt.
- De meester belaagd Jagel en Schirgal voor 7 weken met blijden.
- Wytold gaat naar hawskzkomphur van Jorgenburg. Hij vroeg hem om Ragnith en Splittern te waarschuwen voor Jagel en Schirgal.
- De hawskzkomphur liet zijn stad aan zijn schoonbroer over.

Pagina 606:

- Deze verraad hem nadat hij weg is?
- De stad wordt verbrand en mensen vermoord, maar enkelen weten te vluchten. Deze waarschuwen over wat er gebeurd is.

Pagina 607:

- Enkele edelen die dienst hadden gedaan voor de Duitse orde werden gevangen en gedood. Het huis werd platgebrand.
- Enkele dagen later kwam hij bij het huis Mergenwerder aan. Dit huis wilde hij ook verraden. De hawskompthur was echter vroeg op en zag dat er wat mis was.
- Wytold bestormt uiteindelijk met vele boze Chirstenen, maar ook Litouwers en Rewsen het huis Marienwerder. Dit deden ze voor 6 dagen. Ze vingen en doodde alle Christenen en verbrandde het huis.

Pagina 608:

- Een aantal Litouwers gingen een kelder in. Hier lag brandbaar spul en toen het vuur hierin viel, verbrandde een aantal Litouwers.
- In dezelfde tijd was koning Ludewig in Ungern door alle koningen geprezen in eer, rijkdom en mannelijkheid. Er waren twee vrouwen. Van Wilhelm van Oostenrijk was dit Hedwig en Segemund von Brandenburg was dit Maria. Segemund en Wilhelm waren rijk, maar hadden beide schulden aan Polen. Wilhelm en Hedwig hadden elkaar zeer lief.
- Blijkbaar was er iets gaande waardoor Wilhelm werd verdreven uit het gebied door Jagel, geen idee wat?

Pagina 609:

- Hedwig gaat blijkbaar met Jagel trouwen.
- Jagel liet zich dopen tot Christen. Hij hield vele broeders en christenen gevangen in zijn gevangenis.
- Hedwig was een mooie vrouw en kreeg hierdoor veel bezoek. Zij had echter geen vreugde in haar leven. Ze droeg een geringe hoeveelheid kleding. Ze moest alles doen wat Jagel zei, ze moest een goede vrouw zijn. Ze was Jagel ongehoorzaam en wilde niet alles doen. Ze biechtte dit op tegen de biechtvader, deze hield zijn mond.
- Door een list wist ze bij haar liefde Wilhelm te zijn. Anderen hielpen haar hierbij.

Pagina 610:

- Hier zou menig persoon voor vermoord worden.
- Wilhem wilde geen vrouw nemen, zolang ze leefde.
- Jagel hield na zijn doop nog steeds broeders en christenen vast.
- Zijn moeder en Schirgal stierven beide ongedoopt in gevangenschap.
- Meester Czolner stuurde brieven naar vorsten om te zeggen dat de doop van Jagel en Wytold geen Christelijke grond hadden of getrouwe meningen.

Pagina 611:

- Hij gooide de weg naar Polan op slot zodat geen vorst de orde te hulp kon komen tegen de heidenen.
- Hij gaf de heidenen tevens pantsers wapens.
- Hij zond diere naar verschillende Europese vorsten.
- De orde vroeg of iemand dit probleem ter harte wilde nemen.

Pagina 612:

- Geen vorst en zelfs niet de paus wilde de orde helpen.
- De paus riep op tot vrede met de Litouwers, hier mochten echter geen heidenen in worden opgenomen.

Pagina 613:

- Niet veel informatie.

Pagina 614:

- Meester Czolner wist dat de koning van Frankrijk samen met de hertogen van Brabant oorlog voerde tegen de hertogen van Gelre. Veel Rijnse heren kwamen Gelre te hulp.
- Een persoon in Gelre geeft aan de orde te willen helpen. Hij ging uiteindelijk naar Falkenburg (Oost-Polen).
- De stad wordt veroverd, maar de hertog wil hierna niet uit de stad. Hij heet Echard von Waldaw.

Pagina 615:

- Hierdoor trokken de heren door naar kosselyn. De burgers gaven zich in genade over.
- De meester gaf de hertog van Gelre raad. Hij zond de maarschalk en de komptuur van Christburg opnieuw naar Falkenburg.
- iets over het gevangenzetten van de hertog? Niet heel duidelijk.
- iets over het langsrijden langs de vrouwenkerk en jodenkerk in Konigszberg.

Pagina 616:

- Echart von Waldaw laat de hertog van Brabant en nog vele anderen vrij.
- De Duitse orde was de hertog van Gelre veel dank verschuldigd en vroeg niet om geld.
- In dezelfde tijd was de kompthur in Mymmel, Marquart Raschau.

Pagina 617:

- Deze trok ten strijde tegen de Samatyn. De Samatyn lieten hen verder het land intrekken. Er viel veel sneeuw en het begon te vriezen. Op begeven moment vielen de Samatyn de kompthur en zijn gezelschap aan. De Samatyn versloegen iedereen, maar lieten de kompthur leven. Ze bonden hem op zijn paard. Ze stoken 4 palen in de aarde, staken een hoef van elk paard door elke paal. Ze bonden 30 broeders aan de palen vast en staken het daarna in brand als offer aan hun goden.
- Hertog Wytold zag hoe sterk Jegel en Schirgal werden. Hij dacht dat ze terug zouden denken aan zijn oude boosheid.
- Hij stuurde zijn naaste familie naar de orde in Marienburg toe, als zekerheid?

Pagina 618:

- De orde, Wytold en Samayten zweren trouw aan elkaar. De heidenen houden hun woord echter niet lang.
- Het jaar 1390 was een genadig jaar. De koning van Polen liet mensen door zijn rijk reizen richting om naar de orde te gaan in het Oosten.
- In het jaar 1391 werd Conrad Walronder tot 21 hoogmeester gekozen

Pagina 619:

- Hij hield het ambt 3 jaar. Hij zag er afschuwelijk uit. De oorlog kostte hem zijn jaren.
- Hij verachte priesters en monniken. Hierdoor kwam niemand hem op zijn einde troosten. Hij ligt in Sint-Anna begraven.

Pagina 620:

- Hij wilde alle eren hun eer verdiend hadden op ridderlijke manier. Hierdoor kwamen er veel edelen naar Konigszberg.
- Hij stelde een reis naar Litouwen voor aan de edelen.
- Conrad von Richardsdorff besteedde op zijn weg naar Konigsberg een dag en nacht in een grot. Iedereen die met hem was overleed, alleen hij bleef over. Hij wilde niet zeggen wat hij gezien of gehoord had.

Pagina 621:

- Terwijl de meester met de andere edelen in Litouwen was viel Jagel, de koning van Polen, Pomerien binnen.
- Hij viel Elwinge aan. De meester en edelen hoorden dit en keerden om in zijn richting. Jagel hoorde dit op zijn beurt en zette kamp op bij Dabyrn.
- Bij het zien van de meester en zijn kameraden vluchten de Polen. Dabyrn wordt ingenomen.
- iets over het verkopen van het land van Dabyrn voor 50 goudstukken.

Pagina 622:

- iets over het vergeven van Dabyrn voor andere steden, of het in naam bezitten van de stad.
- Er was een ridder genaamd Bartusch von Weszinburg, deze richtte veel schade aan in de stad Oelsen. Hij zat 9 dagen vast.

Pagina 623:

- Een andere ridder genaamd Weiczslaw Czambur deed hetzelfde in Kuya, ook vocht hij met een aantal Polen. Het werd verboden voor hem om zich in een bepaald gebied te begeven.
- De meester, de maarschalk en de kompthur von Christberg veroveren het huis van Garten. Ze branden het plat tot de grond en nemen 4000 mensen gevangen.
- Ze ondervonden geen hindernissen.
- Wytold zendt Corbuth, de broer van Schrigal, naar Jagel toe.

Pagina 624:

- De stad wordt herbouwd door Wytold. Groter dan eerst.
- Rond dezelfde tijd kwam de lantkompthur von Behemen naar Pruisen.
- iets over dat hij sterft, onduidelijk waarom.

Pagina 625:

- Op onze vrouwendag kwam de maarschalk met Wytold en Schirgal samen in Tobysen.
- Er was eerst overleg over het vrijlaten van gevangenen door Jagel, maar dit kwam nergens op uit.
- Uiteindelijk kwam er hulp uit Duitse landen en trok de maarschalk vijandelijk gebied binnen. Hij roofde hier een aantal mensen en paarden.
- In het jaar 1393 werd Conrad von Jungingen tot 22e hoogmeester gekozen, hij hield het ambt voor 13 jaar. Hij ligt bij Sint-Anna begraven. Iedereen mocht de hoogmeester. Hij krijgt allemaal goede eigenschappen toegeschreven.

Pagina 626:

- Hij vraagt aan de koning van Polen of er vrede tussen hem en de orde kan zijn.
- Hierdoor zou hij mogelijk beter geschikt zijn als monnik, in plaats van grootmeester.
- De meester nam alles op met geduld.
- Enige tijd later kwam de bisschop van Kuya naar Marienburg.
- De bisschop bespot de orde.
- De meester zegt dat hij wel door heeft dat de bisschop hem bespot en denkt dat de orde beter af is als kerkorde dan als landmeesters, en dat zij niet willen strijden tegen Polen.
- De meester behoud liever de vrede, dan vechten voor onvrede.
- Ook waarschuwt hij de bisschop dat Polen mogelijk de dood wordt voor beide.

Pagina 627:

- In dezelfde tijd was er een maarschalk genaamd Tettinger. Deze was een groots man.
- Hij vocht met de Nederlanders tegen de Rewsen. Hij kwam bij Newgart aan, de Rewsen verbrande dit huis echter. Hijzelf verbrande alle grond eromheen.
- Hierna trok hij de Mymel over naar het huis van Merkyn. Hij versloeg alle mannen, nam vrouw en kinderen gevangen en verbrande het huis. Hij bleef 15 dagen in het land en vermoorde vele mensen.
- Hij neemt 2200 mensen gevangen en steelt 1000 paarden.
- Hij vroeg de broeders om bescherming. Deze vertelden hem dat hij niet op oorlog uit moest zijn.
- In het jaar 1407 was Ulrich von Jungingen tot 23e hoogmeester gekozen, hij hield het ambt voor 3 jaar.

Pagina 628:

- Hij bestormde het huis van Dabryn en ging net zolang door totdat hij iedereen gevangen had.
- Er werd geklaagd bij Wytolde. Een jaar later kwam deze met Litouwers, Reusen, Samayten en Thatern door de Maszaw in het Osterrodische gebied en probeerden de Duitse orde te verdrijven.
- De orde hoopte dat er hulp zou komen van de koning van Ungern of andere edelen, zoals zij beloofd hadden.
- Met goede moed en met geloof in God streden ze op de Thannenbergh, maar de meester bleef hier dood achter. Veel van de orde werden gevangen genomen.
- Na deze strijd werd Marienburg voor 8 weken belegerd. De orde verdedigde zich zo goed dat de vijand uiteindelijk moest wegtrekken. Veel ander land ging verloren aan de koning.

Pagina 629:

- De dode meester werd gezocht op het strijdveld en begraven in Osterrode door de koning.
- In hetzelfde jaar op de zondag van Sint-Maarten werd Hinrich von Plawen tot 24e hoogmeester gekozen, hij hield het ambt voor 3 jaar. Hij wilde de schade herstellen en zegt in alle uithoeken naar hulp.
- De plekken waar hij om hulp vroeg waren niet vriendelijk. Hij zat meerdere jaren gevangen en stierf uiteindelijk op een van zijn missies voor hulp. Zijn lichaam werd naar Marienburg gevoerd.
- In het jaar 1414 werd Michel Kochmeister tot 25e hoogmeester gekozen. Jagel, de koning van Polen en Wytold vielen het Osterrodische gebied binnen. Ze veroverden Neidenburg, Heilszberg, Allensteyn en belegerde Straszberg. Deze werd belegerd voor 4 weken. Toen dit op niets uitliep gingen ze weer weg.
- De meester hield het ambt voor 8 jaar. Hij stierf in Danezk en werd in Marienburg begraven.
- In het jaar 1422 werd Pauwel von Ruzsdorff tot 26e hoogmeester gekozen. In hetzelfde jaar vielen de koning en Wytold het gebied binnen. Ze belaagden de Colmische bisschop en de stad Lobaw voor 8 dagen. Door Gods genade werd deze niet veroverd.
- Ze veroverden wel Golaw en brandde het plat. Hierna werd Schonsze voor 4 weken belegerd. De verdedigers deden hun werk echter zo goed dat ze weg moesten trekken.
- Ze richtte ook grote schade aan rondom het gebied van Thoran.

Pagina 631:

- Ze dwongen de orde om het keizerlijk slot van Nessaw op te breken.
- De helft van de Weiszel moest worden opgegeven door de orde.
- De koning stichtte een nieuwe stad in het gebied.

Pagina 632:

- De orde kon uiteindelijk met Gods geluk de nieuwe stad verbranden.
- Nog geen jaar hierna stierf hertog Wytold. In Litouwen wachtte hertog Swydergal, deze was de orde goedgezind en haatte de Polen.
- Om deze redenen schoot hij de orde te hulp.

Pagina 633:

- In het jaar 1433 trok de koning de nieuwe mark binnen en stichtte hier grote moord en brand. Ze bestormden een stad genaamd Vredeberg. De stad werd goed verdedigd. Ze wilden spreken met de bevelhebber. Terwijl ze met hem spraken kwam een ander deel van het leger via de andere kant de stad in en vermoorde iedereen. Ze hakten het hoofd van de bevelhebber af en stopte deze in een emmer gevuld met teer. Met dit teer besprenkelden ze alle overlevenden en de stad en brandde alles af. Hiernaast namen ze ook nog 11 andere steden binnen het gebied van Marke in.

Pagina 634:

- Hierna trokken ze het land van Pruisen binnen op de avond van Sint-Maria Magdalena en kwamen bij een stad genaamd Konitez. Ze belegerden de stad voor 6 weken en 4 dagen. Uiteindelijk kwam de koning van Polen te hulp met 1600 man. De stad werd verdedigd door Erasmus Vrischhorn.
- De aanvallers schoten stenen op de stad en doodde hiermee mensen die in een kerk aan het bidden waren voor de bescherming van de stad.
- Verslag van de belegering van de stad.

Pagina 635:

- Het gaat nog steeds over de verdediging van de stad, zeer precieze beschrijving.
- Konitez word uiteindelijk niet ingenomen, meer dan 1000 aanvallers vinden de dood.
- Ze trekken door naar de stad Dirsaw.

Pagina 636:

- De stad wordt niet veroverd, maar een aantal edelen worden gevangen genomen.
- Uit de stad kwamen 3000 gewapende mannen gelopen, die strijd zochten.
- Ze werden beantwoord door 8 man.

Pagina 637:

- Een stuk over het doden van een aantal mannen, voorafgaand is er een kleine schermutseling.
- De vijanden trokken verder en kwamen bij aan slot genaamd Gesnyteze aan.
- Ze belegerden het slot, maar de verdedigers weerden zich goed.
- Er werd een dag rust gehouden omdat een Poolse ridder was gedood.
- Er waren besprekingen tussen de vijanden en een aantal kumpthuren van Pruisen.
- Toen de besprekingen afgelopen waren de vijanden al aan de andere kant van het huis. Ze vermoorden 2 broeders en hun gezinden en hakten ze in kleine stukken.
- Dit alles gebeurde in de tijd dat Pavels Rusdorffs hoogmeester was in Pruisen.